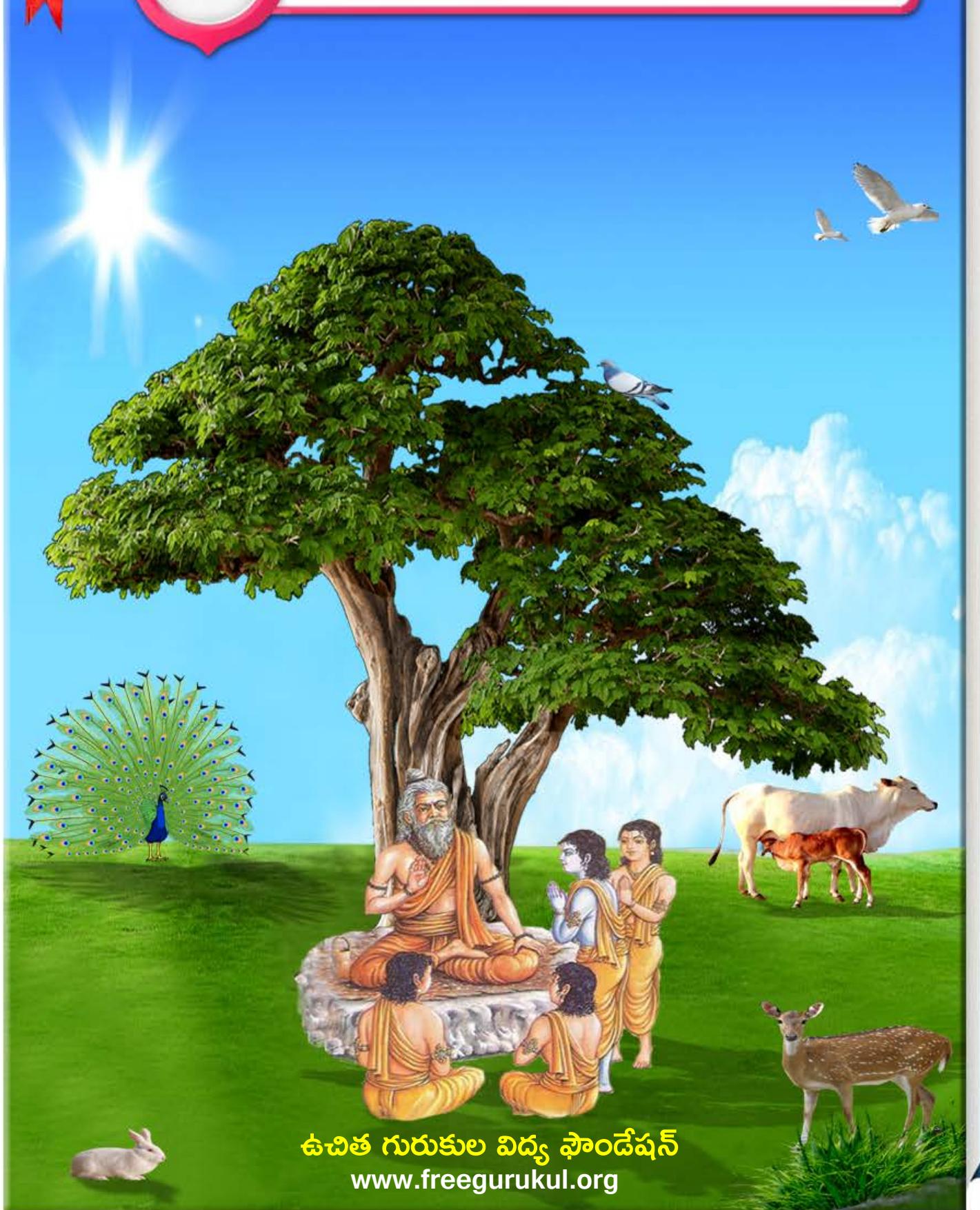

వేదములు

యజ్ఞపవిత తత్త్వ దర్శనం

ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేష్టన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దిక్షిముని

గురు వెన్కటేశ్వర ముహార్షి

గురు శుక ముహార్షి

గురు నారద ముహార్షి

గురు వాస్తవికీ ముహార్షి

గురు కృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమం

గురు దివిదాస్

గురు కశ్చేర్ దాస్

గురు నైఱస్య మహా ప్రథము

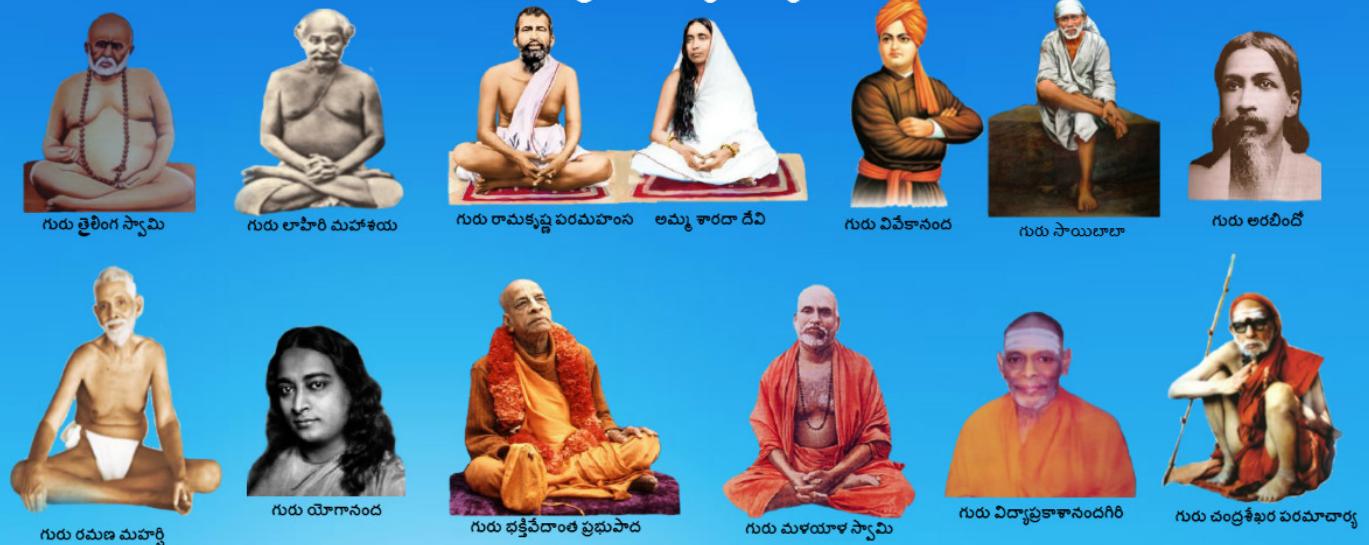
గురు నాన్క్

గురు రామచేంద్ర స్వామి

గురు నీరబ్రహ్మండ్ర స్వామి

యోగి మేమన

అస్క్రూదాచార్య పర్యంతాం

గురు శ్రీశింగ స్వామి

గురు లాహారి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతార్థ దేవి

గురు విదేశసందర్భ

గురు సాయయుగ్

గురు అరవిందీ

గురు రఘు ముహార్షి

గురు యోగానంద

గురు శక్తివేదాంత ప్రథమాద

గురు మాయాశ స్వామి

గురు విద్యాల్కాశసందగిరి

గురు రంగ్రేష్మిల పరమాచార్య

పందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య పొండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని తిరుపతి దేవస్థానం వెబ్ సైట్ నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియజేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ పొండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్కరణ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు ప్రాసినట్టయితే లేక సేకరిస్తే మాకు తెలియజేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిజేయటకు, భాగస్వామ్యం ఆగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రభించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, బిగుమతి(డోషోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) తిరుపతి దేవస్థానం వారి వెబ్ సైట్ : <http://ebooks.tirumala.org>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య పొండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తిజ్ఞానధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో తిరుపతి దేవస్థానం వారి సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైట్ అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకోన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Helpline/WhatsApp: 9042020123

“మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేబి ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికి అందించబడాలి”

ఉచిత గురుకుల విద్య పొండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ ప్రాద సమర్పణమంత్రం

TTD(తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం)

<http://ebooks.tirumala.org>

ebooks.tirumala.org

Tirumala Tirupati Devasthanams ePublications

COMPLAINTS PLS CONTACT e MAIL saptagiritt@gmail.com CAN CALL 0877 226 4359, 4543, 4360, 4363, 4385 BETWEEN 10.30 AM AND 5 PM (DURING WORKING DAYS)

TELUGU (1197)
BANJARA (2)
ENGLISH (226)
SANSKRIT (70)
TAMIL (302)
KANNADA (175)
HINDI (181)

Saptagiri
Panchangam
Sri Bhagavad Ramanuja "Shasrabdi" Utsavam

Telugu Tamil Sanskrit Kannada Hindi English
Telugu Tamil
Narada Bhakthi Sutra...

Maha Bharatham - Bhagavatham

Maha Bharatham Vol 1...
Potana Bhagavatam Vol...
Potana Bhagavatam Vol...
Potana Bhagavatam Vol...
Potana Bhagavatam Vol...

అతి విశేషం ఈ దానం!

“దానాలలోతెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శేషమైంది! దాని తరువాతిది లోకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ పూడ్చలలో నిలిచి ఉండడు. లోకమంతబీని ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. ప్రాందవ వేదాంతం ఎన్నదూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్లిన సన్మాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జ్ఞానిచరిత్ర నెరుగిని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచేత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగోటధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జిల్లిపించి, లోకిక జ్ఞానాన్ని సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్ని విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెపులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజుం పుష్టుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్చభ్రంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమాత్మక ధర్మాలను బోధించదానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికి భారతదేశంలో కొన్ని సంస్కలను నెలకొల్చాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్టులు, జవసంపన్నులు, బుఱువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరిపూర్వ చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చారక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్కార భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లోంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్టం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహాన్వత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించదానికి కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తాంది. అనేక శతాబ్దీలూగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్చడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దీల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పతుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులనునే మాటను వినదానికినా వారెన్నదూ నోచుకోలేదు. “సీచాతిసిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పాండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ♦

యుజీపెట్లిష్ తత్క్వాందర్శనము

అవ్యాప్తి శ్రీరామమార్తిశాస్త్రము

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, లిప్పణి

2006

యజ్ఞాపవీత తత్క్వదర్శనము

రచయిత

అహ్వారి శ్రీరామమార్తిశాస్త్రి

ప్రమాద

తిరుపుల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి
2006

YAJNOPAVEETA TATTVA DARSANAMU

by:

Avvari Sriramamurthy Sastri

© All Rights Reserved

T.T.D. Religious Publications Series No : 583

TTD First Edition : 2000

Re-Prints : 2003, 2006

Copies : 5,000

Published by:

Sri A.P.V.N. Sarma, I.A.S.,
Executive Officer,
Tirumala Tirupati Devasthanams,
Tirupati — 517 507

Cover Design
P. Sivaprasad

Printed at

Tirumala Tirupati Devasthanams Press,
Tirupati.

ముందుమాట

యజ్ఞ మంచి భగవంతుల్లి పూజించటమని అర్థం. భగవంతుల్లి పూజించటంన్ను పవిత్రమైన కార్యం మరొకటి లేదు. అందువల్లి యజ్ఞోనైమ్ముఁ (యజ్ఞం మ్ముఁయెత్తు స్వరూపమే) - అనే అర్థాకి అవతరించింది. ఇలాంటి అశ్వత్థమైన యజ్ఞకార్యాన్ని అవరించేందుకు అర్థమైన లక్షణంగా స్ఫుర్తికర ప్రసాదించిన ఉత్సరీయమే యజ్ఞమితం.

శౌలదొల్ర లేదివర్యంతో తయారుచేయబడిన ఉత్సరీయాలను (యజ్ఞమితాలను) బ్రహ్మచారులూ, వస్తుంతో నిర్మించబడిన ఉత్సరీయాలను (యజ్ఞమితాలను) గృహస్థులూ ధరిస్తూ ఉండేవారు. కాలక్రమేణ, ఆ పవిత్రోత్సరీయాల స్థానంలో, సాకర్యదృష్టితో సూతరాపమైన (దారంతో సమకూర్చుబడిన) యజ్ఞమితమే స్వేసర్వత వాయుకలో స్థిరండి. మానవులను పునితుల్ని గావించే ఈ యజ్ఞమితాన్ని శైయాధిలాపుల్నిన భారతియుల్లలూ ధరింపులినని 'ధర్మసింధువు' వంటి శాస్త్రగ్రంథాలు స్ఫుర్పంగా అంజ్ఞించువున్నాయి.

..యజ్ఞమిత తత్త్వరద్యను.. మనే ఈ గ్రంథం, దేవపూజా చెప్పమై, పవిత్రోత్సరీయమై వెలసిన యజ్ఞమితంయొత్తు పుట్టు. పూర్వోత్సరీయాలను ల్రుతి, స్వాతి, పురాణితిహసాది - అధారాలతో సరళమైనకైలిలో చక్కగా నియోజ్యమంది అశ్వపూర్వమైన ఈ గ్రంథం సుప్రసిద్ధ విద్యాయులు, విజయవాద వాస్తవ్యాలు కీ.శీ॥ అవ్యాప్తిరామమూర్తికాప్రాణిగారిచి గత శకాబ్దిపూర్వార్థంలో రూపించింది.

ఆర్థసంస్కృతికి మూలకందమైన ఇలాంటి ముఖ్యాంశాలన్న గూర్చి క్రోధికరించి విమర్శనాత్మకంగా వివరించే గ్రంథాలు తెలుగులో ఏమిగుల అరుదు. లోగడ ప్రచురించిన ప్రతులు చెల్లిపోయిన కారణంగా మళ్ళీ పునరుప్పిదిస్తున్నాం. ఎప్పటిలాగే ఈ గ్రంథాన్ని జనావళి ఆదరిస్తారని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,
తిరుపతి.

ప్రస్తావన

ధర్మమే మావణాతి యథ్యదరయ విశ్వేష్యమముల నందుటకు ప్రధాన పాఠము. అనాది విధమమగు వేదవాళ్లయ మా ధర్మ విజ్ఞానమున కాథారముగ మతరించివది. కాని, వేదార్థ మరి గంభీరము. వ్యాధి సంబద్ధమయ్య వడ్డర్థస మమవ్యితమయ్య వితివోస పురాణ సంకలిత మయ్య వయ్యది దురవగాహామే. దాని లోతుపాతుల నరపిన థిరు లంగులీగణవార్ధులుగ మాత్రమే యుండురు. ఇది యిట్లుండ కొల్కమమున మావపు లంగుయుష్ములు, ప్స్వర్య మేధమ్ములు గాణ్ణిచ్చిరి. నారి మద్దరించ శంపుతో నేమి, మిమాంసకుల భావించిట్లు శాఖాధ్యయువ ప్రతి పేధాది కారణములనే నేమి మహామభావులగు మన్మాప్తంబాది మహా ర్థులు ప్స్వితులను కల్పమాత్రములను మమకూర్చిరి. బాదరాయణాదులనే పురాణములు ప్రశ్నలులైనవి. మాధవ కమలకరాది మహావిద్యాంశు రనే విశంధన గ్రంథములు విర్మింపబడినవి. ఇంకమ వలుపురు నందిత ప్రకాందులు ధర్మతత్త్వ విదీకరణార్థము దేశుషులో పైతుము కొన్ని విశంధనములను గ్రథించుచున్నారు. ఆట్లి రంగరికి కెందిన భ్రావే అన్నారి శ్రీరామమూర్తికాప్త మహాదరు ప్రశ్నలుగు 'యత్కోషిత తత్త్వదర్శన' మను ప్రకృత కృతియుమ. ఏతత్కుర్తికర్తులు మప్రసిద్ధులగు శ్రీకృష్ణులగ్గ రామకృష్ణకాప్త, శ్రీ జయంతి భగవంత శాప్తిషాములకడ సాహిత్య వ్యాకరణ శాప్తములను మమగ్యముగ వధ్యసించిరి. పిదప చిరకాంశు విజయవాడ శ్రీ దుర్గామల్లేశ్వర పవ్విది సంస్కృత పాతకాలలో వధ్యపతులుగ నుండి నేప పటుపురు నందితుల ప్రతిష్టకు విదావథూయైరి. ధర్మశాప్త వరికియమున వీరు చేయ మొదరిడివది నేపికి ముప్పుది సంవత్సరములకు ముప్పై యుచి విషికిడి. ప్రకృతకాంశున శిష్టావారము పేరిట నంధపరంపరగ బ్రహ్మ శ్రుములగుచుప్పి యమిమ్మణ్ణావారము ఉనేకముల శ్రీకాప్తిగారిని శంపర పశుపణోచ్చినవి. అభ్యదరు విశ్వేష్యమముల వరింపేంచి చేయబడు శర్మ కలావ మిట్లు విశంపై యవధములకు దారి తీయుచుండుటమ శాప్తిగారి ధార్మికప్పాదయము వహింపణాలక పోయివది. ధర్మమహిమములోని నేప

లోటుపాటుల వెత్తిచూసుకోపాటు పరిష్కరమగు శాస్త్రియుపథమును ప్రతికాముఖమును, వండిత పరిషత్తులలోను వారు చాటి చెప్పసాగిరి. అప్పికి కొందరు ఏరి యుద్ధమమును పొగడిరి, కొందరు తెగడిరి, మరికొందరు లోలోన గుపగుప లాడెదొడంగిరి. ఎవరేముకొన్నము శాస్త్రిగారు మాత్రము “వ్యాయా శ్రవాళ ప్రవిచలనై పదం న థిరా” అను భద్రుపూరి వచనమును ఒరవడిగా నుంచుకొని ముందడుగు నిడసాగిరి. అందిది మొదటిది.

ఆ యక్కోపాఠితత్త్వరఘ్వవగ్రంథ ప్రపృతివ్యత్ర మతి వివిధము. విశ్వదర్శకాస్త్రపరిశిలనాభ్యాసము గల శ్రీశాస్త్రగా రోకసారి యాపస్తంబ ధర్మమాత్రముల వచోకించుచుండగా “విశ్వ ముత్తరం వాసః కార్యమ్ - అపి వా మాత్రమేవోపవిత్రాధే” — అను మాత్రములు గోచరించినవి. అంతకు ముప్పే “యక్కోపాఠేవాథియాత యాజయే ద్వాకేత వా యజ్ఞాష్ట ప్రస్తుతే అజీవం వాసః వా దక్కిణం ఉపవిషత్ దక్కిణం బాహు ముద్దరచే పశ్చమితి యక్కోపాఠమ్” అను తైత్తిర్యార్థక్షతులి స్వార్థిపథమునకు వచ్చివచ్చుట్టు తదర్థమును వారు భావించుండివారు. అద్వ్యా విశేషమే కాని, రాను రాను వారి వా క్రులి స్వార్థి ద్వాయి ఆపిమాత్రముగ నాకరింప సాగివది. క్రమముగ వారి హృగరయ ఫలకమున వది సముద్రాదితమై పోయి మహా ప్రభావమును ప్రసరింపఁశేసినది. ఇక నేమి! ఎవైన్నియో క్రుతులను ప్యాగ్రయులను పురాణములను వ్యాఖ్యానములను నిబంధనములను ప్రకృత క్రులి స్వార్థి ద్వాయాధ విర్థారాధము వా రస్వేషింప మొదలిదిరి. సాధక బాధక ప్రమాణములను సమ్మగ్గప్పితే బలిశిలించి మమస్వయ వథమున నడిపించిరి.

నేటి కి యప్పుర్ణము, వత్సలత్తమును వగు గ్రంథరత్నమును బ్రకటించి, ధార్మికజన ధన్యవాదములకుఁ బాధ్యతలైరి. “పకల శ్రూర ప్యార్ట క్రూయింగము, యక్కోపాఠము; సంయోగ పృతక్క్యవ్యాయమున నియ్యది పదా ధార్యము గూడ వగుచుప్పది. ఆజనేత్తరీయ వాపస్సు లద్దానికిఁ బ్రథాన సాధనములు. తదసంభవ పక్కమువఁ గర్జువెగుణ్ణ వివార జమునకై ప్రతివిధిగ యజ్ఞమాత్రము విహిత మగుచుప్పది. యజ్ఞ

మాత్రమువ్వును కర్కామస్వానకాలమున ముళ్ళములగు వటిన వామమ్ములు ఎంచించునో, వచి యఁశ్శోపాదేయములు. ముళ్ళమును ధరించివస్తుదు గూడ పడ్డ కర్కామముగ పంకర్మించి ధరించివ మాత్రమును శిపివేయరాదు. మాత్రములో నుపపీతియై యుండియు, మత్తరియమును విషిత ప్రాచినాపీత రూపముల నుంచికొని, యజన యూజనాదు లోవర్చుటయు, వస్త్రాశినము లతో నుపపీతియై యుండియు మాత్రమును మాత్రము విషిత ప్రాచినాపీత రూపముల నుంచికొని మర మూల్తోర్కుర్వనాదులఁ జరుపుటయును బ్రత్య వాయాపాదకము” ఇది యొ గ్రంథములోని ప్రథాన ప్రతిపాద్యంకము. ఇక్క బ్రహ్మక్రమప్రస్తకముగఁ బ్రతిపాదింపబడినని మరిప్పియో యున్నవి.

“శావ త్యుమత ముప్రతిష్ఠితం భవతి, యావ త్యరమత మనిరాక్షతమ” అను న్యాయము నమపరించి, ‘యజ్ఞమాత ధారణకాల నిరూపణము, ఉత్తరి యైకచ్ఛ వ్యవస్థాపనము, విషితోపవీత ప్రాచినాపీత కర్తృవ్యవిభద్రయము’ మున్నగు కొన్ని శాపుల పారదత్త మదర్మాది ప్రత్యుత వ్యాఖ్యాతల మతములనుగూడ శాప్తిగారికి పరామర్థింపక తప్పినది గాదు. ఆ యూ ప్ఫలములోని వారి యజ్ఞిప్రాయ విశేషములు కొండరికి వచ్చకపోవచ్చుము. ఆట్టిపాదు పవిత్ర ర్మముగ పమువితములగు తమ పమయాంతరములఁ బ్రకటింపవచ్చుము. శాప్తిగారి యొ విమర్శ మందుకు పూర్వారంగ స్థానియమే యైనము గూడ పూర్తిగా పూర్తింపరిగిపడే యునుటకు పందియము లేదు.

ఎంచినము ధర్మతత్త్వమును వ్యక్తము గావింపలయునవియే శాప్తిగారి యాశయముగాని, శాము పట్టివ పట్టి వెగ్గవలయునవి మాత్రము కాదు. వారి యుచోభూతములోని “దోషా ప్సమ్పు గుర్తా ప్సమ్పు వివిధ్యాత బుద్ధా ముదా, ప్రదర్శయమ్మ శాం పర్మాక దర్మోభూతాయ దిక్షితా” అను వచనములన వారి ధర్మవిరితియే గాక పశ్చాదయత పైతము సువిరిత మగుచున్నది. వడ్డవసావములో ఇట్టి పట్టుల “పురూ మిత్యేవ న పాధు పశ్చం వ వాపి కాశ్యం వచుమి త్యావణ్యమ, పశ్చా పర్మోభుతరభ్యాసమై మూడు పర్మపత్యయవేయ బుద్ధి.” అను సుభాషితమును భావించి పురూధివిషశ విషిక్యులు గాక విష్ణు రిందరి యొవిత్యానావిత్యముల విమర్థింపవంయుము విషయము మాత్రము విష్ణురింపరావిది.

ధర్మ ప్రభోధకమును, విమర్శనాశ్వరము నగు ఏట్టి యుత్కృష్టి గ్రంథరాజమును ముద్దించి ధార్మికరోకమున కండజేయుటకు తోడ్డడిన విజయవాడ వైశ్వాశిలామణులు శ్రీ ఆలపాటి రామమూర్తి శ్రేష్ఠగారి ధర్మ-ధరణితో గూడిన యోదార్థము ప్రశంసాపూర్వము.

శ్రీకాప్రీగారు ప్రవచుష్టులయ్య ధర్మశాస్త్ర వరిశిలనమున విశ్వ తరుణులు నా నెగడుచుందురు. వర్షమానకాలమున సైలము వర్ణాక్రమ చ్యాతి లేకుండ ష్వాధర్మానుష్టాపనముఁ జరుపుకొనుటకు సులభోపాయము ఉను వారు పూచించుందురు. మన దేశమున మరుగువడిపోయిన వైశ్వదేవ ద్వాదశాహా దీక్ష ఏరి ప్రవార విశేషముననే మరల తలయొప్పినది.

పంక్రమణ పుణ్యము, వాంది, ఉపాకర్ష, దత్తక ధర్మము -- ముఖ్యగు విషయముల పై వారు రచియించిన విమర్శనములు మరి కొన్ని యముల్ని తములై యున్నవి. ఆచి యమ్మిదు పానవెట్టిన పముళ్లుల మహర్షుములు. సవాతన ధర్మవరాయుణులగు భారతీయుల కవి పర్వధా పంగాప్యములు, శిరోధార్థములు. దాన వారు ధర్మశ్రీ విరాజితులు కాగలరు. “ధర్మ రక్షితి రక్షితః.”

విజయవాడ

నందన - కార్త్రిక

కృష్ణాపుష్టి.

మమ్మిదావం లట్టువారాయుణమూర్తి.

ఆభిప్రాయములు

అక్కచ్చు ఇక్కచ్చు ఉనసు వ్యక్తరణావాళ్ళు లూ శ్రీ కంఠంపాటి రామమూర్తి
కాప్తుంపారిట్లు భ్రాయుచువ్వారు.

శ్రీ శ్రీ ఆవ్యారి శ్రీరామమూర్తి కాప్తిగారికి ఆనేక నమశ్శ్రారములు
చేసి ప్రాయునది. కుశలోపరి.

ఈమరు పంపిన యక్కోపనీశ తత్త్వదర్శనమును ఆమూర్తాగముగ
చూచినాను. యక్కిప్రమాణములలో పరిబృంహితమై యున్నది. గృహ్య
సూత్రకారులయొక్క యథిప్రాయములు చక్కగా వివరింపబడినవి. ఏ
విషయమైనను విషయమనో పెట్టివగాని దానియొక్క యాధిక్యము తెలి
యబడదు. ఈ యక్కోపనీశ దర్శనమును ఆమూర్తాగముగ పరికించి
ఈమయొక్క పరిశ్రమను గురించి మిక్కిలి పంతోషించినాను. ఈ గ్రంథ
మును చూచి యాప్తికవర్యులు యక్కోపనీశమయొక్క తత్త్వమును
గ్రహించి తరించుదురుగాక యని యాకించుచున్నాను.

ఇట్లి నిగూడమైన యక్కోపనీశ తత్త్వమును స్వప్రమాణముగ పర్యాప్తము
లకు సుగ్రహమగునట్లు ప్రకటించిన ఈమకు పరమేశ్వరుడు ఇలోధికముగ
చాయు రారోగ్యశ్శర్ధముల ప్రసాదించుగాక.

ఇతి శివమ్.

బందరు
కొడ్డిలీపేట,
25-9-52.

ఇట్లు మి మిత్రుడు,
వ్యక్తరణావాళ్ళు,
(సం)కంఠంపాటి రామమూర్తికాప్తి.

ఐయవాడ శ్రీరామ పాంగవేరపాతలా ప్రధానాచ్ఛాపకులు, పాంగప్పా-
ద్యాయబాప్పర చిరుచంకితులుమంచ జ్ఞాత్రి కప్పు ల్ప్పుచాచాములూ రిట్లు
ల్రాయిలున్నారు.

బి.ఎి. శ్రీ అవ్వారి శ్రీరామమూర్తి శాస్త్రగారినే రచింపట్టడిన ఈ
గ్రంథమునామూల్గముగ ఇదివితిని. అది గహనములగు క్రుతి స్మృతి
క్రాత గృప్పు సూత్ర గ్రంథములను తఱచి ఆమృతాయ మానములగు మహా
ధముల మద్దరించి వీరు లోకమున కందించిరి. ప్రకృతము లోకమున క్రుతి
స్మృతి సూత్రాత్మకములగు మూలగ్రంథములను జూచువారలు సర్వాత్మకా
మృగ్యులుగ నున్నారు. ఆట్టీతరి వీరి గ్రంథప్రణాయనోద్యమము సర్వవిధముల
పమాదరణీయమును, ప్రశంసార్థమును నై యున్నది. కర్మనుష్టావకాలమున
బ్రహ్మచారి, గృహస్తు లజినోత్తరీయ వాసమ్పులను యత్కోపనీతములుగ ధరింప
వలయు వస్తుది యిందరి పరమ సిద్ధాంశుము. ఈ యంతము నేటికిని
శిష్టలోకమున నతివిరా ప్రచారమై గోరించుచున్నది. మూలగ్రంథ పరిచి
కాలకమమున సన్మిలయచే కాబోలు కొండ రీ యంతమును పూర్తిగ
విష్ణురించుటయు తఱఫ్ఫీంచుచున్నది. ఇది యిట్టి విశేషము కందను
విషయమును గుర్తింపకయే యూచరించువారును లేక పోలేదు.

కాని “యదేవ విద్యయా కరోతి తదేవ వీర్యవత్తరం భవతి” యును
వ్యాయము ననుసరించి జ్ఞానపూర్వకానుష్టానము ఫలతికయ పంపాదకము
గాపున వట్టి జ్ఞానవిశేష పంధాయకమగువట్లీ ప్రధానాంశమును పాంగోపాం
గముగ ఈరించి వచిమర్మముగ ఫీరీకరించుటయే ప్రకృతగ్రంథమున శ్రీ
శాస్త్రగారు కావించిన కార్యము. కాగా అభూతపూర్వము, నాచారదూరము
వగు నేడో యొక క్రొత్త పిద్ధాంతమును స్వప్సించినా రమకోమట కిచుల
రాపు లేదు. ఇంతియే గాక, ఇతి పూర్వమే ఏతద్విషయక పరిజ్ఞానము గల
పెద్దంకు లాద్యక జ్ఞాన ద్రావ్య పంధాయకమయ్య, ఇతరులకు వట్టి విశ్లా
షణక మయ్య, వి గ్రహాజము సర్వాప్రిక లోకస్పకాలక మగుచున్నందున
వేతత్త్వాంశేత యుగు శ్రీ శాస్త్రగారికి ధార్మకలోక మేంతయు కృతజ్ఞులను
చూపవలసి యున్నది.

ఇందు పారదక్త సుదర్శనాది మహములు కొన్నిచోట్ల శాస్త్రగాయ విమర్శించివారు. అయిది యుక్కమని తఱం వక్కుడి లేదు. పారదగ్నాది మహముల వాళ్క ఫ్లెంములలో సుదర్శనాదులు విమర్శించి యుండలేదా? ఉక్కామక్క దురుక్క వింత చెప్పివారికిని విమర్శనావచరమున తప్పనిషిరి యుగుచుండును.

'ఏది యెట్లుస్వను శాస్త్రమన్మితమును, యుక్కి యుక్కముమ వగు వచవము ఉపాదేయమగును గాని, యిందు వక్క విశేషమివార మంతగ పాటింపఁ రగివదికాదు.

ఇట్లు,

పాంగప్పుధ్వాయబూప్పర,

(పఁ) కుప్పీ లడ్కుణావధావీ.

విషయవాడ,

15-11-52.

శ్రీ జాగల్లం పురుషోత్తముగారు ఎం.ఏ.
రాఘవర్, ఎస్.ఐ.ఆర్. అండ్ సి.ఎ.ఆర్. కారేణ.

ఉపనీతులకు యజ్ఞాప్రవీతము నియత ధార్యము. ఇతరులకు నైమిత్తి కముగమ, గొణముగమ గ్రాహ్యముగుచుండును. వేడ విద్య పంపత్రిలోడవే జనించిన బ్రహ్మకు యజ్ఞాప్రవీతము పహజముగనే ఆనగా పుట్టుకలోడవే యున్నదని వేదములలో చెప్పబడినది. “ప్రశాపతే భృత్యపాజమ”. నైరిక పంపత్రికిని యజ్ఞాప్రవీతమువకును నంత ఆవినాభావ పంబంధము. యజ్ఞాప్రవీతము వాసస్వరూపములో మన్మహుడు నియతధార్యము కాదను భావము కలుగవచ్చునను ఈపాతోనే సూత్రకారులు “విత్య ముత్తరం వాసా ధార్యం” అని పొచ్చరించియున్నారు. దీనిచిట్టి యా వాసమ్మ అప్పుడప్పుడు పైకిశిస్త క్షాత్రచేసికొనలసినంత పెద్దది కాదనియు సూత్రమువంటిదే యినియు ప్పాప్తముగుచున్నది. “వశీర్ మలవ ద్వాసాః స్వర్త” అను సూత్రకార విధి కమగుణమైనంత అల్పముగా నీ వాస మ్యండవలయును. సూత్రమువకును దీనికిని గల భేద మల్చము. ఆజీవ వాసా కల్పముల పంపుర్ స్వరూపము నేడు మనకు తెలియుట లేదు. సూత్రకల్పమే నేటికి నిలిచి యున్నందున దానితత్త్వమే నేడు శిష్టులకు విదిత మగుచున్నది. యజ్ఞాప్రవీతోపనిషత్తు మున్మగు నవేక గ్రంథములలో సూత్రములయొక్కయు ఆప్యత్తులయొక్కయు గ్రంథులయొక్కయు వాంతరాధము బహువిధముల మర్గాలింపబడినది. శ్రీ శాస్త్రగారి యా గ్రంథములోని భావములు ఇవాసాస్వములో ప్రాకుటకు పూర్వము పండితులలో చర్చింపబడవలయునని వా యథిప్రాయము. కావున వండితు రెల్లయు నీ గ్రంథమును త్రథగా పరికిరింతురుగాళ!

ఇట్లు,

జాగల్లం పురుషోత్తము.

శ్రీరష్ట

ఉపోద్యాతము భు

సర్వాచేషకోటియు సుఖప్రాప్తిని దుఃఖానివృత్తిని గోరుచుండును. ఇందు ఎత్తమంచు మానుషజనైక ప్రాప్తమేగాని, ఇతర కేవసాధ్యము గాదు. మథమో దుఃఖమో కేవపూజధర్మమే గాన, దీనికి ప్రాప్తి నిప్పత్తుపూరుషులు లేవను బుద్ధి పనికి రాదు. రౌక్షికప్రాప్తియందు సామాజ్యముగ ప్రతిశూరుషుడును తన సుఖప్రాప్తికి దుఃఖానివృత్తికిని ఏదియో యుపాయ ముఖ్యదినయు దాని వ్యాఖ్యలుంబిన నది తన కమకూలించునియు ఆశించి తల్లూర్కు కర్ణమున మగ్నుడగుచునేయుండి దానివలన కలుగు వల మనిశ్శ్యమైనము పంచస్థిని పొందుచునే యుండును.

ఇట్టి నిపుయమున దుఃఖానివృత్తికి సుఖప్రాప్తికిని నియతమగు నుపాయ మేదియేని యుండువో వయ్యది ప్రాప్తివర్గమున కళ్యంతాధీపేతమును ఆవశ్యమస్యేయము నగటలో పందియ ముండదు గదా?

ఇట్టి యుపాయ మేమైయుండును? విచారించి చూడ ఆ యుపాయము ధర్మమని మథోత్సాధనమువకు బయలదేరిన ఆయుధ్యేదము సమయము —

శ్లో సుఖార్థా పృహృథూతావాం మతా పృర్వా ప్రమృత్యుః,

సుఖం చ న వివా ధర్మా త్రప్స్యా ధర్మపరో భవ.

—(అష్టాంగపురాణము).

సర్వాచేషకి ప్రవర్తనము సుఖము కొఱకే అవియు, ధర్మము లేక సుఖము దొఱకదనియు చెప్పుచున్నది.

ఇట్టి ధర్మమును ప్రతిపాదించునది నేడమే యాని -

శ్లీ॥ ప్రత్యక్షేకానుమిత్యా వా యమ్మాపామో న బుధ్యాతే,
ఏతం విద్వా వేదేవ రఘ్యాధైరప్య వేదతా.

అను విద్యారథమాక్రిపలన తెలియుచుస్తుది. అనగ ప్రత్యక్షేకానుమాన ప్రమాణములనేత తెలియుని దానిని తెలియుఁఁయునదియే వేదము — అని రాత్మర్థము.

ఇట్టి వేదము ప్రవృత్తి వివృతిరూప ద్వివిధ ధర్మాధికతనే ప్రవృత్తి కాండము, వివృతికాండము — అను పేరులలో కాండద్వయాత్మకమై యుస్తుది.

అందు ప్రవృత్తి కాండము “కారీర్య వృష్టికామో యజేత, చిత్రయా యజేత పశుకాము, ప్రాణపత్యం మ్యాతే చరుం నిర్వసే చృతక్షుష్టలా మాయు షాము, ఇన్నాగ్నం చరుం నిర్వసే త్రయిషాకాము” ఇత్యాది వాక్యములనే, ఆయుష్యము, సంతాపము, ధనము, వర్షము మొదలగు కేవలైహిక ఫల ప్రదములగు మత్తుమ కర్మలవేగం క్షోరిష్టిమాది పారలొకిక ఫలకములగు సంస్కారకర్మలమ సైతము విధించుచుస్తుది.

ఇందుకు బోధాయనమహర్షి “గర్వాధానం పుంపవనం సీమవైస్తుయనం జాతకర్మ నామకరణ మస్తుప్రాశనం చూడాకర్మిపనయనం చత్వారి వేదద్వరాని యేతే వియతా బ్రాహ్మణ ప్యంస్కారా, పాకయజ్ఞాదయో దైవా, తే పున రుభయే బ్రాహ్మణహేతవః.”

గర్వాధానము మొదలు వేదవతములవఱకు బ్రాహ్మణ సంస్కారములు. పాకయజ్ఞములు, సోమయజ్ఞములు దైవ సంస్కారములు. ఈ బ్రాహ్మణ, దైవ సంస్కారములు బ్రాహ్మణత్వమునకు హేతువులు — అని చెప్పచున్నాడు. ఈ యర్థమునే మనుషును

శ్లీ॥ ప్యాధ్యాయేవ ప్రతై ర్హోమ్యే: త్రైవియే వేష్యయా ముత్సే:

మహాయజ్ఞేశ్వర్య యజ్ఞేశ్వర్య బ్రాహ్మణయం క్రియాతే తమః:

— అని విశులీకరించి యున్నాడు.

ఏవుత్రికాండము పర్వతంపరిశ్శాగమును బోధించి ఆవరిక్కతమగు మెక్కరూప బ్రహ్మినంద మఖము నిప్పించుచ్చాడి. ప్రముత్రిదర్శము ప్యార్లాడ్క్-భ్యాదయమాత్ర ఫలకమేగాక విష్ణుమమైవుడు చిత్రశుద్ధి జ్ఞానస్తోప్తిద్వారా నిశ్శేషించుపోత్తుకమును నిరతిశయ్యాండాత్ముకమును నగు అవవర్ధనదము గూడ నగుచుచ్చాడి. తమిషుమును “ఎహితశ్శ్వావ్యాకము కర్మాపి.” 3-7-37 ఆను బ్రహ్మమాత్రము ష్ట్ర్యుమునేయుచుచ్చాడి. మళీయు.

ఈ మేతం వేదానువచనే బ్రాహ్మణా వివిధప్రాణి యత్కేవ
దావేన తపపాటవాశకేవ —

అను శ్రుతి ప్రసిద్ధమైనదే గదా!

అరురుక్కో ర్మనే ర్యోగం కర్మ కారణ ముచ్యేవే

అను గొఱవచనమును తెలియినివారు శేరుగదా!

ఇట్లు కాండద్వయాత్ముకమగు వేదము ఉపేయమగు దుఃఖినివ్యతికిని మఖావాస్త్రికిని పరమాపాయమైనది.

ఇట్టి వేదమును ప్రవర్తింపజేపినవారు మహర్షులు. ఆ మహర్షులలో ఆపస్తం బొణ్ణలాయన దోధాయువనిథానో హిరణ్యకేశియాదులు కల్పమాత్ర కారులు, ధర్మమాత్రకారులను నైక్రూత స్వాత్ర నైలిక రూపమగు ప్రముత్రిదర్శమును, బ్రహ్మ ప్రతిపాదకమగు విపుత్రిదర్శమును బ్రకౌంపజేసి నైలిక మతమునకు మహాపక్కాలి యొనరించి.

అందు ప్రముత్రి ధర్మము ప్రస్తుతమగుచుచ్చాడి. ఏతరథమైన ఆ యా మాత్రకార కృతములగు క్రూతస్వాత్ర నిబంధనము లతిగంభీరములైన వగుటవలన విరస్పూరణియులగు మహావిశ్వాంసు లవేకులు వానికి భాష్యము రొనరి వేదపురుషుని సేవించిరి. అయినను భిష్ణు భిష్ణు శాఖలవారు ఏకశ్లూహాపము గంహా రగుటవేతను పుంచోపములవలనను మిమాంసిత ములు గాకపోపుటవలన తత్త్వార్థిపాదిత నైలిక ధర్మములు సాంకర్యమును పొంది సరియుగు వస్తూర్మామును బుట్టింపక రాను రాను విశ్వాపమాత్రములో నెట్లో యాచరించబడుచుచ్చావే గాని, వారి వారి కల్పమాత్రానుచోరము

ప్రవర్తించుట అదుదుగ గస్తుల్చుచువ్వది. ఇందుకు కాల్యాయన మహార్షి కొంచెముగగాని గౌప్యగగాని తప గృహ్యశాఖయందు విధింపబడిన ధర్మమే తనకు శ్రేయస్థంపాదక మగుమగాని, పరశాఖోక్తధర్మ మట్టిదిగాదని ఈ క్రింది ఏఫమున భోధించియున్నాదు.

శ్లో २ యమ్య యమాన ర్ఘ్వగ్రహోక్తం స్వల్పం వా యదివా బహు,
రమ్య లావరి శాప్తర్థ కృతే పర్వం కృతం భవేత్,
న జాతు పరశాఖోక్తం బుధః కర్మ పమాచరేత్,
అచరణ పరశాఖోక్తం శాఖారందః ప్రకీర్తిరుః.

ఆని కాపున కల్పమూర్ఖానుసారము ప్రవర్తింపని వైగిచ కర్మవలన లాభమేమి? ఎవ్వరైన వారి వారి కల్పమూర్ఖానుసారము విద్యుత్పమగు మాగ్దమును గుర్తించగలనారైనవారు తమచే విద్యుత్పమగు ధర్మమునే వైపాకాముష్మికఫల పాధనమగు మత్తుమమగు వస్తుర్భమును పంపాదించుకొనుటయేగాక “యు ఇంద్ర దావరం త్రైష్ట ప్రత్త దేవేతరో షణః” అను కృష్ణభగవానుని నుడి నమచరించి తమ కల్పశాఖియము మధ్యరించ గలవారిని నా తలంపు. నా తలంపున కేమి? ఆ యా శాఖియులలోనుండు పండితులు వైదికధర్మాధరణమునకు బద్ధకంకణురైనవేగాని ఏతత్రిగ్రియా విద్యుపాణము కానేరదు.

ఎప్పురు పండితులై యుండియు స్వశాఖా ప్రమిష్మములగు అస్వశాఖా చారముల దెలిషికాని స్వశాఖాచారముల వపంకీర్ణముగు నాచరించుకొనుట కశక్కులో, ఎవరు అలమలో ఆట్టి నారు తమ శాఖియదర్శమున కుపకారులు గాకపోగా తమ యాచరణమువలన వపకారులు పైత్ర మగుచున్నారని వేరుగ ఐప్పు వక్కణలేదు. కాపున ఆ యా శాఖలయందలి పండితులు తమ తమ కుతర్పుములలోనైన యస్వశాఖాచంక్రమణములనెదు దురాచారములను మాని, ప్రమాణస్వారితములగు స్వశాఖియాచారములను పరిపూర్ణమిమాంప లనో విద్యుతుంచి ప్రవర్తింపజేయు బాధ్యతగలవారు గావలరును.

ఆట్టి ముఖ్యవిషయములను నాళు మృరించుట్టి పాధక బాధక ప్రమాణములలో వదయప్పాదయులగు పండితువ్రకాందులముం దిదుఱె విద్యుద్దిశే

యుద్ధగు నా కర్తవ్యము. తత్త్విక్రమశూర్పక తత్త్వదమష్టానామష్టాపన ములు పండిత ప్రకాండాయత్తములే యగుచుస్తి.

విమర్శింపబడినదై యాచరింపబడిన వైదికధర్మము వైతన్యేచేతము గాగలదు. ఆట్టి ధర్మచరణమువలన సిద్ధి ప్రత్యుధము గలిగి ఆనుష్టాత శేషోపంతుడగును. లేనివో నరి లోకవిష్ణుమును గోల్పోవగలదు. కోల్పోయి యున్నదనిగూడ జెప్పుగలను.

కాని, ఆట్టి కార్యము తేపల పండితసాధ్యమే గాక, ధనవత్సుపోయిములో గూడ నిర్వహింపబడగినదియై యున్నది, ధనవంతులు ఉద్యోగులు ఆశ్వాసేన భాషులలో వైదిక మతమును గౌరవ విహినమైనదానినిగ శేయుచున్నారు. కానున ధనవంతులు మతాధిమానము గలిగి పండితుల వాళ్ళయించినవాడే మతమున కుజ్ఞ్యలత గలుగును. మతము వశించినపిమ్మట అధోగర కంటె నశ్యములేదు. కానున పండితులును ధనవంతులును నీ వైదిక ధర్మార్థదరణమునకు బూనుకొనవలసినవారై యున్నారు. అట్లు జరిగిన యెడల వైదికధర్మము తన యథార్థరూపములో శాండపించునమటకు సందియ ముండదు. విమర్శింపబడినవో వైదిక ధర్మము మణామష్టాయము, సంతోషావహము నగుచున్నది.

బ్రాహ్మణత్వ మనునది వైదిక ధర్మమష్టాపము వాళ్ళయించి యున్నది. దుభావ దైదిక ధర్మమష్టాపము లేని బ్రాహ్మణుడు నామమాత్ర బ్రాహ్మణుడు. ఇందువలన నాకు శిరాణికాగూచారములయందుకంటె వైదికా చారములయం దెక్కుడు ధక్కిగలదు. ఆ కారణమున వేషు ధర్మాష్టేషణ మొనరించి యొక్కిక్క, విషయమును విమర్శించి ప్రకటించ వలయు నను కోలికతో ముందుగా పర్వదర్శకుమాలభూతమగు యత్కోప్సితముయొక్క ఆమూలాగ విమర్శకు బూనుకొంటిని. "యత్కోప్సితివా ఉఉవాన్వేదకేన చక్కత్యమ్." (గా. १-१-२) యత్కోప్సితియై యాచమించివావికి వైదికకళ ప్రవర్తించును. ఇట్టి దీనియందు స్ఫురించేదములను వ్యాఖ్యాత్ర దోషములను వానా శాస్త్రయాచారములమ కుతిసిద్ధాప్తమును యత్కోప్సిత విషయమున పరిగ్రాహ్యములను వరిర్యాజ్యములనగు అవేకాంశములను దెలిపికొవగలఱా.

గ్రంథవిష్టర థితిచే పంగహింపబడిన కొనస భారద్వాజాది స్నేహుందఱి విష్టరము నా యా స్నేహులయందు జాడగలరు.

ఈ గ్రంథమున సత్కరీయమే యత్కోపవీతమనియు నది సర్వభారతి-యులకు నైదికకర్మ సాధనమేగాక, ఆతిప్రియముగ ప్రతిష్టృతియు సర్వరాధరించదగిన మంగళకరమగు మహాత్రమ చిహ్నమనియు దాని ధర్మమును నిర్వహించునదియే జందెమనియు శ్రుతి స్నేహి పురాణ ప్రమాణములతో దెలియజేసెదను.

నే నిదివఱలో ఇరువదియైదు సంవత్సరములకు పూర్వము ‘స్నేధర్మప్రకాశిని’ ‘బ్రాహ్మణ’ పత్రికలలోను తరువాత ‘కల్పవల్లి’ పత్రికలోను ఈ నా వాదమును ఖండ ఖండములుగ ప్రకటించియుంటిని. ఇప్పుడు గ్రంథరూపమున ప్రకటించుచున్నాను. నేను జేయు వాదము శ్రుతి స్నేహి మూలమేయైనను విస్నేశ భావము గలదగుటవలన ప్రేక్షకులకు కోతలకు కొత్తదిగను విభ్రాష్టిజనకముగ గూడ నుండవచ్చును. కాని, శాంతదృష్టిలో పరిశీలించిన నిందలి వాస్తవము గోచరించును.

నా కి గ్రంథరచనకొఱకైన బహుగ్రంథానేషణములో శ్రీ బృహదారణ్యక శాంకరభాష్యము నయనపథ మలంకరించినది. ఆప్పుడు దానిలోని ఈ గ్రంథ సందర్భమును సిద్ధాస్తముచేయు శ్రుత్యుదాహారణములు ప్రత్యేకమగుటతేడనే శ్రీభగవత్సాధుల నైదికమత ప్రతిష్ఠాపకతకు లోకమెంతయు అధమల్లమైన(అప్పుడిన)దే గదా! యని కొంతపేపు శరీరమును మఱచి, పిమ్మట భగవత్సాధుల కనేక వందనము లాచరించి —

శ్లో॥ విమత విరాప విద్ధా శ్రుతిముఖ వివిధ ప్రమాణ శతసిద్ధా, శుద్ధా శంకరబద్ధా జయతి కృతి ర్మక్తిదాన పంవద్ధా.

— అను విద్యత్సంతీరనులగు నరకంతిరవ పండితుల కంతరపము నకుంతముగ ముక్కకంతముతో సంగీత మొనర్చితిని.

మఱియేకమనవి!

పంచ్యకులము రావివారికి ప్రథమ ప్రకరణము మచోధముగ మండడము శలంపుతో సంగ్రహించబడినది. ఆట్టివారు సంగ్రహము జదిని ప్రకరణమును జదుపుకొనివ మచోధముగను. ద్వారీయప్రకరణము పంచ్యకులము వదలకగాని వదినివ మచోధముగనే యుండును. కావున చదువరుల వట్లు జేయ ప్రాథించుచున్నాను.

నాకు శారీరకముగను మానసికముగను ఆట్టికముగము మందు కష్టములు బహుళములైనప్పటికి ఈనాట్లునై దీనిని వైదికోత్తముల కరకమలముల సమర్పింప ననుగ్రహించిన వేదపురుషున కనేక సాష్టాంగ ప్రణిషేషముల నర్పించుచున్నాను.

ఇకనైన ఆ పరమేశ్వరుని యనుగ్రహమున్న అచమననిది, వాందిములము, సంక్రమణ పుణ్యము, దత్తక శాప్తము, ఉపాకర్మ కృత్యమును సంపూర్ణ విమర్శతో నీ వ్యక్తివలన వెలువడగిలవు.

ఈ గ్రంథమందలి అనేకోద్భ్యంఫోదాపారణముల పరిశీలనమున నాకు ఏక్కులి ఆదరముతో దోడ్జుడిన మిమాంసా విద్యాప్రవీణ బిరుదాంకితులును, వేదార్థవిశారదులును నగు బ్రా శ్రీ సమ్మిథానం లచ్ఛైనారాయణమూర్తిగారి కెంతయు కృతజ్ఞాడను.

ఈ గ్రంథరచనమున కామోదించి ప్రకటింప నుత్సాహపడిని ఘండితమందలికి కృతజ్ఞాలాసూర్యకాథివందనముల నర్పించుచున్నాడను.

విజయవాడ వాస్తవ్యల శ్రీఆలపాటి రామమూర్తిజేష్టగారు శ్రీ ఖర్వామ సంగ్రహము తుండ (ది. 12-5-51) శివారము తన కుమారుడు చిరంజివి మోహపరాపుగుప్త యుపనయున సమయమున నీ గ్రంథ ప్రాశప్త్యమును దెలిపికొని ఆత్మంత భక్త్యాత్మాపాములతో దీనిని ముద్రింపించ సంకల్పించి సబహుమానముగ నమ్మ బూజించి ధర్మప్రధార్యప్రస్తుతో దీనిని ముద్రింపించి లోకమున కందశేసినందుకు అయ్య రార్థోగ్రౌణ్యర్థాభివృద్ధితో ఆయువగారి కుటుంబమును వృథిషోందించ పరమేశ్వరుని వేధముల బ్రాథించుచున్నాను.

శ్లో॥ దోషా స్పృష్టి గుణా స్పృష్టి వివిచ్యత బుధా ముదా,
ప్రదర్శయస్తు తాఁ సర్వ ఘర్షింధారాయ దీక్షితాః.

రామరాజనగరము,
విజయవాడ,
1-8-52

ఇట్లు, విద్వజ్ఞ విధేయుదు,
అవ్యారి శ్రీరామమూర్తిశాస్త్రి,
గ్రంథకర్త.

యుక్తిపీత శత్రుదర్శనము
విషయసూచిక

విషయము	పట	విషయము	పట
ప్రపాదన	v	18. పురుషార్థ క్రహోపీతములు	28
ఆధ్యాత్మికములు	ix	19. పురుషార్థ సూత్రము	
1. ఉపోద్ధారము	xiii	క్రూంగము గారు	29
2. దైవప్రార్థనము	1	20. గమనించదగిన విషయము	29
3. గ్రహారమ్య ప్రయోజనము ప్రథమ ప్రకరణము	2	21. గృహ్యకారోక్త ప్రకాశము	30
4. యుక్తిపీత శబ్దము	3	22. విఫాన స్వాతము - మీమాంసము	32
5. ఉపీతపర్యాయములు	7	23. పారస్పర సూత్ర ప్రతికృతి	34
6. యుక్తిపీత లక్షణము, ప్రయోజనము	8	24. సూత్ర ప్రాధాన్యవాదము	35
7. తెలుగు శాస్త్రశాస్త్రము	11	25. ఏతన్నిరాకరణము	36
8. యుక్తిపీత ధారణము దేవిహృదారణము	12	26. భగవత్పూర్ణ ప్రామాణ్యము	39
9. అజ్ఞిత్తరీయములే యుక్తిపీతములు	13	27. ఉత్సర్పియొపీత ప్రాధాన్య విరూపణము	41
10. వ్యక్తాద్వరమున సూత్ర ముపీతము	14	28. ఉత్సర్పియ ప్రాధాన్యదా పారణము	42
11. స్వాతమువాదము	14	29. గాణిపీత మపరిశ్యాఖ్యము	42
12. సందేహ వివారణము	16	30. సంస్కారదీపకాది	43
13. మమ బోధాయవోపీతములు	17	31. విమర్శనము	43
14. బోధాయవ ధర్మవ్యాఖ్యన విమర్శనము	20	32. పురుషార్థ క్రహోరం కేకమాత్రము	46
15. ఉత్సర్పియము	23	33. అజ్ఞిన వికల్పము	48
16. సురక్షయ మత విమర్శనము	24	34. ఉత్సర్పియ శబ్దము - విధి, లక్షణము - భేదములు	48
17. పారశ్రమ మత విమర్శనము	26	35. ఉత్సర్పియ వికల్పము	49

విషయము	పుట	విషయము	పుట
36. ద్వారీయోత్సరీయ వివాదము - శన్విరాకరణము	49	49. యజ్ఞోపవీత విర్మాగ	67
37. ఆసిన మస్త్రీ లాత్యర్ధములు	52	50. ధర్మప్రవర్తి మరము	70
38. ఉత్సరీయ మస్త్రీ		51. ధార్మోపవీత సంఖ్యావము	71
లాత్యర్ధములు	52	52. యజ్ఞోపవీత ధారణ	
39. ఉత్సరీయ ధర్మవిశేషములు	53	53. సంకలనము	74
40. ధర్మ పూర్వమాసం		53. జీర్ణోపవీత విసర్జన	
దుత్సరీయ ముపవీతము	54	మంత్రములు	75
41. సంస్కృతదీప ప్రతికృతి	55	54. యజ్ఞోపవీతలోచ	
ద్వారీయ ప్రకరణము		ప్రాయశిక్తము	77
42. యజ్ఞసూత్రము	57	55. శూద్ర యజ్ఞోపవీతము	79
43. యజ్ఞసూత్రధారణ ఫలము	57	56. యజ్ఞోపవీత ప్రవ్యములు	80
44. యజ్ఞోపవీత మస్త్రీములు	59	57. యజ్ఞసూత్ర ధర్మవిశేషములు	82
45. యజ్ఞోపవీత మన్త్రార్థము		58. త్రీ యజ్ఞోపవీతము	89
(సంస్కృతము)	59	59. ఉపవీత ప్రాచీనాపీత నివీత	
46. యజ్ఞోపవీత మన్త్రార్థము		కర్మములు	90
(పెబగు)	61	60. మృగశిర్ము	94
47. యజ్ఞోపవీత మస్త్రీ		61. యజ్ఞోపవీత తత్త్వము	95
విశేషములు	62	62. యజ్ఞోపవీత తత్త్వర్ధన	
48. యజ్ఞోపవీత మన్త్రార్థము		సంగ్రహము	97
(అధ్యాత్మికము)	65	63. గ్రంథోపసంపోరము	101

శ్రీయ

శ్రీ మహాద్వికామూర్తయే ఖమ:

యజ్ఞోపవీత తత్త్వదర్శనము

దైవ ప్రార్థనము

- శ్లో॥ ఏష్ముశం ఏష్మువాశయ వాణిం వాచాం ఏవృద్ధమే,
సదాశివం జ్ఞానసిద్ధ్యై సందధేయం సదా హృది. ८
- శ్లో॥ తుతి ధర్మ నిగూఢార్థ ప్రకాశక మథిమణీఽ,
అపస్తుమ్యముఖాఽ కల్పకారా వ్యామి ఏరప్తరమ్. ९
- శ్లో॥ యశస్వివా గురూ వద్దే రామకృష్ణ భగీరథా,
యూభ్యా మధ్యాపిత శ్యాహాం సాహితీం వ్యక్తిం కివామ్. ३
- శ్లో॥ సప్తత ఏవిధ క్రతుసవ్యానార్థిత దేవ భూమిదేవం తమ్,
అవ్యార్యాముకర మానామి శ్రీ శోచవాఖ్యయజ్ఞానమ్. ५
- శ్లో॥ శ్రీకృష్ణవేణై పవిత్రమూర్తిం
తన్నామధన్యాం జవనిం ప్రామ్య,
శ్రీ వేంకటప్యార్యగురుం బుధాగ్ర్యం
శ్రీమద్వరద్వాజ కులం ప్సైరామి. ६
- శ్లో॥ చత్వారః ప్రబభాషు రార్యవివతాః పుత్రా ప్తయో శ్శ్యామత
ప్తయో మగ్రభవః ప్రపప్సగిరిశ శ్శ్యామమూర్తి మృథిః,
శ్రీమద్వైదికభూమరాష్ట్రిషు సదా భక్తః కరో మ్యాదరా
శ్శీరాః! పశ్యత తత్త్వదర్శన ఏదం యజ్ఞోపవీతప్య మే. ८

ఁ

గ్రంథారంభ ప్రయోజనము

పరమ పవిత్రమగు వైదిక ధర్మమహానమున కళ్యంతా వశ్యకము లైన సాధనములలో యజ్ఞపీత ముత్తమాంగతను పొందియు విజేషించి పురుషార్థసంపాదకమై సర్వధర్మమాలమై ద్విజ మహాలక్ష్మణమై యున్నందున “య దేవ విర్యయా కరోతి తదేవ వీర్యవత్తరం భవతి” అను శ్రుత్యాదేశమున శ్రుతి స్నేహిత్యనేషణ మొనరించి దాని తత్త్వమును దర్శించి దానిని ధరించి ఆటీ ధారణావలన గలుగు సుకృత రూపాఱపూర్వమును బొందుట వైదికమతావలంబుల కావశ్యక ధర్మములలో నొకటి యగుమన్నదను తలంపుతో ధర్మజీబ్రాహ్మణ ప్రాధాన్యమున చిరకాల పరిశమచే బహుతర శ్రుతి స్నేహితి సదాచారముల నన్యేషించి యజ్ఞపీత తత్త్వమును దర్శించి యజ్ఞపీత తత్త్వదర్శన మను పేరుతో నీ సంక్లిష్ట గ్రంథరచన ముప్కమించుచున్నాడను.

* * *

శ్రీ:

ఓమ ఆయ.

ప్రథమధవకరణము
యజ్ఞహోవీత శబ్దారము

1 ఉపవిషతే వామప్రయంధోఽనేతి ఉపవిశమ్. వ్యాఘ్ సంవరణే,
బాహులకాల్ సాధనే క్రః.

— (అమరకోశ రింగాభ్యుద్య వ్యాఖ్యానము).

దీనిచే నెడవుధుఃము కప్పుబదుచున్నదిగాన నుపవీతము.

2 ఉపవిషతే పృష్ఠ (ద్విజేన) ఉపవిశమ్. వ్యాదేశే ఆజధాతోః కర్మణి,
వీధాతోః కర్మణి కర్తృరి వాక్టః.

ద్విజానిచే పొందబదుచున్నదిగాన ఉపవీతము.

3 ఉపాజతి స్నే వా ఉపవేతి స్నే వా
ద్విజాని పొందుచున్నది గాన ఉపవీతము.

4 యజ్ఞప్య యజ్ఞారం వా ధృతం సూర్యమ్ యజ్ఞసూర్యమ్.

— (అమరకోశ సూర్యవ్యాఖ్యానము).

యజ్ఞపంబంధమగు సూర్యము లేక యజ్ఞముకొఱకైన సూర్యము
యజ్ఞసూర్యము.

5 యజ్ఞార ముపవీతం యజ్ఞహోవీతమ్.

— (అప్త శామూర్తిబ్యము. గోరిం భాష్యము).

యజ్ఞముకొఱకైన యుపవీతము యజ్ఞహోవీతము.

6 యజ్ఞే ధృతం సూర్యం ఉపవిశం వా యజ్ఞసూర్యం యజ్ఞహోవీతమ్.

— (శ్లోకార్థము).

యజ్ఞమందు ధరింపబడిన సూర్యముగాని ఉపవిశముగాని యజ్ఞ
సూర్యము లేక యజ్ఞహోవీతము.

యజ్ఞప్రవీత శత్రుదర్శనము

7 యజ్ఞేన సంస్కృత ముఖీతం యజ్ఞప్రవీతమ్. ఉపనయన సంస్కారేణ పవిత్రికృతే త్రివృతి వామస్కంధా ద్వాకీణ కుట్టితః లమ్ముమానతయా ధృతే సూత్రథేదే.

— (శారానాథతర్వాచస్మితి కృత వాచస్పత్యధిధానము).

ఉపనయన సంస్కారముచే పగ్నితము జేయబడి మూడు పేటలు గలిగి పైకి పేనబడి ఎడమభుజమునుండి రక్షిణ కుట్టి వైపునకు ప్రేలాదునట్టుగా ధరింపబడిన సూత్రవిశేషము.

8 యజ్ఞే నోపవీతః యజ్ఞప్రవీతః. “యజ - దేవపూజా సంగతి కరణ దానేషు”. యజ - యాచేతి నఽ ప్రత్యయః యజనం యజ్ఞః ఉపోపసర్గః వీ గతి వ్యాప్తి ప్రజన కావ్యశన భాదనేషు క్రప్తయ్యః. — (పండితరాజ వేణీమాధవశాస్త్రి కృత శిలా యజ్ఞప్రవీత మిమాంస). యజ్ఞముచే వ్యాపింపబడినది గాన యజ్ఞప్రవీతము.

9 యజ్ఞప్రవీతంనామ వేదవిహిత కర్మాధికార సూచకాభ్య మష్టి.
— (యమునాశంకర దేవశంకరశాస్త్రి సంస్కృత సాప్తాపీకము)
(27-8-1946).

యజ్ఞప్రవీత మనునది వేదవిహిత కర్మాధికారమును సూచించు గుఱుతు.

10 శ్లో|| యజ్ఞరం ధార్యతే సూతం యజ్ఞం బ్రహ్మణ్య మిష్యతే.
యజ్ఞముకొఱకు ధరింపబగు సూత్రము. యజ్ఞమన నీళ్లరప్రీతిక రమగు కర్మ.

11 శ్లో|| యజ్ఞభ్యః పరమాత్మాయ ఉచ్యతే వైవ శౌత్రధి,
ఉపవీతం తతోస్యేదం తస్మాద్యజ్ఞప్రవీతకమ్.
— (సంస్కారరత్నమాలయందు వ్యుతిసారము).

ఖుత్తిక్కులు పరమేశ్వరుని యజ్ఞరూపునిగి తెప్పుచున్నారు. తత్పం బంధమైన ఉపవీతముగాన యజ్ఞప్రవీతము.

12 శ్లో || జ్ఞానార్థకేన పారిణా బ్రహ్మార్థుని కివేల్చుయే,
తథాగ్రహ ముఖీతత్త్వాల్ బ్రహ్మామాత్రమితి స్మృతమ్.
జ్ఞానార్థకుడైన పారిచే బ్రహ్మామృషాపుడగు కిషునకు విన్యాపవిశే
షముగ జాటబడినది గాన బ్రహ్మామాత్రము.

13 శ్లో || యజ్ఞేన చేపవితత్త్వ ద్వజ్జమాత్రం విదు ర్యుధా,,
యజ్ఞం (విష్ణు)మూర్తిచే నట్లే ధరింపబడినదిగాన యజ్ఞమాత్రము.

14 శ్లో || తదాజ్ఞయా వ్యతత్త్వాచ్ బ్రహ్మాడా బ్రహ్మామాత్రకమ్.
— (సంస్కార రత్నమాలయందు స్మృతిప్రకాశము).
విష్ణుదేవునియాజ్ఞచే దేవునిచే విన్యాపవిశేషముగ ధరింపబడినదిగాన
(బ్రహ్మామాత్రము).

15 శ్లో || పద్మాపనశేన పితామహేన వినిర్మితం పంకజనాలస్మాత్రాల్.
— (సంస్కారరత్నమాలయందు స్మృతిసారము).

పద్మాపనముడైన బ్రహ్మ భామరశూటి దారమున యజ్ఞమాత్రమును
విర్మించెను గాన బ్రహ్మామాత్రము.

16 వేష్ట = తస్మిపన్తానే

(వేయుట) అను ధాతుపుమండి పుట్టివదని లోకమాన్య బాలగంగాధర
తిలక్ (ముగిళ్లిర్).

ఈ పదునాటు వ్యత్యత్పులందును లోకమాన్యాడు తన యొక్క
మహామేధచేతను థీరథ్యముచేతను యత్కోపీతము వస్తుమే యును పరమ
సిద్ధాంశుము గలవాడగుట పమంజసమే యైనను, ఉపవితశబ్దము వేష్ట
ధాతుపుమండి నిష్పున్వమైవదమటమాత్ర మపమంజస మనక తప్పదు.
ఎందువల్లవన ఆ ధాతుపు సంపన్సారణాప్రాప్తి గలదగుటచే దానినుండి
'ఉపవితం' అని గాక, 'ఉపోతం' అను అనిష్టరూప మేర్పుడగలరమిషయము
విష్ణువిదితము.

ఈయన వ్యాఖ్యానమును మణియొకవోట (పు.94) జాడుదు. అను
రకోశ వ్యాఖ్యాత యగు లిఙ్గాభట్టుచే 'ఫ్రేష్' ధాతుపు మండి చేయబడిన

నిర్వచనము యుక్తిపూమేగాక వడ్డుమాణ త్రైచ్యుపాదితముగూడ గాన నత్యస్త సమంజసము.

మటయు నుపచీతశబ్దమున కి క్రింది విధమునగూడ వ్యత్పత్తులను ఉపచవును.

1 ఉపవీయతే (పురుషేణ) ఉపవీతమ్. వ్యోఽి పంవరణే కర్మణి క్రః. పురుషునిచే విన్యాసవిశేషముగా ధరింపబదునది.

2 ఉపవీయతే ఉపవీతమ్. సాధ్యసాధనయో రభేదోపచారాత్. ఉపవీతసాధనద్రవ్యే ఉపవీతశబ్దప్రవృత్తిః. వ్యోఽి భావే క్రః. కష్టునది ఉపవీతము.

3 ఉపవీతం అస్యాస్తి త్వయప్రవీతమ్. అర్హ అద్యచ్. ఉపవీతక్రియ గలది గాన ఉపవీతము.

విశేష మేమన? నుపవీతమునకు కాదాచిత్ప్రములగు నిపీత ప్రాచీ నాచీతములు సంభవించుచున్నపుటికిని యోగరూఢిచేతను ఉపవీతములో జేయదగిన దేవకార్య బాహుశ్యముచేతను మల్లగ్రామము, పండితగ్రామము (ఎక్కువమంది మల్లులు గల్లి ఇతరులున్న గల గ్రామము మల్లగ్రామము, ఎక్కువమంది పండితులు గల్లి ఇతరులున్న గల గ్రామము పండితగ్రామము) అనునట్లు ఉపవీతమను వ్యవహరమున భంగము శేరు.

మటయు బోధాయన పరిభాషయందు గం సూతములు యజ్ఞప్రవీత శబ్దార్థమును నిర్వచించుచున్నవి. అందు మొదటి మూడింటికి మాత్రము ఆర్థమును వివరించుచున్నాను.

1 క థ ముపవీతం ఖ లు యజ్ఞప్రవీతమితి విజాసీయాత్ (అ-అ-గు)

తా॥ యజ్ఞప్రవీత శబ్దము యౌగికముగా ఉపవీతమందెట్లు వర్తించును?

2 “త దేతద్వికిణస్య హస్త స్యాధస్తా దృవతి. యోఽయం దక్షిణో హస్తస్య యజ్ఞ ఇతి. యజ ఇత్యయం శబ్దో దేవ పూజా సంగతి కరణ దానేషు. యస్యా దేతాని కుర్యాతే తస్యా దృజ్ఞః.” (అ-అ-గు).

తా॥ దేవపూజా సంగతి కరణ దావార్థకముగు యజధాతువులన యజ్ఞశబ్ద మేర్పుదుచున్నది. దక్షిణహస్తము(కుడిచేయి) దేవపూజాదుల కుప

యుక్తమగునుగాన యజ్ఞ మనబదును. ఆ కుడిచేతిక్రిందుగ వేలాదునది గాన యజ్ఞప్రవీతమని చెప్పబదుమన్నది.

3 “వా గ్యాజ్ఞ స్తస్యాగ్ని రథిదైవతం. సచాత యత షస్త్ర ద్వాజ్ఞప్రవీతమ్.
(అ-అ-గఁ)

తా॥ వాచ్ వాచకముల కథేదోపవారముచే వాక్య యజ్ఞ మనబదును. ‘తేజోమయావాక్’ ఇత్యాది ప్రమాణములవలన ఆ వాక్యకు అగ్ని అధిదైవత మగును. ఆటీ అగ్ని బ్రాహ్మణుని దక్కిణహస్తమం దుందును. కాన ఆ రక్షణ హస్తమే యజ్ఞ మనబదును. దాని క్రింద నుండునది గాన యజ్ఞప్రవీతము.

4 “యజ్ఞయ మజ్ఞప్త స్ప విష్ణు స్ప యజ్ఞ స్యాధిదైవతం,
తస్యా చ్చ భవరీతి తీర్థయా చ్చ” అ-అ-గఁ

శ్లో॥ అజ్ఞప్త ప్రత్యదం ప్రోక్తం తర్వాని త్వం పదం తథా,
తయోరసి పదం సంగః సా చిన్ముద్రా ప్రకీర్తితా.”

ఇత్యాది ప్రమాణములనే అంగుష్ఠము మహావాక్యగత తత్త్వద సాసీయ మగుటనే విశ్వవ్యాపక వైతన్యత్వక విష్ణుప్స్వరూపమగును. “యజ్ఞో నై విష్ణు” ఇత్యాది ప్రమాణములవలన ఆ విష్ణ్వత్తుకాంగుష్ఠమునకు యజ్ఞాధిదైవత్తు ముందుటవలన నంగుష్ఠము యజ్ఞశబ్దవాచ్ మగును.

ఆటీ యంగుష్ఠముతో గూడిన దక్కిణభాషుఫుక్రింద నుండునది గాన యజ్ఞప్రవీతము. మఱీయు అంగుష్ఠ మూలము బ్రహ్మతీర్థమగుటవలన యజ్ఞమగుమన్నది. అంగుష్ఠ మూల సంబంధముగల దక్కిణభాషుఫుక్రింద నుండునది గాన యజ్ఞప్రవీతము.

ఉపవీత పర్వాయపదములు

1శ్లో॥ పవిత్రం బ్రహ్మమ్మాత్రం చ యజ్ఞప్రవీత మిత్యపి.
— (శ్లోకప్రాయమము కర్మపురాణము).

2శ్లో॥ పవిత్రం బ్రహ్మమ్మాత్రం ద్విజాయనీ ॥
— (శ్లోకప్రాయమము, త్రింద శేషము).

యజ్ఞపవీత తత్త్వదర్శనము

3ళో॥ ఉపవితం బ్రహ్మమాత్రం మాత్రం యజ్ఞపవీతకమ్,
యజ్ఞమాత్రం దేవండ్చ ఇత్యాఖ్యా ష్టుర్మిమేణ తు.

— (భరత్యాస స్తుతి).

4ళో॥ ఉపవితం యజ్ఞ మాత్రం ప్రోద్ధృతే దక్కిసే కరే,
ప్రాచినావీత మస్యస్మై న్నివితం కంఠలమ్మితమ్. — (అమరకోశము).

ఉపవితే వామస్పుంధః అనే నేత్యుపవితమ్.
ఎడమధుజము దీనిచే కప్పబడుచున్నది.

అపీయతే ఆపీతమ్, ప్రాచినం చ తల్ ఆపీతం చ ప్రాచినావీతమ్.
ప్రాచినమైన దక్కిణంబాపువు కప్పబడుచున్నది.

‘నియతం పీయతే నిపితమ్!’

నియతముగా గప్పబడుచున్నది.

— (అమరకోశ లిఙ్గభట్టీయ వ్యాఖ్యానము).

యజ్ఞపవీతలడ్చణము, ప్రయోజనము

ఈక నీ యజ్ఞపవీతమును శుటులెట్లు విధించుచున్నవో విచారింతము.

(పంప్రుతము)

ఆహా తత్రాద్యేఉనువాకేఉధ్యయనాంగప్రేన యజ్ఞపవీతం విధాతుం
తత్త్వికంసార్థ మాదా పుపొఖ్యాన మాహ.

శ్రుణా సహ వై దేవానాం వాసురాణాం చ యజ్ఞపవీతతా వాస్తాం
వయగ్గి ష్టుర్మం లోక మేష్యామో వయ మేష్యామ ఇతి తే సురా స్ఫుర్యా
సహస్రై వాచరణ బ్రహ్మచర్యేణ తపస్సైవ దేవా స్తో సురా అముష్యగ్గి స్తోన
ప్రాణానగ్గిస్తే పరాభవ స్తోన ష్టుర్మం లోక మాయై ప్రస్తుతేన వై యజ్ఞేన
దేవా స్ఫుర్మం లోక మాయ న్న ప్రస్తుతే నాసురాణ పరాభావయై.

విద్యారఘ్యభాష్యము వయ మేవాధిపత్యనిమిత్తం ష్టుర్మం గమిష్యామ
ఇష్యేవం దేవా యదా యజ్ఞే ప్రవర్త్తా, ష్టుదానీమేవ లసురా ఆపి తథై

వాటిప్రేత్య యజ్ఞేష్వరులు. ఈ వుథా యజ్ఞో ప్రతిర్థి వాస్తవమ్. తదానీం తథావిధా అమరా స్వంపుర్వ కృతమన్నాహః పహామై భుజబలా స్వ శాప్త్రమైవాలవర్త. యజ్ఞ మారథప్రవు. వే మూర్ఖ్యో బ్రహ్మచర్యాది నియమం చానాద్యతప్రవు. దేవాస్తు బ్రహ్మచర్యేణ సమస్తతపసా యుక్త స్వవో యథాకాప్త మనుషీతప్రవు. వే మూర్ఖ్య అమరా అముప్య నైర్వయపొరవశేన మోహం ప్రాప్తా. మూడా స్వప్తః కర్తవ్యాలకర్తవ్యం కిమసి న ప్రాజానా. తతో యథాకాప్తమష్టోనాభావాత్ స్వగ్రం న ప్రాప్తా. దేవాస్తు ప్రసృతేనైవ యజ్ఞేన స్వగ్రం ప్రాప్తా. ఆప్రసృతేన యజ్ఞేన యుక్త నమరా స్వరాభావయ్యక.

ఆశ ప్రసృతాలప్రసృతయో స్వరూపం విధజతే.

తులి ప్రసృతో హ వై యజ్ఞోపవీతినో యజ్ఞోలప్రసృతో ఉనుపవీతినో యత్క్రంచ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోపవీ త్వధితే యజత ఏవ తత్.

విద్య. భా॥ యజ్ఞోపవీతయుక్తప్య యో యజ్ఞా సోఽయం గుణా భిక్య త్రుప్తిః ప్రకర్ణేణ వృత్త ఇత్యచ్ఛతే. అనుపవీతినో యజ్ఞోపవీత రహితస్య యజ్ఞో గుణవీపీనత్య దప్రసృత ఇత్యచ్ఛతే. కించ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోపవీతయుక్త స్పన్ యత్క్రమపి ఆధితే తత్పర్యం యగానుష్టోనపమం భవతి.

అవా ఈ దేవం యజ్ఞోపవీతం ప్రశంస ఆధ్యయనపయోగం వద్ద యజ్ఞానా మజ్గతేన విధత్తే.

తులి తస్మా ద్వయజ్ఞోపవీ హేవాధియాత. యాజయే ద్వయేత వా యజ్ఞప్య ప్రపుత్యై.

విద్య-భా॥ ప్రపుతిః ప్రకృష్ట గుణయుక్తత్వమ్,

అవా యజ్ఞోపవీత సాధనం ద్రవ్యం విధత్తే.

తులి ఆజీవం వాపాః వా ద్వయీత ఉపవీతు.

విద్య-భా॥ కృష్ణాచీవపత్రయో రస్యతర్వద్వం దక్షిణ భాగే 100 మానం కృత్యాలధియేత ఇత్యాధః. ఏవం ఆధ్యయనాదా వన్నైన వాక్యేన

విహారస్యాపి యజ్ఞపవీతస్య దర్శనుర్ధమాస ప్రకరణి నిపితం మనష్యాలా మిత్యత్త పునర్విధానం త దత్తిక్రమే తత్తత్త్వ విశేషపూర్యశ్రీతార్థమ్.

అవా యజ్ఞపవీతప్రసగ్గి త్రయాలామపి లక్షణం దర్శయతి.

త్రు॥ దక్షిణం బాహు ముద్రరతేవధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞపవీత మేతదేవ విపరీతం ప్రాచీనావీతగ్ం సంపీతం మానుష్యమ్.

విద్యా.భా॥ దక్షిణం బాహు ముద్ర్యం ధృత్యా సవ్యే బాహో లమ్మ మానే సతి య ద్వైష్టనం తద్యజ్ఞపవీతమ్. ఏతదేవ విపరీతం సవ్యబాహో రూర్ధ్వధారణం దక్షిణబాహో ర్లంబమానం చే దృవతి. తదా వేష్టనం ప్రాచీనావీత మిత్యుచ్యతే. బాహో రుథయో రష్యధో లంబమానయో రంసద్వయే యద్వైష్టనం తత్త సంపీతం. తదేత న్యానుషం మనష్యాలాం ఖుషిణామ్ యజ్ఞపవీతం. దేవానాం యథా ప్రాచీనావీతం పితృణాం తద్వత్.

త్రు॥ ... ... తత్త్వాదౌ లావ ద్వాగకర్త్రాలా ముపవీతం విధాతుం ప్రస్తుతి.

త్రు॥ నిపితం మనష్యాలాం, ప్రాచీనావీతం పితృణా, ముపవీతం దేవానామ్.
— (కృ.య. నం. ౨-ఎ-౧౧).

విద్యా.భా॥ యత్తోభావపి బాహు న్యగ్యతో సవ్యో బ్రహ్మమాతేణ వస్త్రీణ వా పీయేతే సంవృతా వాచ్యాదితో క్రియేతే తన్నివీతం. త చృ మనష్యాలాం కార్యేషు ప్రశస్తం. తస్యా దృష్టితర్వణం నిపితయుక్తః పురుషై రనుషీయతే. ప్రాచీనో దక్షిణో బాహు రాథీయతే ఉథస్తా త్రీయతే యత్త తత్త్వాచీనావీతం. తచ్చ పితృణాం కర్మణి ప్రశస్తమ్. అత ఏవ శిష్టాః ప్రాచీనావీతయుక్తాః పిండదానం కుర్చున్తి. ఉపవీతస్య లక్షణం స్వాధ్యాయుభాహృతే సమామ్యతమ్. “దక్షిణం బాహు ముద్రరతే ఉవధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞపవీతమ్”. తచ్చ దేవానాం కర్మణి ప్రశస్తం. అత ఏవ శిష్టాః స్వాధ్యాయాదికం తఫైవాచరస్తి.

అవా ఇదానీం విధత్తే.

త్రణ ఉష్ణయితే దేవంక్కుమేన తఱ్గురుతే.

విద్యాభా తత్త్వవేషితేన దేవంక్కుమేన దేవిచ్ఛమేన కృతం భవి.

భూభాస్కరః :- దేవావామేన రేవ లక్షణం కృతం భవి.

తెలుగు తాత్పర్యము

మొదటి క్రుణికి తాత్పర్యము

దేవతలు పూర్వాధిష్టముకొఱకు యజ్ఞము చేయ సంకల్పింప రాక్షములను సందుకొఱకే యజ్ఞముకేయ సంకల్పించిరి. ఆ దేవతలు, రాక్షములోనరించ యజ్ఞములు ఏకీక్రి గొప్పవి. ఏమైట రాక్షములు కృతమన్నా పులై శాప్తవియమమును పాటింపక బ్రహ్మవర్యమును రెక్కిచేయక తేనల వౌర్యముతో, భుజబల ప్రాధావ్యముతో యజ్ఞమును చేపిరి. దేవతలస్వనో బ్రహ్మవర్యముతోగూడిన తపమ్మతో శాప్త వియమము నతికమింపక యజ్ఞమును చేపిరి.

రాక్షము లిట్లు అజ్ఞానముతో కర్మవ్యాలకర్మవ్యముల దెలిపికొవకపోవుట వలన పూర్వమును పొందలేకపోయిరి. దేవతలు శాప్తవిధిగ నమస్తించిన యజ్ఞమువే పూర్వాధిష్టమును పొంది, శాప్తవిధి నమపరించి యజ్ఞము చేయిని రాక్షములను పరాభవించిరి. ఆటుపిమైట శాప్తవిధి నమపరించి యజ్ఞము చేయుటాన్ని క్రుణియే నిరూపించుచుప్పది.

యత్నపీతయుక్కడెవవాని యజ్ఞము బాగుగ జరిగిన(శాప్తవిధి నమపరించిన)దని చెప్పబడుచుప్పది.

ఉపవీతరహితుని యజ్ఞము గుణవిహివమైనది గాన బాగుగ జరుగలేదని చెప్పబడుచుప్పది.

ఇంతియగాక బ్రాహ్మణుడు యత్నపీతయుక్కడై యే కొంచెము వేదము చదివినము వది యంతయు యాగమష్టాన పమమగుచు ప్పది. అందువలన యత్నపీతయుక్కడైయే చదువలయును, యజ్ఞము ఎరిక గుణముగలదగుటకు యత్నపీత యుక్కడై యుక్కింపజేయవలయును;

యజించవలయును. కృష్ణోజిన వస్త్రములలో వేదేని యొకదాపిని ఉపవితముగ జేసికాని, చదువుట మొదలగు పత్రుర్మల నాచరింపవలెను. కుడిచేయి పైగా నుండునట్లు నెడమధుజము నుండి వేలాదుచుండునట్లు చుట్టుకొనియున్న జన్మిరము పశ్చమగు యజ్ఞోపవీత మనబదును. దీనికి విపరీతముగ నెడమచేయి పైగా నుండగ, కుడిభుజమునుండి వేలాడెదు జందెము ప్రాచీనావీత మనబదును. రెండు చేతులు క్రిందికి వేలాదుచుండ భుజశిరస్మిలందు వేలాదు జందెము నివీతమై మానుషమనబదును.

అనగా దేవతల కుపవితము, పితృదేవతలకు ప్రాచీనావీతము, ఎట్లు బ్రహ్మమైనవో; అట్లే ఈ నివీతమును బుములకు బ్రహ్మమైనదని తాత్పర్యము.

రెండవ శ్రుతికి తాత్పర్యము

ఎప్పుడు రెండు చేతులు క్రిందికి వేలాదుచు బ్రహ్మసూత్రముచేగాని, వస్త్రముచేగాని కప్పబడిన వగుచున్నవో అట్లుండుట నివీత మనిపించుకొని శిష్ట లాచరించు బుమిపీతర్మణాదులం దానుకూళమును వహించుచున్నది. కుడిభుజ ముపవితముచే క్రిందుగ జేయబడినపుడు ప్రాచీనావీత మనిపించుకొని పండితు లాచరించు పిండదానాదులం దుపయోగకరమగుచున్నది. దక్కిం బాహువు పైనుండ నుపవితముచే నెడమధుజము కప్పబదుట యువ వీత మనిపించుకొని యయ్యది దేవకర్మలందు బ్రహ్మమైనదై శిష్ట లాచరించు స్వాధ్యాయ యజ్ఞాదులం దుపయోగకరమగుచున్నది.

మఱియును ఉపవితముచే దేవచిహ్నమే చేయబదుచున్నదని తాత్పర్యము.

యజ్ఞోపవీతధారణము దేవచిహ్నధారణము

ఈ త్రైతులవలన మనకు యజ్ఞోపవీత ధర్మము తెలియుటయే గాక యెడమధుజము మిదుగా ధరింపబడెడి యజ్ఞోపవీతముచే మనము దేవచిహ్నము గలవారమని పూర్వ పుర్ణస్వాంతములో యజ్ఞోపవీత ధారణ మందలి ప్రయోజనమును దెలిస్కానుచునాము. మఱియు అది నిత్య

ధార్యమైనదనియు, వార్షికి ధరించక యజ్ఞ మొనరించిన రాక్షమ శెట్లు ఫలవిరహితులైరో, అట్ట ధరించక వైదికర్మ లాచరించువారును ఫల విరహితులగుదురనియు, ఆ యత్కోపీతము దేవ, బుషి, పితృకర్మలందు ఉపనీతి, నివిత, ప్రాచీనాపీతములలో సుండవలయుననియు, ఆ యత్కోపీత వస్తువు లజిన వాసస్పులనియును దెలియుచున్నది. ఇందువలన నివచముళుముగా గమనించదగిన విషయ మొకటి యుంటున్నది.

దేవలక్ష్మమన మనచే నిత్య మగ్నిహోత్రాది ద్వారముగ నారాథించబడు దేవతలచిప్పు మగుబవలన నది తథ్యాజా సాధనమేగాక, మనకు దైవసంపత్యంపాదకమై “దైవిసంప ద్రీమోక్షాయ నిబంధా యాపురీ మహా” యునుగితోక్తిని ప్రతి వ్యక్తియందుండి పర్యదా జ్ఞావకముచేయు పవిత్రమగు ఆర్య జూలీయ మహోత్రమ చిప్పుమని మనము నెలిపికొని దానిని ప్రకాశింప జేయవలపినవారమై యున్నాము.

శివుడును, మంగళార్థమై యత్కోపీతమును ధరించుచున్నాడు.

ఇటు చూదుదు! ఉపనీత మహిమను శ్రుతి యెట్లు చెప్పుచున్నదో!!

ఆదిదేవుడును, పర్మమంగళాకరుడును, పర్మమంగళా పరియు నగు మహాదేవుడు సయితము ఉపనీతమును మంగళముకొఱకు ధరించుచున్నాడట. ఉపనీతధారణమున మంగళావారము గలవాడట.

తు॥ నమో పారికేశాయోపనీతినే సుష్ఠూనాం పతయే నమః

— (యశస్సుంపీత ७-८-७).

విద్యా-భా॥ ఉపనీతినే = మణిరాథం యత్కోపీతధారిణే.

భధా-భా॥ ఉపనీతినే = యత్కోపీతినే మణిరాచారాయేత్తర్థః.

అజినోత్తరీయములే యజ్ఞోపవీతములు

ఇట్లు శ్రుత్యాదేశమువ యత్కోపీత ద్రవ్యములగు నజిన వాసస్పులలో అజినము (1) అజినంయే వోత్తరం ధారయేత్ ||భా॥ ఉత్తర ముత్తరీయం అజినమేవ ధారయేత్ || ఆప.ధ. ८-३-३०॥ అను మాత్రమువే బ్రహ్మవారికి

ఉత్తరీయమై యుండియు వత్తము గృహస్థవకు (2) నిజ ముత్తరం ...
... వాసు కార్యమో భా॥ ... ...నిల్చ ముత్తరం వాపో ధార్యమ్. ...
అప.ధ.అ-ఒ-అగ ఆను సూతమునే నుత్తరీయమైయుండియు పిమ్మట
(3) యక్కిపీతి ద్విపత్రుః భా॥ యదా ద్విపత్రుః తదా వాసనాస్తరేణ
యక్కిపీతి స్వాత్ అపి వా సూతమేవోపితార్థే, ఇల్చుషకల్ప ష్టుడా న
భవతి' అప.ధ. గ-ఒ-ఒగ.

ఆను సూతమునే సుపాపీత క్రియానాధనములైనవి యక్కిప్ పీతములని
పిలువబడుచున్నవి.

ఇందరి 1,2,3 సూతములకు బ్రహ్మాచారి కజిన ముత్తరీయమనియు,
గృహస్థ నిత్యముగా నుత్తరీయమును ధరించవలయుననియు, బ్రహ్మాచారి
గృహస్థ లిరువురు దోషతియు (కట్టుబట్ట) నుత్తరీయము గలవారుగ మండిన
యేడల సూతరూప యక్కిపీతముగలవారుగ నుండినప్పటికి నుత్తరీయముతో
యక్కిపీతులైయే యుండవలయుననియు వర్ధము.

పక్కాంతరమున సూత ముపాపీతము

ఇట్టి యక్కిపీతము నిత్యమగుటచే పర్వాకమముల వారికి పవ్వా -
పసమ్ముల కనుపుగ నుండి ప్రమాదత్యాగము, అసంభవము, మొదలగు
దోషములను శేరసియకుండుటకు - 'అపి వా సూతమేవోపితార్థే' భా॥
అపివా సూతమేవ పద్మోపా ముపాపీతక్కుచే భవతి న వాస ఏవ ॥ అప.
ధ. అ-ఒ-అ ॥ (కుత్తరీయమేగాక పక్కాస్తరమున సూతమే అందఱ
కుపాపీత మగుచున్నది.) ఆను సూతమునే ననుకల్పమగు సూత రూపము
నొందినది.

పృంత్యనువాదము

ఈ యక్కిపీత యోఽనప పృంతి యనువదించుచున్నది. ఔఽనప
పృంతి. అ. ఆ.

శ్లో १ పురా బ్రహ్మసమితిన బ్రాహ్మణ్య మహాజ ర్మిభుః,
తప్య త్వదోపాపితి ప్య ద్వాంబాణ్య ప్యకపిత్రయే.

శ్లో २ వాచప్తి ర్మాప్తైవ తక్కే ప్య ముపాపితమ్,
తక్కే వాచప్తి ప్యమ మిషనేవ తదుక్తిరు.

శ్లో ३ తప్య త్వదా ద్విజాపివా ముపాపితం తథా విధమ్,
ప్రకప్యాపే వాపపాత మిషనం త్వై ధారయేల్.

— (వాపపాతం = వప్తుకుతమ్).

శ్లో ४ ఉపాపితం మదా విప్ర ప్యర్మకర్మమ వంతమ్,
ఉపాపితప్య రు ద్రవ్య క్షుత్రి ర్మాప్త్ర దేహివామ్.

శ్లో ५ రాదృశం తత్వదా ధర్మ మథిలావాం ద్విజప్యవామ్,
పిత్రమేవేతి విశ్ిత్య పమాలోచ్య ప్రశాపతి.

శ్లో ६ అశక్యప్యైవ చాలోచ్య తప్య పంపారప్య చ,
... ... ఇతి ధ్యాత్మా ముపూర్ధం రు చకార కిల విశ్వయుమ్.

శ్లో ७ ఉపాపితం మాత్రమేవ ధార్యప్యైవ ద్విజప్యవామ్, ...
... ... తదేత ద్వాజమాత్రం ప్య త్వర్మకర్మైక పాధనమ్.

ఆవగా పూర్వమువ బ్రహ్మదేపు దుపాపితముతో బ్రాహ్మణ్యమును పుట్టించెను. ఆ కారణమువలవ బ్రాహ్మణుడు తప్యక బ్రాహ్మణాత్మ పిఠికొఱ కుపాపితియై యుండవలయును. వాచప్తి తనను వప్తుముతోనే యుపాపితునిగా జేపికానెను. పోముని కోరిక వమపరించి వాచప్తి యతనిని వసినముతోనే యక్కపాపితునిగా జేసెను.

ఈ కారణమువలవ ద్విజాతులకు ఆజీవ్రతరీయ దూషములఁగు నుపాపితములు ప్రశప్తము లగుచుప్పవి. తుపాపిత్తర్మాప్తము లజేన వాపప్యులు. ద్విజాలు వాని వెప్పుదును ధరించుటలో మేలు గలదు. కాని వానిని పంపాదించి పర్వదా ధరించుట యశక్యమని తలది కొంతపేపు ఆలోచించి, పిటికి బదులు

ద్విజాలకు యజ్ఞ మాత్రమే ధరించడగినదని విశ్వయించుకొని పమస్త నైక కర్మంకు పరమ సాధనమగు యజ్ఞమాత్రమును విధించినవాడాయెను.

సందేహ వివారణము

ఈని ఉత్తరీయ ముపటి చెట్లగును? అను సందేహము విదువనిదై యున్నది.

వినదు! ఆపస్తంబ మహార్షి 'యక్షపీత ద్వివత్సు' అని విధించిన మాత్రమును జిదివిమే యున్నారు. ఇదిగాక 'విత్య ముత్తరం వాసః కార్యమ్' ఆప.ధ. అ-౪-౧౭. విత్య ... ... ముత్తరం వాసః ధార్య మిత్యాచ్యాః:-

అను మాత్రమును రచియించి, ఈ మాత్రమందలి యుత్తరవాస శ్బ్రమును 'ఆపి వా మాత మేవోపాశాఢే' ఆప.ధ. అ-౪-౨౭ అను మాత్రమున మపితశబ్దముతో గ్రహించి ఆ యుపటిస్థానమున వికల్పముగ మాత్రమును విధించుండుటచే సుత్రరీ యోపటి శబ్దములు పర్యాయ పదములని కూడ తెలియవచ్చుయన్నది. కనుకనే పారదత్తులు "ఉపాసనే గురూణాం వృద్ధానా మతిథీనాం హామే జప్యకర్మణి భోజనే ఆచమనే స్వాధ్యాయేచ యక్షపీతి స్వాత్" ఆప.ధ. ౧-౧౮-౧ అను మాత్రమున "వాసః విన్యాస విశేషా యక్షపీతం" అని యక్షపీత ద్రవ్యముగ గ్రహించిన వాసస్య ఉత్తరీయ రూపమని విషాలు గ్రహింపకపోరు.

ఇందువలనగూడ సుపాపి తోత్తరవాస శబ్దములు పర్యాయ పదములే యుని దృఢముగ దెలిసికొనపచ్చును. ఇట్టి యుపటి ద్రవ్యముగ నాపస్తం బులేగాక మనుస్సుతీ వ్యాఖ్యాతయగు కుల్యాకభట్టు గూడ "ఉద్గ్రహితే దక్షిణే పాశా" అను శ్లోక వ్యాఖ్యానమున "యజ్ఞమాతే వత్తే, వా" అనియు శబ్దక్లు ద్రుమమున విగమ పరిశిష్టకారుడు "వాససా యక్షపీతం కురుతే. తదభావే త్రివుతా మాతేణ కుశ బాల ముంజ ప్రతిపత రజ్జుభి ర్యా" అనియు, విద్యు రణయలు "విపితం మనష్యాణాం" అను క్రుతిభాష్యమున "యత్ర ఉభావపి బాపులా బ్రహ్మమాతేణ వత్తేణ వా వియేతే" అనియు, వీరమితోదయమున బుష్యక్రంగుడు "ఆపి వా, వాససా యక్షపీతం కుర్యా త్రుదభావే త్రివుతా

సూర్యేణ” అనియు, వైద్యనాథ దీక్షితులు “వాపసోఖంభవే ఆను కల్పత్వేన సూత్రప్యాధిధానాల్” అనియు శ్రుతివిహితముగు వస్తుమును, తదభావమందు సూత్రమును గ్రహించియున్నారు. ఇందులన గూడ నుత్తరవాసస్యే యుప వీతమనియు, తత్త్వాలినిధిగ తల్పస్తానాపస్వమయినది సూత్రమనియు గూడ మనము గ్రహించుచున్నాము.

ఇట్టి యుపవీతసాధనములగు నుత్తరీయములలో నాపస్వంబమహార్షి బ్రహ్మవారికి ‘ఆజిన ముత్తర ముత్తరయూ’ అప.గృ. ౪-౧౦-౧౦ ఆను సూత్రముచే నజినోత్తరీయముయొక్కయు, స్వాతకునకు బాదరమణి ధార జానంతరమున “అహా ముత్తరం వాసో రేవతి ప్రైరి సమానమ్” (అప.గృ. ౫-౧౧-౮) ఆను సూత్రముచే నుత్తర వాపస్యు యొక్కయు మంత్రముతములగు ధారణములను విధించెను.

ఇట్టి ఆశ్వరాయనాదులును వారి వారి ధర్మముల ననుపరించి తమతమ గృహ్య సూత్రములలో నజిన వాపస్యులను విధించిరి.

మను బోధాయనోపవీతములు

ఇప్పటి కుదాహారింపబడిన శ్రుతి స్వీతులవేతను ఆపస్వంబ సూత్రకారునివేతను విధింపబడిన యుష్టోపవీతమును దాని ధర్మములను తెలిపి కొనియుంటిమి. ఇక, బోధాయన సూత్రకారునిచే విధింపబడిన యుష్టోపవీతమును తద్దర్మములను దెలియబడచి, పిమ్మట ఆశ్వరాయన గోధిరాది సూత్రకారులయొక్కయు, మిగిలిన స్వీతికారులయొక్కయు యుష్టోపవీత విశేషములను ప్రాపంగికముగ దెలియజేసెదను.

“కాశం పాత్రం వా త్రి త్రిమృ ద్యుష్టోపవీత మానాభే
ర్షీకం బాపు ముద్గర్య, మయ్య మవధాయ, శిరోఽవ
దధ్యాత్, విపరీతం పిత్యుభ్యః. కంఠేఽవష్కం విషితమ్,
అధోఽవష్కమధోపితమ్.

— (శ్రీధరప.గ. ఆ.ఏ. మా.ఎ-ఉ-స-స).

ఆనగా దర్శనోగాని ప్రతిలోగాని ఎర్రింపబడిన తొమ్మిదిపేటయి గం మాత్రము వాధిషణ కుండుచు, వివ్యాపవిషేషమునే మహాత ప్రాచినాపీత విపీత ధర్మములు గుర్తసుచుష్టవుని రాత్మర్థము. అధోపిత మన మమష్య కార్యములగు అంఱనాభ్యం వేద్దురువకర్మాలందు నదుమునకు చుట్టుకొనుట - అని యథము.

వ్యా॥ “మమష్యకార్యేషు కర్తృష్యం లాని ఆంఱనాభ్యాఖ్యానేద్దురువాని” ఇంట ఆదిశభ్యముయొక్క ఆవళ్కకత కమపించుచుష్టది. ఇట్టి యక్కపేరితము బోధాయన మాత్రుల కుపణయుమున “... ... కుమారం భోజయిత్యా తస్య చాలవ తూస్త్రీం కేశవేష్య స్వాతం శుచివాపం బద్ధశిఖం యక్కపేరితం ప్రతిముఖ్యా వావయాలి యక్కపేరితం పరమం పవిత్రమితి.” భోగ్ర. ఆ-అ.

అను మాత్రమునే కుమార భోజము, వపన పంప్యారము వైవపిమ్మట ప్రాత్మమగుచుష్టదని తెలియుచుష్టది. స్వాతక గృహాష్ట ప్రకరణములలో నిట్లు గలదు.

“ద్వియక్కపేరిత” భోగ్ర.అ-అ స్వాతకుడు రెండు యక్కపేరితములు గంపాడై యుండవలయును. “వల్యోదకి విశ్వ యక్కపేరిత ... ... న బ్రాహ్మణ శ్వయవే బ్రాహ్మణ రోకార్ (భోగ్ర. అ-అ-అ) ఆనగా మాత్రోక్త కర్మలుగలిగి విశ్వ యక్కపేరితయైనవాపికి బ్రాహ్మణోక చ్ఛర్త లేదని రాత్మర్థము.

మరియు ‘జీల్లే చేయదే ఏవాకే వా’ అనిమొదలుగా గలుగు గృహ్యమాత్ర మునే విర్యాణాది ధర్మములు బోధింపబడినవి. ఇట్లు చెప్పబడిన యక్కపేరిత ధర్మములన్నియు బోధాయన మతమున మాత్రవిషయము లేనని మనకు తెలియును. కాని,

బోధాయనమహర్షి

శ్లో॥ “అగ్న్యగారే గవాం మధ్య బ్రాహ్మణావాంచ పవ్విధా,

ప్యాధ్యాయే భోజవేష్టవ దక్షిణం బాహు ముఢరేత్”

భోగ్ర. అ-అ-అ

అగ్నిపోత గ్రహమువ, గోమధ్వమువ, బ్రాహ్మణ మహిధానమువ, వేదమువ చదుపువుడు, భోజవ మమయమువ వత్సములో నుపచీతిగా మండపంయును. అనుటచేరును—

శ్లో || ఉత్తరం వాసు కర్తవ్యం పంచోష్టేషు కర్మము,
ప్రాధ్యాయోత్సర్ద దాచెసు భుక్త్యమువయో ప్రథా.

రో. ర్హ. २-३-३५

ప్రాధ్యాయు ఉత్సర్ద దాచ భోజవ ఆచమనములయిర దుత్తరీయములో నుపచీతముగా మండపంయును. అనుటచేరును,

“ఆచినం వాప మ్యాతం వా ద్వితీయం యష్ట యద్వాతి వేవ వ ఉపవ్యాయాలే దేవంక్కుమేవ తత్పురుతే ఇతి బ్రాహ్మణమ్”(బోధ. २-४-८)

(పురుషార్థ మాత్రములోవేగాక ఆచివోత్తరీయ మాత్రములలో దేవితో వైన ఉపచీతిగా మండపంయును) అని అనుటచేరును,

యత్కోషితమువకు ఆచివవాసు ప్రాధాష్టము మాపందుచున్నది. ఇందువలన బోధాయువ మహార్షికి మాత్రోషితములో గూడ నుత్తరీయ సహాత్య మాప్యకమై యున్నది. దీవిచిట్టీ ఆపస్తంఖ బోధాయువ మతము లలో వ్యవహార భేదమేగాని ఉపచీత ద్రవ్యములలో భేదమేమియును లేదు. ఆపస్తంఖు లత్తరీయము నుపచీతమును మాత్రమువకు సహాత్య మంగి కరించిరి. బోధాయునులు మాత్రము నుపచీతమును మత్తరీయమువకు ప్రతినిధిత్వ మంగికరించిరి. మనువు విచ్ఛి,

శ్లో || కార్యాప ముపచీతంప్యో ద్విపచ్యోత్సర్వచ్యతం త్రివ్యత్,
శామాత్రమయం రాక్షో నైశ్యప్యావిక పొత్రికమ్. —(అ-४४).

తా॥బ్రాహ్మణమువకు పైకి పేనబడిన మూడు పేటలుగుల ప్రత్యిదార మును, క్షుతియువకు జమపవారతో ఏర్పింపబడినదియు, నైశ్యమువకు గౌష్ఠియుక్క రోషములలో ఏర్పింపబడినదియు నుపచీత మగుచున్నదని యుపచీత ద్రవ్యములమ విధించియు,

శ్లో॥ ఉద్ధరే దక్షిణ పాణా నుపచీ త్యచ్యతే ద్విజః,
సవ్యే ప్రాచిన అవీతి నివీతి కంరపజ్జనే. — (అ-८३).

అని యజ్ఞస్మాతమునకు యజ్ఞప్రవీతమను పేరుతో నుపచీత ప్రాచినా
వీత నివీతధర్మములను జాపి—

శ్లో॥ అగ్న్యగారే గవాం గోష్టి బ్రాహ్మణానాం చ సన్నిధౌ,
స్వాధ్యాయే భోజనేవ దక్షిణం బాహు ముఢరేత. — (అ-సర).

తా॥ అగ్నిపోత్ర గృహమునను, గోశాలయందునను, బ్రాహ్మణ సన్నిధా-
నమందును, వేదము జదువునపుడును, తాను భోజనము జేయునపుడును
వస్త్రముతో నుపచీతిగా నుండవలయునని బోధించుచున్నాడు.

“పాణిం సబాహుం వాసః బహిష్ముర్యాత”
— (మనస్సుగతి వ్యాఖ్యాన పథ్యకమ్).

ఇట్లు మన్మాపస్తంబ బోధాయునులకు స్వరూపతః సామరస్య ముంటు
న్నది. అథివీతమనునది బోధాయున మతముననే కనుపించుచున్నది. ఇక నీ
యజ్ఞప్రవీత విషయమున బోధాయున ధర్మవాఖ్యానము విమర్శింపక తప్పని
దగుచున్నది.

బోధాయున ధర్మవాఖ్యాన విమర్శనము

దీని ప్రణేత గోవిష్టస్యామి పండితుడు. ఈయున,
శ్లో॥ ఉత్తరం వాసః కర్తవ్యం పథ్య స్వేచ్ఛ కర్మసు,
స్వాధ్యాయోత్సవ దానేషు భుక్త్యచమనయో ప్రతా.
— (భ.ధ. అ-३-३२).

అను మాత్రమున “తృతీయం వస్తు ముపచీతవ ద్వ్యతిషజ్ఞతే. తదు
తృతీయం తత్పూతకస్య ప్రాప్య మయ్యేషు కర్మస్ప్రవశ్యకర్తవ్య మిత్యచ్యతే.
ఉత్సర్గం మూత్ర పురీషకరణం” అనియు, స్నాన ప్రకరణమున “పవిత్రే
కృత్వా ... ... వాసాంసి ... ... పరిధాయు” (బోధ.అ-అ-గఱ) అను

మాత్రమున “బహువచన దస్తర్యాపసో బహిర్వాషప — ఉత్తరీయస్య చ గ్రహణమ్” అనియు నుత్తరీయమును మూడవ వస్తుముగ వ్యాఖ్యనించెను.

కాని వివారించ బోధాయనమహార్షి”.... .... ఆపాతం వాపః ప్రావారంచ వసనాస్తరం బాదరమణి ... . ఉపక్షేప్తా భవత్తి” భోగ్య. ప. ८-३-८.

“అభైశేషా మత కంఠ్యం నిత్యాని భవత్తి ... . ద్వే వాపసీ ద్వే యజ్ఞోపీతే ... . ఆజీవ మన్తర్యాపః!” భోగ్య. ప. ८-४-७.

అను సూతములచే స్నాతకునకు భోవతి (కట్టుపంచ)ని, ఉత్తరీయము (కందువ)ను, మఱియొక వస్తుమును విధించుటలో ప్రావారశబ్దముచే నుత్తరీయమును రెండవదానినిగ బోధించుండ నిట్టి యుత్తరీయమును మూడవ దనుట యుక్తము గాదు. ‘ప్రావార’ మన నుత్తరీయమని “ద్వే ప్రావారోత్తరాపజ్ఞా” అని ఆమరకోశము. మఱియు ధర్మసూతము మూడవ వస్తు, ప్రమత్తియే లేక రెండవ వస్తుమగు నుత్తరీయమును మాత్రమే స్నాతకునకు ధరింపదగణదిగ “ఉష్ణీష మజీవ ముత్తరీయ ముపానపా”.... .... భోధ. ८-३-८ అని విధించుచున్నది.

దీని కుప్పణింభకముగ భోవతి యుత్తరీయము మాత్రమే కర్మార్థములు గాన ఈ రెండింటినే సంపాదించి రక్కిణిగా సీయవలయునని పుత్రీప్రతిగ్రహకలుమున “పుత్రీం ప్రతిగ్రహాష్య స్నేహకల్యయతే ద్వే వాపసీ ద్వే కుండరే..” భోగ్య. శే. ८-८-७.

“అథ రక్కిణాం దదా తేచే ఏవ వాపసీ ... .” భోగ్య. శే. ८-८. అని విధించుచున్నాడు.

కాని మూడవ వస్తుమును విధింపదు. కావున నుత్తరీయము రెండవ దనియును, మూడవవస్తు, ముత్తరీయము గాక శారీరక ధర్మనిర్మాణార్థము మాత్ర మేర్పడినదనియును మనము తెలిపికొనుట యుక్తము.

వస్తుప్పుంశియు స్నాతకునకు రెండు వస్తుములనే —

శ్లో || “ప్రాతకావాంతు నిత్యం ప్యా రఘర్యాప ప్రథోత్తరమ్.”

ఆప ధోవతిని, ఉత్తరీయమునే ఆదేశించుచుప్పది.

ఏరపితోదయమున ఆహ్లాక ప్రకాశమువ, స్నానానంతర వస్తుపరిధాన విధానమందును, దెండు వస్తుములే ధరించబలపివిగ గ్రస్తుచున్నవి. చూడుడు!

(మహ్యపురాణ)

శ్లో॥ ఏవం స్నాత్య రతః పశ్చా దాచమ్య చ విధానతః,

ఉత్థాయ వాపసీ కుట్టే కుఠేతు పరిధాయునై.

.... వాపసీ ఇతి అధఃష్ఠ వసన ముత్తరీయం చేత్యర్థః..

(దెండు వస్తుములన, ధోవతి, ఉత్తరీయము) కావున ముత్తరీయమును మూడవదనుట యుక్తము కాదు. ఈ విషయమింకను (పు.49) ద్వితీయాత్మరీయ వివాదమున విమర్శింపబడును.

ఇదిగాక శ్లో “అగ్న్యగారే గవాం మధ్య ... ... ఉద్ధరేత్.” గ బోధ. అ-3-3ల అను సూతమందలి పదములకు “ఉత్తరం వాపసః కర్తృష్టమ్ ...” (అ-3-3ల) అను సూతమందలి పదములకు సమావాధకత యున్నందున గాభోలు “బాహో రుద్రరణం” (కుడిచేయు పైగ నుండవలయును) అను వాక్యమును ‘నమస్కారరూపేణ’ అని వ్యాఖ్యానము జేసి సూతోక్తుక్రియ లందు నమస్కారము చేయవలయునని ఖ్రాయుట అపంగతముగ గన్మటకపోదు.

పై సూతమున కథ మిదివరలో ఖ్రాయబడినది.

ఇంతియగాక “ఉత్తరం వాపసః కర్తృష్టమ్” అను సూతములోని ఉత్సర్గ పదమునకు మూత్ర పురీషమోచనమనియు వ్యాఖ్యానము జేసినాదు.

ఈ వ్యాఖ్యానము ననుపరించినయేడల శ్రుతి, పృష్ఠతి, గృష్మకారా నుమతమున యజ్ఞపీతముగు ముత్తరీయమును మూత్ర పురీషోత్సర్గ సమయములందు స్వయముగ జేపికొని దానివలన గలుగు ప్రత్యవాయ మనభవింపవలపివచ్చును. కావున నీ విషయమున నీ వ్యాఖ్యానము పహింపరానిదని విమర్శకులు గ్రహింపకపోరు. విశేషమేమన పండితులై యుండియు యజ్ఞపీత స్వరూపమునే మఱచి ఉత్తరీయముతో నిపీత

ప్రాచీనాపీఠమై అధ్యయ నాభ్యమన యజన యజ నామన గురు నమస్కారాదులను ఉపవీఠమై, మూర్తి పురీషోత్సర్గాదులను నదుముకు కట్టుకొని దేవతా గురువందనములను ఆవరించువారు తను దురాచరణము నింతలో గట్టిపెట్టి యుత్తరీయోపవీత ప్రాముఖ్య మెల్లపుదు జ్ఞాపకమునం దుంచుకొని దానిని ప్రకాశింపబడుచున్నారు.

ఇందులకు ప్రమాణ వచనముల జూడుదు!

“న యక్షమిత ముత్తరీయం చావ్యధా ధృ త్వామేత.”

— (శ్వర్ణరసారము).

శ్లో॥ పవ్య దంపా తృరిభ్వష్ట కటిదేశ ధృతామ్యరః,
ఏక వప్తంతు తం విద్యా రైవే పిత్రే చ వర్జమేత.

— (శ్వర్ణరసారము).

యక్షమితమును ఉత్తరీయమును పవ్యముగ ధరించక ఆచమనమును జేయగూడదు. ఉత్తరీయము భూజమునుంచి జారినము, నదుమునకు కట్టుకొనినను ఉత్తరీయము రేవివాడే యగుచున్నాడు గాన, అట్టివాడు దైవ పితుకర్మలకు వనికిరానివాడని లాత్పర్యము.

“ఉత్తరం వాసః కర్త్వం” అను సూత్రమునకు సూత్రోక్తములగు నెదు కర్మలకంటే మిగిలిన నమస్కారాదులం దుత్తరీయములో నవసర ముండదని ప్రాపిన వ్యాఖ్యాన మశాఖ్యము.

“ఏత ద్విపీత పర్వకర్మపలకణారమ్” అని. విపీతములగు పర్వకర్మలందిట్టే యుత్తరీయములో నుపఫీతిగా నుండవలయునని తెలిపిన పరాశర మాధవీయము, శ్వార్థిచంద్రికయు పర్వ శ్వార్థి సమ్మితములగుటచే పంశ్యములు.

ఉత్సర్గ శబ్దారము

ఇచట ఉత్సర్గ శబ్దార వివారణ మావళ్కమై యున్నది. ఉత్సర్గ విపర్గ శబ్దములు పర్వాయపదములు. విపర్గ శబ్దమున కథమును, “విపర్గః కర్మసంజీతః” భగవద్గీత ర అధ్యా. 3 శ్లో.

అమచేట శ్రీ శంకర భగవత్పూర్ణదులు “విషర్గో విషర్షనమ్ దేవతోదైశేష
చరు పురోదాశాదే భ్రాహ్మణస్య తాయః”

దేవత నుదైశించి చరు పురోదాశాదుల నిచ్చుట — అని ప్రాపిరి.
కావున నిచట నుపసర్గ మాత్రముతో భేదము గలవిగ నువ్వును విషర్గోత్సర్గ
శబ్దములు పమానార్థము లమట యుక్తము.

ఈ యత్నమునే పరాశర మాధవీయమందలి “స్వాధ్యయోత్సర్గ దానేషు”
అమటకు బదులు “స్వాధ్యయ హోమదానేషు” అను పాతాన్తరము ధ్రువ
పఱచుచున్నది.

కావున ‘తత్త్వద్రు’ మన హోమమని వ్యాఖ్యానమును జేయుట యుక్తము.

సుదర్శన మత విమర్శనము

ఇట్లు ఆజినోత్తరీయములే యత్నప్రవీతమునకు ప్రధాన ద్రవ్యములైన
యొడల అపస్థంబ గృహ్యభాష్యముల సుదర్శను లుపణయనాదియందును,
కుమారభోజనమునకు ముందును, హరదత్తులు - కుమారభోజనము, వప
నము, స్వానము వైన పీమ్మటను, ప్రధానమగు నజినధారణము లేకమున్నే
యత్నమాత్రధారణమును ప్రాపిరి. లోకము నట్లే యాచరించుచున్నది.
దానికి గల కారణమేమి? అని ప్రశ్నింతురు.

వినుడు! పైన నుదాహారింపబడిన సుదర్శన హరదత్త భాష్యములలోనే
గాక, కవర్తికారికల యుందును.

శ్లో॥ యత్నప్రవీత కాల స్వాయ ద్వాచవే కృత ఆశిషామ్,
పురప్తా త్వమిదాధావాత్ శివ స్వామి మతేవ తు.

అని రెండు మతములు కనుపించుచున్నవి. కాని, ఇవి అపస్థంబాశ్వర
లాయనాద్యథిపీతములు కాకపోగా యుక్తయుక్తములుగ గూడ కవ్యటన్న).
ఎందువల్లనన! పీరిలో సుదర్శనులు ‘ప్రాచీనాపీతినా’ (అపగ్ర. १-१-१)

అను గృహ్యమాత్ర వ్యాఖ్యానమున ‘ఇదం తు వాహా వివ్యాప
భేదవిధానమ్’. అని యత్నప్రవీత ద్రవ్యముగ వత్రమునే గ్రహించియు,

“బ్రాహ్మణాణ భోజయ త్వాశిషో వాచయిత్వా కుమారం భోజయిత్వా
... ... (ఆప.గ్ర. ८-८०-८).

అను సూత్రవ్యాఖ్యానమున

“అత చ కుమారస్య స్వభోజనా త్వాగ్క ‘యజ్ఞపీతం పరమం
పవిత్ర’ మిత్యాది ... ... మస్తేణ యజ్ఞపీతధారణం ... ... భోజన
అచమనే స్వాధ్యాయేవ యజ్ఞపీతి స్వాత్మ” —(ఆప.ధ. ८-८१-८).

ఈ ధర్మ శాస్త్రవనాల్ అని ఉపపత్రిని జాపుచు కుమారభోజన
మున కంగముగ సూత్రరూప యజ్ఞపీతమును విధించుచున్నాడు. కాని
'ఉపాసనే ... ... భోజనే అచమనే' అను సూత్రముచే విధింపబడిన
యజ్ఞపీతము “వాసో విన్యాస విశేషో యజ్ఞపీత”మును, పారదత్త భాష్య
ముచేతను పూర్వోదాహార్త సూత్రార్థ విజ్ఞానముచేతను వత్సరూపమైనదిగాని
సూత్రరూపమైనది గాదు. వత్సమన నిచట బ్రహ్మచారి కజినోత్తరీయమును,
గృహాష్టమకు కార్యాసోత్తరీయము నని లోగడ తెలిపినదేగాక వక్ష్యమాణ
స్వృతివనముల మూలమునను గూడ దెలియగలదు. సూత్రరూప యజ్ఞపీతమున
కిచట (ఉపనయనాదిలో) ప్రస్త్రియే లేదు. ఉన్నదనుకొనినను
ఉపాసనే ... ... భోజనే అచమనే ... ... యజ్ఞపీతి స్వాత్మ
ఆప.ధ. ८-८१-८ అను సూత్రము పరినిష్టితునకు (ఉపనయనమైన
వానికి) వర్తించునదిగాని, ఆపరినిష్టితునకు (ఉపనయనము కాబోస్వానికి)
వర్తించునది గాదు.

ఇట్లీ మిమాంపను వేనే చేయుచుండుట లేదు. ప్రాచీన నిబంధన
కారులు పలువురు చేసియుండిరి. మాడుదు! పంస్కార రత్నమాలయందు
వటువు దీక్షావత్త్రమును ధరించి చేయలసిన యాచమనము వైదికమా?
బీరాణికమా? అని శంకను జేసికొని—

“అచమనం బీరాణికమేవ న తు వైదికమ్”

శ్లో॥ వహ్యస్మీ॥ యుజ్యాయే కర్మ కించి దామోంజి బంధవాల్,
శుద్ధేంచ పమహ్వా వ్యతు వేదేవ యజ్యాయే.

ఇం మనువా

“ఉపవయవానంతరమేన వైదికకర్మాధికార స్వీకర్తాల్”

ఆని వైదికాచమనమును ఏరపించి పొరాణికాచమనమే కర్తవ్యమని పమాధాన మియబడెను. ఇట్టిది కనిపించుచుండ కుమార దీక్షాభోజనా వపరమున యజ్ఞమాత్రముతో వావళ్క మేమి? ఉండిన వది పారదత్త మతమున రేకపోవుట మేమి? ఇది గాక ఆపస్తంబ గృహ్యమాత్రమందు వలెనే యజ్ఞమాత్రమును విధింపి గోభిల గృహ్య మాత్రముయొక్క భాష్యమున ఉపవీత మెప్పుదు ధరించవలయు? ననువిషయమున-

శ్లో॥ పదా మంత్రవ ధార్మార్థ ముపవీతం ద్విజాతిభి�

అను న్యాయమువలన “ద్విజత్తు సంపత్త్యవంతరమేన ఉపవీత ధారణ మాయాతి” ఆని పరినిష్టిత బ్రహ్మవర్ణస్వరమందే బ్రహ్మవారికి మన్త్రివ్యారణార్తతతోగూడిన యజ్ఞమాత్ర ధారణము ప్రాప్తించగలదని యుందుచువలన అపరినిష్టితవలు వైదికిధి వర్తింపదని తెలియుచుస్తుది. కాపున వటుదీక్షా భోజనమునకు యజ్ఞమాత్ర ధారణ మనావళ్కము.

ఈ సందర్భముల ననుపరించి సుదర్శనులచే ప్రవర్తింపజేయబడిన మతము యుక్తిసహముగాక ఆపస్తంబమత విరుద్ధమని కూడ తెలియు చుస్తుది. ఇక పారదత్త మతమును విచారించుదము.

పారదత్తమత విమర్శనము

ఈయన ॥మా॥ పోత్తరావ్యాదనశైవ యజ్ఞపవీతి భుజ్యేత. (అప.ధ. అ-గ్ర-గ-అ) అను మాత్రమునకు “ఉత్తరావ్యాదన ముపరి వాసః లేన యజ్ఞపవీతం కృత్యా భుజ్యేత” అనగా వస్తుముతో యజ్ఞపవీతమును జేసికొని భుజించవలయును. అనియు “ప్రా గపవర్గా ఔయుగపవర్గాజ వా దైవాని కర్మణి కరోతి”॥ (అప.క్రో.ప. అ-గ-అ) అను మాత్రము నకు, ‘యజ్ఞార్థ ముపవీతం యజ్ఞపవీతం’ ‘అజేం వాసో వా’— ఇతి బ్రాహ్మణే వ్యాఖ్యాతం’ అనగా బ్రాహ్మణమున విధింపబడిన అజేవోత్తరీయ ములతో, యజ్ఞపవీతియై దైవకర్మల జేయవలయుననియును, ‘ఉపాసనే

గురూణాం' అనుసూతమునకు 'వాసో విన్యాస విశేషా యజ్ఞప్రవీతమ్' అనగా నుత్తరీయము కుడిచేతి క్రిందుగ నెడమ భుజముమిదికి కప్పుకొ నుట యజ్ఞప్రవీతమనియు 'యజ్ఞప్రవీతి ద్వివత్తు' యదా ద్వివత్తు; తదా వాపసాస్యతరేణ యజ్ఞప్రవీతి స్యాల్' — ఆప.ధ. १-८-१०.

అనగా, రెందు వప్తములు గలవాడుగ నుండిన నొకదానిని కట్టుకొని రెండవదానిలో నుపవీతిగా నుండవలయుననెదు వ్యాఖ్యానములచే ఆజినోత్తు రవాసమ్మిలనే యజ్ఞప్రవీతములుగ గ్రహించియు ... "అహా ముత్రరం వాసో ... ..." అను గృహ్యమాత్రమున "... ... యేన ఉపవీతం వాక్తియతే తదుత్తర మితి" అనియు, 'పాప వా మాత్రమేవోపవీతార్థే' భా॥ "అపి వా మాత్ర మేవ సర్వేషా ముపవీతక్కయే భవతి న వాస ఏవ." ఆప.ధ. १-५-१७.

అనగా పక్కాన్తరమున అందఱకు మాత్ర ముపవీత స్థానాపన్నమైన దనియు వ్యాఖ్యానము జేసియు ఉపనయనమున ఆట్టి ఆజినోత్తర వాసమ్మిలకు మటియొక కాలమును మాత్రకారుడు చూపుచుండ "స్యాతం కుమారం శుచి వాపసం బధ్య శిఖం యజ్ఞప్రవీత మాపళ్ళయులి." క్రు॥ "యజ్ఞప్రవీతం పరమం పవిత్రమితి." ప. १-७.

అను బోధాయన గృహ్యము నుపవత్రిగా జాపి ఆపస్తంబుల కుప నయనాదియందు ప్రస్తకిలేని యజ్ఞమాత్రమును విధించి ప్రవర్తింపజేయుట ఆపస్తంబమత విరుద్ధము. ఇట్టి యజ్ఞమాత్ర మాపళ్ళకమైనయొడల ఆపస్తంబ మహార్షి 'బ్రాహ్మణాణ భోజయుత్స్వ' అను మాత్రమున — యజ్ఞప్రవీతం ధారయిత్తాయి — అను వాక్యమును గూర్జకపోదు.

అయినను బోధాయనుడు చెప్పివాడు గాన చేయవరెనముట యుక్తము గారు. బోధాయనమతము తచ్ఛ్యాతీయుల కవశ్యామస్మైయుమటకు మాకెట్టి విప్రతిపత్తియు లేదు. గాని ఆపస్తంబాదులు చెప్పుజాలని పరమార్థ మును బోధాయనుడు గ్రహించెనమటగాని బోధాయనునిపై యధారపడి ఆపస్తమార్ఘులు చెప్పు మాసిరనుటగాని యుక్తిసహము గారు. ఇట్టు ఉత్తరీయోపవీతత్తుము నంగికరించిన వైద్యవాథదీణితులును -

క్లో॥ వివా యజ్ఞాయా కర్మ వివా యజ్ఞపీతతః,
రాక్షసం తద్ది విజ్ఞేయం, పమప్తా నిష్పలాః క్రియాః.

అని ఉపపత్రిని జాపి, మాణవకున కుపనయనాదిలో యజ్ఞమాత్రమును విధించుటయు సుదర్శనమతమువలె అయ్యక్కెనైనదేయని వేఱగ చెప్ప నక్కణలేదు.

పురుషార్థ క్రత్వర్థపీతములు

ఈక బోధాయన యజ్ఞపీతద్వయమునుగుణించి వివారింపవలసి యున్నది.

బోధాయనాప్రమ్ముల కుపవీతవస్తు భేదము లేక పోయినప్పటికి విషయభేద మున్నది.

బోధాయన మహాత్మ తన మాత్రముల కుపనయనాదిలో విధించిన ఉపవీతము పురుషార్థపీతము. అనంతరమున నజినరూపముగ విధిం చినది క్రత్వర్థపీతము. అట్లే స్నాతకమున పురుషార్థపీత మొకటి యుండ, రెండవదగు క్రత్వర్థపీతము(ఉత్తరీయము)ను విధించున్నాడు. అజీవోత్తరీయములు కర్మాంగోపవీతములని బోధాయన మత యజ్ఞపీత ప్రకరణమున 'నిత్య ముత్తరం వాసః కర్తవ్యం పశ్చ' స్వేచ్ఛ కర్మసు' బోధ. అ-3-38.

ఇత్యాది మాత్రములచే దెలిసికాని యుంటిమి. పురుషార్థమన ధారణ మాత్రముచేతనే ప్యతంతముగ ముక్కతము వాపాదింప శేయునది. క్రత్వర్థమన కర్మామష్టమున కంగమై కర్మాపాద్యాణ పంపాదకమగునది. ఇట్లు పురుషార్థపీతము, కర్మాంగోపవీతము లేక క్రత్వర్థపీతము అని ప్రత్యుత్తి నిమిత్తము వేఱవేఱగా గల రెండుపవీతములు బోధాయనులకు ధార్యములు. ఆప్యంతు లిట్టి యుపీత ద్వయ విధానమును శేయలేదు. కావ అయిన మతమున క్రత్వర్థ పురుషార్థపీతముల కొక్కటియే యుపీత మన విషయము మందు (పు.46) న్నిష్టము గాగలదు.

పురుషార్థ మాత్రము కర్ణంగము గాదు

ఇట్లీ విధానము వ్యక్తయించియే యింది వ్యాఖ్యానము ప్రవర్తించుచుప్పది. పరాశర మాధవీయము యాజన ప్రకరణమున “పర్వతా షష్ఠి బ్రాహ్మణావాం జీవహేతు రాజుషం. తల ఇతికర్తృష్ణరా రూపేణ కృష్ణజనవాసపో రఘురథేణపీతత్వం త్రైరీయారాజుకే వథియాడే. యజ్ఞ మాత్రమ్య పురుషార్థవైష్ణవీష్ణుతుం శక్యారే” అని యున్నది. ఆనగా ఈ నాకరిని యజీంపజేయవచుదు కృష్ణజీ వోత్రురీయములలో నాకరానిలో మప పీతియై యజీంపజేయవలయును. యజ్ఞ మాత్రమునకు పురుషార్థర్థమే యూహింప శక్యమగుచున్నదని శాశ్వతర్యము.

ఆపస్తుంబు లిట్టి యుపీత ద్వయ విధానమును జేయక ఆజీవోత్రు వాసపో రూపోపీతమును తర్వాతమున తత్తుల్యప్రవృత్తి నిమిత్తముగల సూతోపీతమును ధార్యములుగ విధించుటనే గౌణ ముఖ్య రూప ద్వయ మును పొందినము ఉపీత ద్వయ మొక్కటియే యగుచుప్పది.

గమనించదగిన విషయము

ఇందువలన పైన వివరింపబడిన మాత్ర సంబంధమగు కేవల పురుషార్థర్థ మాత్రప్రయోజనము ఉపవయవాదియిందు ధరించిన యజ్ఞమాత్రమునకే గల్లమగాని ఆపస్తుంబ విహితమైన ‘అపి వా మాత్రమేవోపీతార్థి’ అను మాత్రమునే సుత్రరీయ స్థావరమున ప్రాప్తించిన యజ్ఞ మాత్రమునకుగాని, దోధయవవిహిత ‘అజీవం వాప మ్యాతంం ద్వితీయం యష్ట యద్వయం వేన స ఉపవ్యయారే’ (భోవ. ۱-۷-۱)

అను మాత్రమునే ప్రాప్తించిన ఆజీవాపస్థానాప్పుస్తాతమునకు గాని, పూరదత్త కుల్యాకథట్టులనే ప్రతిషిధిగ వ్యాఖ్యాపింపబడిన మనుపదిష్ట మాత్రమునకుగాని గలుగేరదు. కలిగివనో ఆ మాత్రవిధానమునకు వైయ ర్ఘ్యము ప్రాప్తించగలదు. కమకవే పితుయజ్ఞమున ఆ.ప. క్రౌత మాత్ర భాష్యమువ “ఇతఃపు యత్నపీతాని ప్రాపీవాపీతాని కుర్కుతే” అప. క్ర. గా-గా భో “అభి వస్తే యత్నపీతక్రూణావాం వాపసాం మాత్రాణా

వా గ్రహీత విషయ, ప్రాచీనాపీతాని కృత్య, గ్రహీతుః ... ...”
అనగ బుత్తికృతందఱు ఉపవీతములుగ జేయబడిన వస్తుములయొక్క
గాని, యజ్ఞమాత్రములయొక్కగాని ముదులను విడదీసి ప్రాచీనాపీతములుగ
గట్టుకొనవలయును. అను సూత్రపర వ్యాఖ్యానము యుక్తమగుచున్నది.
కావున పురుషార్థమాత్రము కర్మాంగము గాదు.

గృహ్యకారోక్తి ప్రకాశనము

ఇక, ఉపనయనాదియందు సుదర్శన హరదత్తులచే నుదాహరింపబడిన
సూత్రరూప యజ్ఞపేతమును మిరు ఆపస్తంబ మత విరుద్ధ మనుచంటిరి.
సంధ్య భాష్యకారులగు కృష్ణపండితులు తన భాష్యమున యజ్ఞపేత
ప్రస్తుతయందు “ఉపనయన కాలే తస్య (ఉపవీతస్య) గృహ్యకారై రను
క్తత్వాదితి చేత్తత్యం ... ...” “ఉపనయవప్రకరణేటి తద్వాళ్యానావసరే
సుదర్శనావార్య రుపాసనే గురూణా మితి విపీతం యజ్ఞపేతం ప్రాప్తం
ఇతి వ్యాఖ్యాతమ్” అని ఆపస్తమ్ గృహ్యకారునిచే యజ్ఞపేతమే చెప్పబడ
లేదనియు, దానినెట్లో సుదర్శనులు తన భాష్యమున జూపిరనియు తన కా
సుదర్శన మార్గమే దౌకునదనియు విపుల వ్యాఖ్యాన మొనరించినారే! ఇది
యేమి? అని ప్రశ్నింతురు.

వినుడు! ఇప్పటికి మికు పూర్వగ్రంథ పరనమువలన అజీవోత్త
రీయములు ముఖ్యములగు నుపచీతములని తెలిసియే యున్నది. ఈ
విషయమును సృష్టికరించినది ఆపస్తంబ మహర్షియే యును విషయముగూడ
మికు దెలిసియేయున్నది.

కానీ సంధ్యభాష్యకారు లజీవోత్తరీయోపవీతముల మఱచి తమ యాచా
రమున అవిమర్ితముగ నుండి సుదర్శనార్థులచే ప్రవర్తింపజేయబడిన
సూత్రపేతమును ప్రకృతముగ జేసికొని, సుదర్శనోక్తియందు తమ కాను
కూల్యమును గల్చించుకొనిరి.

విచారింప, సుదర్శన హరదత్తులు బోధాయనులకువలె ఆపస్తంబుల
కును పురుషార్థమాత్ర మనుకొనదగిన “యజ్ఞప పీతకాల స్వా ద్వాచనే

కృత ఆశిషామ్” ఇల్లాది కవర్తికారికలచే ప్రవర్తించిన యత్కోపీతమునకై సాటుబడి దాని నెట్లో సాధించినము, అజీన వాసో రూప యత్కోపీతముల ప్రాముఖ్యమును ఆ యా ఫలముల జూపుచు వారియు రెచ్చటనైనము ఆపస్తంబ గృహ్యకారు లుపీతమును శెప్పేరేదని ప్రవర్తించలేదు. కానున పంధ్యభాష్యకారోక్తి నిరాధారము.

మఱియు ఆపస్తమ్య గృహ్యకారులేగాక, ఆశ్వరాయన, గోధిల, కారక, పారణ్య కేశియ, పారప్సుర గృహ్యకారులుగూడ మపనయున ప్రకరణముల యజ్ఞమూర్తమును విధింపక ముఖ్యోపీతములగు అజీనోత్సరీయములనే విధిం చిరి. కొందరు గృహ్యకారులు ప్రత్యేక ఫలముల యజ్ఞమూర్తమునుగూడ జూపిరి. నైదిక భర్తప్రచారమునకు బద్ధకంకణులును శ్రుతి రహిష్య ప్రకాశకులు నగు ఇట్టి గృహ్యకారులు సర్వ నైదిక కర్మానుష్టానమునకు మహోత్తమ సాధనమగు మపీతమును శెప్పక పోశుదురా? ప్రయోగమున ముఖ్యమును గ్రహింపవలసియుండ గౌణమునకు ప్రస్తి యెట్లు? విచారింప వారి దృక్కుఠమున ఉపీత క్రియాసాధన బోధకమగు ‘అజీనం వాసో వా’అను శ్రుతియే ప్రత్యేక మగుచుప్పది. దాని ధారణమును ‘మిత్రప్య చక్షు’ అను మొదలగు మంత్రములు ప్రతిపాదించినవి. కనుకనే బోధాయనులు పురుషార్థ మూర్తమును శెప్పినను క్రత్యార్థముగ నజీన వాపమ్ములను తదభా వమున మూర్తమును ‘అజీనం వాప మ్యార్థం వా ... ...’ అని విధింపవలసి వచ్చేను. ఈ యథమునే టుప్పటికయందు భట్టపాదులును, అధ్వర మిమాంసా కుతూహల వృత్తియందు (పు.45) వాసుదేవ దీక్షితులును పమథించియుండిరి.

ఆవేశాలు బోధాయనాదుల పురుషార్థ మూర్తమునుజావి తదితర గృహ్యకారు లుపీతమును శెప్పేరేదమట పొరబాటు. క్రత్యార్థ పురుషార్థాలు ప్రతినిధి మూర్తమునకును ప్రాప్తించగలవన విషయమును ముందు శెప్పగ లము. గృహ్యధర్మముకుమున గోధిల, కారక, పారప్సురులు యజ్ఞమూర్తధారణమును శెప్పకపోశుటవలన తద్వాయ్యాతలు ఆ గృహ్యకారు లుపీతమును శెప్పేరేదని వ్రాయుచు, దానిని మేఘాబంధవాప్తరమునను, అజీనధారణము నకు ముందును, తమ తమ యుక్తుంచే ధరింపవలెనని వ్రాపిరి. పాతక విశ్వ

పముకొఱకు (పు.34) పారస్పర భాష్య ముదాపారింపబడినది. పంప్యార దీపమును పంప్యార గణపతియు నిట్లే 'సూత్రామక్తమపి పర్యభాష్యకార సమైతం ఉపవీతధారణ మస్తిష్కమహపరే కర్తవ్యమ్' అని వ్రాపిరి. సాంఖ్యాయన గృహ్యమున ఆజీవధారణానంతరమున యజ్ఞమాత్రము వ్రాయబడి యుండెను. వారాపా సూత్రకారుడు మేఘలానంతరమున ఉపవీతమును పరిధానవస్త్రమును ఆజీవధారణమును క్రమముగా వ్రాపెను. మానవ సూత్రకారుడు వరుసగా యజ్ఞమాత్రమేఘలాజీవధారణములను విధించెను. వైశాసప గృహ్యము మేఘ లోపవీత కృష్ణజీనవధారణములను క్రమముగా విధించుచున్నది.

జైవినిసూత్రము క్రమముగా వపన యజ్ఞమాత్ర ... ... మేఘ లాజీనధారణములను, కౌషితకి సూత్రము మేఘలానంతరమున యజ్ఞమాత్రధారణమును వ్రాపినవి. భ్రాహ్మయుణవృత్తి కారుడు ఖాదిరసూత్రవ్యాఖ్యత. "యజ్ఞప్రవీతం" (గ-ల-ఏ) అను సూత్రమునకు నిత్యమైన దౌకటి యుండ ఉపనయన ప్రస్త్రి యందు మటి యొకటి ప్రాప్తించినదనియు, యజ్ఞప్రవీతము ఆజీవక్రమముగా ఆమంత్రకముగా ధరింపవలయుననియు వ్యాఖ్యానములను జేపిరి. ఆశ్విలాయనసూత్ర ప్రయోగకర్తలు కొండలు, పారస్పరాదులు. యజ్ఞమాత్రధారణమును ఆజీవధారణానంతరమున 'ద్రీజత్య చిహ్నిర్థ' మని పంకల్పించి ధరించుచున్నట్లు వారి వారి గ్రంథములలో కనుపీంచుచున్నది. అట్టీదానిని పురుషార్థమనుటలో సందేహ ముండదు. యజ్ఞమాత్రము నెన రెట్లు విధించినను క్రతుపురుషార్థభయార్థత్వము కుదురక పోదు.

ఇట్లుండ, విశేషజనులు పురుషార్థ కర్మాంగ సూత్రభేద జ్ఞానము లేకుండ యాగాదులు సైత మొర్పుట తమ తమ వైదికకర్మలకు వైగ్యాన్యమును పంపాదించుకొనుటయే యనుటలో సందియ ముండదు.

విఫన సూత్రము - మీమాంస్యము

శాని, వైశాసప సూత్ర విషయ మిచట కొంత ముచ్చటించవలసి యున్నది.

ఏహానోచుండి గృహ్యకారు లందఱలోపాటు తానును తన గృహ్యసూత్రమున బ్రహ్మచారికి ఉత్తరీయమునుగా కృష్ణజీనమునే “... ... కృష్ణమృగ స్వాజినమ్ ... ...” పై.గృ. २-౪-౭ఁ అను సూతముచే విధించి “యూ అక్కస్త స్తుతి వస్తుం, ఇయం దురుక్కాదితి మేఘాలం పరీద మిత్యుత్తరీయం యజ్ఞపుణిత మిత్యుపుణితం, మిత్యప్య చక్కరితి కృష్ణజీనం తస్య దదాతి.” పై.గృ. ५-౩ఁ అను సూతముచే దాని ధారణమును విధించెను.

కానీ, ఈ అజినోత్తరీయ ధారణ ముత్తరీయోపవీత ధారణముకంటె ననంతరమున కనుపించుచున్నది.

బ్రహ్మచారికి ఉత్తరీయజీనోత్తరీయములలో నజినోత్తరీయము శ్రుతి విహితమును ముఖ్యకల్పమును గాన గృహ్యకారు లందఱను నజినోత్తరీయ ధారణ కల్పమునే తమతమ గృహ్యసూత్రములలో జూపుచు అనుకల్పముగు నుత్తరీయ విధానమును జూపరైరి. అందునను ఈ సూతమున నను కల్పముగు నుత్తరీయమునకు ముఖ్యకల్పమునకువరె ప్రథమ విధానము, అనంతరమున పురుషార్థపుణితవిధానము తదనంతరమున ముఖ్యముగు నజిన విధానము యుక్తము గాదు. అందువలన నుత్తరీయ విధానము ప్రక్రిప్తమని తోచుచున్నది.

ఇందుకు పూర్వోత్తర గ్రంథమును వరామర్చింప—

“త త్రాగ్నే ర్యాయవ్యా ముపవీ తాజిన మేఘాలపాతపత్త ... ... సంభారాణ దర్శేషు సంభృత్య ... ... ప్రోక్కయతి” పై. గృ. २-४-३० “మేఘలోపవీతాజిన దళ్లధారి ... ...” (పై.గృ.ప-అ-గఁ) అను సూత ములందున ఉపనయన సంభార సంభరణపుణితధార్య ద్రవ్యకథములలో నుత్తరీయ ప్రస్త్రియే కనుపింపదు.

పైఖానప ధర్మసూత్రమున్న

“ఉపనీతో బ్రహ్మచారి మేఘలోపవీతాజిన దళ్లధారి ... ... ప్రవేహాధ్య యనం కరోతి.” పై.ధ. ८-అ-१.

“ప్రప్తికః ... ... దళ్లే సూత్రాజినధారి ... ... ప్రైక్ ధోకీ భవతి.” పై.ధ. ८-३-८.

అను సూతములనే నుత్తరీయమును విధించుట లేదు.

ఇదిగాక ఈ గృహ్యమూత్రభాష్యకట్ట, దుగు నృపింపా వాజపేయ యాజాలు “వస్త్రం దదాతి తప్పంతం వాచయిత్వా ... ... మేఘాం దదాతి ... ... ఉపాశితం దదాతి ... ... కృష్ణాజినం తస్మై ఖుమారాయ దదాతి. తప్పంతం వాచయిత్వే-పవిత్ర ద్వారయెత్తి” అను భాష్యమున ఈ “వరీద మిత్యత్తరీయ” మన వాక్యమును ప్రస్తుతిరోకిగూడ రాసీయదేరి. ఇదిగాక నారాయణభట్కృత టిప్పణిగూడ “మేఘా యక్షపాత కృష్ణాజివేష్యపీ మష్టివాచనమ్” అని ఉత్తరీయపు తోక్యమునే కలిగించుకొనదు.

కావున ఈ “వరీద మిత్యత్తరీయమ్” అను వాక్యము ప్రక్కిష్టము కాకపోవు ఒట్టు? అని అనుకొనెదమా? పొరాయణాతములలో నీ వాజపేయ వ్యాఖ్యానమున “ధాతాది పూర్వం ... ... పూర్వాదిని సూత దండాది స్వప్న విస్మయం ... ...” వై.గ్ర. 1-8-8E.

అను సూతమున “... ... ఆదికథైన వస్త్రమేఘ లోత్తరీయ కృష్ణాజినా స్ఫోగ్యప్రాప్తి” అనియు సమావర్తన ప్రకరణమున ... ... ఉదుత్తమ మిత్యత్తరీయం ... ...” వై.గ్ర. 1-10-133 అనియు, బ్రహ్మచారికి ఉత్తరీయ విషప్రాప్తము కమపించుచున్నది. దీక్షితీయ వ్యాఖ్యానము “అజీనం వాపో వా” అను ప్రతియందలి వా శబ్దము సముచ్చయార్థకము గాన నుత్తరీయ సూత్రాజినముల ధరించవలయునని నమదునుచున్నది. కావున ఈ విషయమున ప్రశ్నేక మిమాంప యుక్తమని వదలివేయుచున్నాను.

పౌరస్కరమూత్ర ప్రతికృతి

ఆత్ర యద్యపి యక్షపాతధారణం ప సూతితమ్. తథాపి ‘ఏక వస్త్రః ప్రాచినాపీతిన ఇతి ప్రేతోదకానే ప్రాచినాపీతిత్తు విధానాత్’ ‘దండాజివోషీ తాని మేఘాంప్రేవ ధారయేత్’ ఇతి యక్షపాతేశ్వర్యస బ్రహ్మచారిణి ఉపాశితధారణ స్వరణాత్ తథా ‘పదోపీతినా భావం ... ... న తత్కృతమ్’ ఇతి ఛన్మోగ వరిశిష్టే కాల్యాయనేవ సామాన్యతః పర్మాతమిణాం సదా

యజ్ఞపేత ధారణ స్వరణాచు, యజ్ఞపేత ధారణం లావ దుషణయన ప్రభృతి ప్రాప్తమ్. తచ్చ కుత్ర కర్తృష్ట మిత్యవసరాపేక్షాయాం బైల్యా నేత్తులూబు వానవరం యుజ్యతే. ఏతదేవ కర్కృపాధ్యాయ వాసుదేవ దీక్షిత, రేణు దీక్షిత ప్రభృతయ స్వయ్యగస్తేషు యజ్ఞపేత ధారణ మన్మామపరే లిథితవస్తః తచ్చ సర్వకర్మాగ్రాణ్య స్వాత్మవ దుష్టతే. ఇతి మస్త్రమపి శాఖాస్తరీయం లిథితవస్తః తతోఽత్త “యజ్ఞపేతం ... ... తేజః” ఇతి మాణవక పరితేన మన్మేణ ఉపేతం పరిధాపయతి ఆవామయతి అథ తూష్ణీ మైణేయ మజిన ముత్తరీయం కరోతి (ఇతి).

మాత్ర ప్రాధాన్యవాదము

మిారు శాస్త్రయములైనను సదాచరణములో లేని మార్గములను జాపిన చూపవచ్చును. మిారు చూపునటి మార్గము క్రొత్తదిగ హృదయమును కలవరపెట్టుచున్నది.

1. ఎనుదు! ‘ప్రాగపవర్గా ఐష్వదగపవర్గాణ వా యజ్ఞపేతి ప్రదక్షిణం దైవాని కర్మాణి కరోతి’
— అప్స.శ.ప. २-१५.

అను మాత్రమందరి ‘యజ్ఞపేతి’ అనుపదమునకు భాష్యకర్తయగు కపర్తిస్యామి “దక్షిణష్ట బాహ్యా రథస్తు త్వయష్ట బాహ్యా రుపరి స్వస్తం కార్యాసం మాత్రం యష్ట సః యజ్ఞపేతి” అని కుడిచేతి క్రిందుగ నెడమధుజము మిాదుగ నుండు, ప్రత్తితో నిర్మింపబడిన దారముగల వాదు — అని వ్యాఖ్యానము జేసియున్నాదు.

2. గోధిల మాత్రకారుదు ‘యజ్ఞపేతం కురుతే మాత్రం వస్తుం వాటి వా కుశ రజ్జుమేన
— గోగ. ८-७-१.

అని, యజ్ఞమాత్రమును, వస్తుమును, రఘులూటిని, ఉపేతద్వయము లుగ విధించుటలో ప్రథమమైన దావిగిగ మాత్రమునే నిర్దేశించెను.

3. వైదిక పాఠ్యభాష్యముడు బిరుదముగల గృహ్యరత్న కంతభూషణ కారుడు, ‘అజీవం వాసో వా దక్షిణ ఉపేతు’ ఇతి వాసో వివ్యాప ప్యావపేతత్వం యష్టపి శ్రాయతే. రథాపి ‘మాత్రం వం వై త్రివ్యో’ ఇతి

త్రివ్యత్సూర్ ప్రేపవీతత్త్వ శవణా దాచారాచృ. సూత్రమేవ ధార్యమ్' అనగా నజిన వాసస్యలు శ్రుతియం దుపవీత ద్రవ్యములుగ విధింపబడినప్యటికి 'సూత్రం నవం వై త్రివ్యత్తు' అను శ్రుతి సూత్రరూప యజ్ఞప్రవీతమును విధించుచున్న దగుటవలనను ఆచారము ననుపరించియు సూత్రమే యజ్ఞప్రవీతమని సిద్ధాస్తీకరించుచున్నాడు. ఇట్టి సూత్రప్రాధాన్యమునకు గతియేమి?

4. శ్రు॥ "కథ మయజ్ఞప్రవీతి బ్రాహ్మణః" అను శ్రుతియు,
శ్లో॥ నామైవ తే వరద వాఖ్యిత దాత్యభావం
వ్యాఖ్యాత్యతో న వహాసే వరదాన ముద్రామ్,
విశ్వప్రసిద్ధతర విష్టకుల ప్రసూతే
ర్యజ్ఞప్రవీత వహనం న హిథల్వపేక్యమ్.

అను వరదరాజ ప్రతమందలి ఆప్యయ్ దీక్షితులవారి శ్లోకము స్నేహి పథమున బ్రవేశించినపుదును యజ్ఞసూత్రమే ఉపస్థితమగుచున్నది.

5. సన్మానము సైతము శిథా యజ్ఞప్రవీతములను వదరద రనిన జాట్లును జందెమును వదలుచున్నారు. కాని ఆపుదు మిారు చెప్పునట్టి ఆజీవోత్తరీయములు స్నేహితికిగూడ రావు. ఎందరెందరో శిష్టులు ఎంతయో కాలమునుండి యజ్ఞసూత్రముతోనే సర్వవైదిక కృత్యము లౌనరించుచున్నారు. ఇక మిారు వైదిక కర్మలు ముఖ్యప్రవీతముల పహర్యము(కలయిక)తోనే జేసిన విశేషమున్న దనెదు ప్రమాణవచనములను జూసిననే మాకు సదాచార మిది యను ప్రామాణ్యబుద్ధి కల్పను గాని లేకున్న గలుగనేరదు — అని మిారు ప్రశ్నింతురు.

ఏతన్నిరాకరణము వనుదు!

1. ఆపస్తంబ శ్రౌత పరిభాషయందు కష్టిస్యామి — 'యజ్ఞప్రవీతి' యన ప్రత్యతో నిర్వింపబడిన దారము గలవాడని భాష్యము జేసినది పశ్యమే కాని, ఆ సూత్రమందలి ఆ వదమునకు హరదత్తావార్యులు 'ఆజీవం

వాసో వా' ఇతి బ్రాహ్మణచే వ్యాఖ్యాతం' అని. ఆజీవనముగాని వస్తుముగాని ఉపవీతముగ గలవాడని వ్యాఖ్యానము శేషియున్నా రమవది పాతకులకు దెలిపినదే. ఈ విషయమున కప్టిన్స్‌మి ఆధిపాఠయమును దెలిపికొనలేదు. ఆయన కొక నమస్కారము.

2. గోభిల గృహ్యకారుడు ఉపనయనమునను స్నాతకమునను ఆజీవోత్తు రీయములను మాత్రమే విధించి, యజ్ఞమాత్రమును విధించక “యత్కోప్నీతం కురుతే ... ... మేవ” గ-అ-గ అని ప్రశ్నేకథలమున ఉపవీత ద్రవ్యవిధాయక మాత్రమును నిర్మించెను. ఈ మాత్రము “వాససా యత్కో పవీతం కురుతే. తదభావే త్రివ్యతా మాత్రేణ కుశ బాల ముఖ్య ప్రతిసర రజ్జుభి ర్యా” (అనగా వస్తు ముపీతము), ఆది లేవపుడు ప్రత్యిదారము, దర్శ, గోవాలము, ముఖ్య (త్రణ విశేషములు), (కడింహార శ్రాంకు) ఉపవీతములు అను నిగమ పరిశిష్టపు ద్రవ్య విధాయక వచనము, వంటిది. వస్తుప్రాధాస్య బోధకములగు ఉపవీత ద్రవ్యవిధాయక వచనములు పెక్కులు గలవు. కాని, గోభిలాచార్యుడు ‘యత్కోప్నీతం కురుతే’ అను మాత్రమున యజ్ఞమాత్రమును ప్రథమముగ నిర్దేశించెను. ఆయినను ప్రత్యుతీయారణ్యక్షతు తులయొక్కయు నిగమ పరిశిష్టాప్తంబాది బహుతర పృష్ఠలయొక్కయు ప్రామాణ్యమునలన పొత్కమా దర్శకమో బరీదూర్మా’ అను వ్యాయము ననుపరించి వస్తు శ్ముమును పూర్వపరితమైవ దానినిగా గ్రహించవలయును. పై దగు శులిప్పుగా ప్రామాణ్యమును ఈ మాత్రమందలి దుర్గాలమగు పొత్కమును బాధింపబొందు. కాపున నీ మాత్రమునకు మాత్రప్రాధాస్య వ్యాఖ్యానము యుక్తమైనది గాదు. ఆట్లుగాకున్న గోభిలమాత్రకారు దుపనయన స్నాతకములలో ప్రధానోపవీతములగు ఆజీవోత్తురీయములను కెప్పియున్నాడు. కావ ముందువ్యాయబడిపోవు (పు.48) ఉత్తరీయ వ్యాఖ్యానములోని జాతుకర్మపనము ననుపరించి వస్తు శ్ముమునకు వస్తుచీరము (గుండముగ కుట్టబడిన గుడ్డ పేరిక)ను ఆర్థముగ శేషికాని యత్కోప్నీత గోఽాద్రవ్యములగు మాత్రము, వస్తుచీరము, దర్శకాదు—మీలో మాత్రము ప్రధానమైనదని చెప్పట పర్వప్పుగా వ్యాఖ్యాన పమ్ముతము. గోఽములగు

సూత కుశ రజ్జువులకు మధ్యమన్న వత్తశబ్దమునకు వత్తచీరము (గుడ్డపేరిక)ను ఆధముచెప్పటలో అనోచిత్య మేమియు లేదు. లేక యూ సూతము పురుషార్థపీత విధాయక మనుటలోను బాధ కసుపించదు.

3. గృహ్యరత్నకంఠభాషణము విచారింప పాంచరాత్రాగమ మత స్థలకు సంబంధించినది. ఆ కారణమున మన కది ఇచ్చట విమర్శకనావళ్యకమే యైనను దీని కర్త వైదిక సార్వభౌమ బిరుదము గలవాడు కావున విమర్శింపక తప్పనిదగుచున్నది. ఈయున “ప్రస్తుతో పూ చై యజ్ఞో పవీతినో యజ్ఞోఽప్రస్తుతోఽనుపవీతినః” అనుష్టతి యందలి ప్రస్తుతాప్రస్తుతశబ్దములకు,

“ప్రస్తుతఃస్య గతో - ఉగ్రతః ప్రవృత్త ఇత్యర్థః (జరిగినది), అప్సుతఃఅనుగ్రహతః” అని వ్యాఖ్యానముజేయుట యుక్తతమ విషయమేగాని, తైత్తిరీయార్థాక శ్రుతులును, తద్వాప్యములును బహుతర స్వితులును అచట మిమాంసిత విషయములును, గృహ్యకారులును అజీవోత్తరీయము లకు ప్రాధాన్యమును తత్సానాపన్న సూతమునకు గౌణతను చూపుచుండ ఆతి సాహసముతో యద్యపీత్యాది వచనములచే వేద విహితములగు అజీ నోత్తరీయములను యజ్ఞపీతములుగ గ్రహింపక చై పెచ్చ ఆపస్తంబు లుపవీతమును జెప్పరే దనుచు సూతమునే ప్రధానోపవీతముగ గ్రహించుట జూడ నది ఈయున వైదిక సార్వభౌమతకు బదులు అవైదిక సార్వభౌమతను ఎల్లాడి చేయుచున్నది.

ఇది గాక వైద్యనాథ దీక్షితులు తొమ్మిది పేటలు గల దానిని ‘త్రివృత్’ అని చెప్పటలో ‘నవ వై త్రివృత్’ అను శ్రుతిని ప్రమాణముగ నిచ్చిచుండ ఈయునకు ఆ శ్రుతిగాక “సూతం నవం వై త్రివృత్” అనుష్టతి శ్రుతికి శ్రుతమై సూతరూప యజ్ఞపీతమును ప్రధానమైన దానినిగ సిద్ధాస్తీ-కరింప జేయుచున్నది. ఈ శ్రవణము వారి సుకృతము ననుసరించి సర్వజన శాఖ్యతమ విషయమే యైనను ఏతచ్చుర్తి ప్రతిపాదిత సూతరూప యజ్ఞపీతమును సూతము పూర్వగ్రహితార్థాలోవనము వలన గౌణమే యనక తప్పదు.

4. ‘కథ మయజ్ఞపీతి బ్రాహ్మణా’ అను శ్రుతికిని, అప్యయు దీక్షితులవారి వచనమునకును కేవల పురుషార్థ మాత్రమైనను, క్రత్వర్థ మాత్రమైనను, ఉభయార్థ మాత్రమైనను లక్ష్యము కావచ్యను. అంత మాత్రమున అలసత్వముచే వైన యావారమునకే ప్రామాణ్యమిచ్చి శ్రుతి ప్రతిపాదిత ముఖ్యమార్గముల వదలి గౌణమార్గముల వర్తింపరాదు. తమ తమ గృహ్యకారధర్మముల వదలి ఇతర గృహ్యకార మత మనుషీంపరాదు. ఇందుకు ధర్మశాస్త్ర వచనము లిట్లు బోధించుచున్నవి.

శ్లో॥ ప్రథమః ప్రథమకల్పస్య యోఽమకలైన వర్తతే,
ప నాప్రౌతి ఫలం తస్య పరతేతి శ్రుతి ప్సైక్రూతిః.

తా॥ అనగ ముఖ్య ధర్మావరణమునకు సమర్థదైయుండియు గౌణ ధర్మ మనుషీంచువానికి పరలోక సౌభయము శేదని శ్రుతి ప్సైక్రూతులు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ బహ్యల్పంవా స్యగృహ్యక్తం యస్య యత్కర్మ చేదితమ్,
తస్య తావతి శాప్తార్థే కృతే పర్వః కృతో భవేత్.

తా॥ అనగా తమ గృహ్యకారులు కొంచెము చెప్పినము గొప్పగ చెప్పినను దాని ననుషీంచిన మాత్రమున నంతయు జేసిన ఫలము ప్రాత్మ మగుచున్నది. కావున గృహ్యకారానుమతమగు ముఖ్యకల్పము ననుష్టానము లోనికి దెచ్చకొనవలయును.

కావున వైదిక ధర్మాపక్తులు తాము చేయు కర్మలను తమతమ గృహ్య కార్యక్రి ననుసరించి సమిర్మముగ జేసికాని కృతార్థత నొందలయును.

భగవత్పాద ప్రామాణ్యము

5. ఇక పన్యములు యజ్ఞమాత్రమునే వదులుచున్నారు? అను ప్రశ్నకు సమాధాన మియబదుచున్నది.

విశ్వేశ్వర పరస్పరీతి కృత యతిధర్మపంగ్రహమువ -

“తలో యక్షపతితం హాస్తే కృత్యా ... ... ”అని

పన్చుసించవానికి మాత్రపతిత త్వాగవిధియు లోకమున నటీ యాద రణమును ఉన్నమాట పత్యమే కాని, ఆ మాత్రపతిత ముత్తరీయ ప్రతినిధి కాగూడదను మాట యెచ్చటమ లేదు గాన నదిమైన గావచ్చును. లేక భోధాయవానుగృహీత పురుషాట మాత్రమైనను గావచ్చును. ఏది యైనను పై వచనార్థమునకు విప్రతిపత్రి లేదు.

ఈ విషయమున శ్రీ శంకర భగవత్పూర్వులు, బృహదారణ్యక (3-ఖ-1) భాష్యమున ఏషణాత్రయ పరిత్వాగ త్రుతి వ్యాఖ్యానావసరమున పర్వకర్త, కర్మ సాధన పరిత్వాగమును ప్రతిపాదించుచు-

యక్షపతిత ప్రస్త్రియందు ఈ గ్రథమునకు మూలము లైన “నిపీతం మనుష్యాణామ్” అను త్రుతిని “యక్షపతిత్యేవాధీయాత” అను తైత్తిరీ యారణ్యకత్రుతిని ప్రమాణముగ జేయుటవలన నుత్తరీయోపతితమునకు తత్కృతిని మాత్రమునకు త్వాగము వ్యక్తమగుచూ ఉత్తరీయోపతిత ప్రాధా స్వము సిద్ధాన్తిత మగుచున్నది.

ఇది యంతయు గాక కల్పమాత్రకారుడగు భోధాయన మహార్థియు “... ... తస్య వౌలవ త్వాష్టిం కేశానోఽప్య స్నాప్యావ్యార్యాలంకృత్యా దివ్యాధిముఖ ప్రిష్ట న్నటినం వాసో వా ... ... పన్చమితి యక్షపతితమితి బ్రాహ్మణామ్.” బోగ్.గ్.సే. ११-३ ‘యక్షపతితిన మప ఆచమయ్య దేవయజన ముదానయతి’ బోగ్.గ్.సే. ११-४ అను మాత్రములచే నుపనయనాది యందు ఆజీవనమునే యుపవితముగ ధరించవలయునని ఆచారాస్తరమును భోధించుచున్నాడు. ఇది యట్టిది గావుననే ఆర్థ ధర్మ ప్రత్యక్ష శలబోధియందు మపా మహాపాధ్యాయ ముదిగొండ నాగలింగ శాప్తులుగారు “కింధ్వ కాయమున వప్తము యక్షపతితమువలె ... ... లై వర్ణికులకు యక్షపతితము విపోతమైనది. అది చర్చమైనను లేక వప్తమైనను నుస్పగుణములు గలవియే గావున ‘నిత్య యక్షపతితి’ అని ధర్మమందును ‘ఆజీవం వాసో వా’ అని త్రుతియంయుచు విధింపుడియేమ” అని ప్రాయుచువ్వారు.

ఈ చిమర్హం మాత ప్రాధాన్య వాదము నిరస్తమైనది.

ఉత్తరీయోపవీత ప్రాధాన్య విరూపణము

శ్లో॥ ఏకమేవ యతే మ్యాత్రం సాచినం బ్రహ్మచారిణః,
ఉత్తరీయాణి గృహిణ ప్రత్యుత వచవాపినః.

శ్లో॥ పదోపవీతవ ద్వార్యం వాప ప్సుకల కర్మము,
సహయజ్ఞప్రవీతేన బధ్మియా చ్యాంధకర్మణి. — (భగ్వప్రతి).

శ్లో॥ ఉపవీతం యథా యష్టి ధత్తే కర్మణి నైదికే,
బ్రహ్మచారి గృహపథశ్చ తద్వ ద్వాపోఽపి ధారయేత్.

— (అమృతాయస్యుతి).

(ఉత్తరీయం పమాభ్యాతం వాపః క్షాప్తాచినం ఖథమ్)

— (గోఱ భాష్యము).

శ్లో॥ యథా యజ్ఞప్రవీతం తు ధార్యతే చ ద్వికోత్తమైః,
తథా పంధార్యతే యత్నా దుత్తరాచ్యాదనం ఖథమ్.

— (కృత్యసార వముఖయము).

వ్యా॥ ఉత్తరీయధారణంచ యజ్ఞప్రవీతవత్. యథా ద్వికోత్తమై
ప్సువ్యాపసయ్యత్యాదివా ఉపవీతం ధార్యతే తథా ఉత్తరాచ్యా-
దనం పర్వైవ ధార్యమిత్యర్థః.

— (పీరమితోరయము).

ఆనగా మమముచేయు పర్వకర్మణం దుపాతము ప్రపిద్ధితో మండు
యజ్ఞమ్యాత్రముతో గూడ వశిమునో, ఉత్తరీయమునో ధరించవంయుని
రాత్మర్ఘము.

ఇంగాక వివాహాపాపయుములందు మమము యజ్ఞమ్యముతోము
అజినోత్తరీయములతోనే బొపాప వాగ్నికార్య పంధ్యాపందనాదులు కేయు

మన్నాము. అటులనే యొల్పుడు వైదిక ధర్మముల నమస్కించవలయునను నథము నీ క్రింది వచనములు ధ్రువము జేయుచున్నవి.

ఉత్తరీయ ప్రాధాన్యదాహారణము తత శ్శిరోత్తరాసంగ సన్ధ్య మన్నాస్య పశ్చిమామ్.

రామా.ఆయో.కా. న.ఎ.ఎ-౭.

అనగా శ్రీరామవందుడు నారతో నిర్మింపబడిన యుత్తరీయమును ధరించి సాయంసఘ్య నుపాసించెను.

ఇచట వార్షికి శ్రీరాముని సంధ్యవందనమం దుత్తరీయోపవీత ప్రాధాన్యమును వ్యక్తము చేయుచున్నాడు.

మణియు పద్మపురాణము పాతాలభండము గ-ఖవ శ్లోక మిట్లు తెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ హత్య నీవారకాణ భోక్తు ముపవిష్ట పృ కావనే,
ఉపవీతాని దద్జశే తేషాం సాజినకావిచ.

తా॥ ఆకలిగొన్న భూరిద్యముడను రాజు నివ్వరిధాన్యముల సేకరించు కొని వచ్చు నలుగురు బ్రాహ్మణులజంపి ఆ ధాన్యముల దినుటకు గూర్చుండి ఆ బ్రాహ్మణుల శరీరములందు ఆజినములతో గూడిన ఉపవీతముల జాచెను.
మహాదయులారా! మాచితిరా?

ఆజినవాసః ప్రాధాన్యమును! జాగ్గత.

గౌణోపవీత మపరిత్యాజ్యము

ఇచట నొకప్రశ్న బయలుదేరుచున్నది! అది యేమన? ముఖ్యగౌణ ములగు వత్తు సూత్రోపవీతముల సంభవమందు ముఖ్యమును గ్రహించి గౌణమును ఎందువలన వదలగూడదు? అని.

ఎనుడు, ఉత్తరీయమునకు ప్రమాదాదికమువల్లనైన అసంభవత్త్వది కము ప్రాప్తించి దానివలన రోషములు ప్రాప్తించునని యేతదళమై సూత్రము ధరింపబడుచున్నదను విషయము పూర్వమే వివరింపబడినది.

శాసన ఆట్టిదానిని వదలిన పూర్వోక్తదోష ప్రాప్తి యుండక పోదు. కాన గోణమగు నుత్తరీయార్థ సూత్రమును వదలగూడదు. ఇందుకు సముచ్చితి బోధకములగు వచనము లవేకము లుదాహారింపబడినవి.

ఇదిగాక ఈ విషయము సంస్కరదీపమం దీక్షింది విధమున వివారింపబడియున్నది.

సంస్కరదీపకాది విమర్శనము

“న చ తృతీయ (ఉపనీత) ర్యాగపత్రిః. సర్వార్థతేవ ధృతశ్యాత్. ఉత్తరీయస్య సర్వదా సత్యాసంభవాత్. ఇతి శిష్టాచారోఽస్యేవమ్.” అనగ నుత్తరీయార్థము ధరించిన యజ్ఞసూత్ర ముత్తరీయోపనీతములో జేయ దగిన సర్వకర్మలకొఱకు ధరింపబడినదగుటవలనను, ఉత్తరీయ మెల్లప్పుదు ధరించబడి యుండుట అసంభవము గనుకను తృతీయోపనీతము తీపివేయ దగినదిగాదు. శిష్టాచారము నిట్టి యుంటున్నదని శాత్మర్యము.

ఇందువలన అపస్తంబ ధర్మసూత్రమున గృహాషి ప్రకరణమున గృహస్థకు నిత్యమైనదిగ నుప్పితము విధింపబడి, బ్రహ్మవారి ప్రకరణమున—

“ఉపాసనే గుర్వాణం ... ... స్వాత్” అను సూత్ర వ్యాఖ్యానమున హరదత్తులు “ఏతేషు కర్మసు యజ్ఞపీత విధానా త్రాలాస్తరే నావళం భావః” అని సూత్రోక్తకర్మలందు దప్ప మిగిలిన సమియములందు బ్రహ్మవారికి యజ్ఞపీత మక్కాఱలేదను విషయము బ్రహ్మవారి మానుషకర్మలందు ధరింప వీటులేని అజీవోపనీతపరముగాని ఆ యజ్ఞానాసంభవత్త్వాది దోషినివారణార్థమై ధరించబడిన యజ్ఞసూత్ర పరము గాదనునది స్వప్తమగుచున్నది. అజీవప్రతినిధి సూత్రమును నిత్యముగ ధరించవలయు ననుటను మను స్వీతి. “కార్యాస ముప్పీతం స్వాత్ మేఘా మజినం దణ్ణ ముప్పీతం కమ్మాలుమ్”. అని విశదీకరించుచున్నది. స్వీతిముక్తాఫలము ననుపనయన ప్రకరణమున “ఏతేషు కర్మసు యజ్ఞపీతవిధానా త్రాలాంతరే నావళం భావ ఇతి కేచిత (పూరదత్తః) వ్యాపకాతే. బహుస్వీతి విరోధాత శిష్టాచారవిరోధా త్రుదనాదరణీయమేవేత్యన్యే” అనగా గుర్వా పాపనాది

కర్మలందు దస్త మిగిలిన పమయములలో యజ్ఞప్రవీత మనావళ్క మని కొండఱును, ఆట్లమట అనేక స్వాతులకు శిష్టావారమునకు విరుద్ధమైన రగుటవం ఆదరింపదగినది గాదని మణి కొండఱు నమచున్నారని చూస బడిన రాటప్యము.

ప్రకరణ వివారణలేక చేయబడినదనుట యుక్తము. కావున ఉత్తరీ యాథ సూతమును ప్రధానమగు మత్తరీయ మున్నపుడును తీయగూడదు. సాహసించి తీయువారు యభోక్త ప్రాయశ్శిల్మార్పు లగుచున్నారు. మణియు నీ సంస్కార దీపకమందు గల విశేషము లేమన? ఉత్తరీయాథ సూత మత్తరీయ మస్త్రముతోనే ధరింపవలసియున్నప్పటికిని యజ్ఞప్రవీత మస్త్రముతోనే ధరింపవలయు ననియు, ఉత్తరీయాథ సూతముతో వైదికకర్మ నారంభించిన పిమ్మట ఉత్తరీయము ప్రాప్తించినను కర్మ మధ్యయం దుత్తరీయమును ధరింపగూడదనియు, కర్మారంభమున మత్తరీయ ప్రాప్తియం దుత్తరీయమును ధరింపవలయుననియు పూ.మీ.ఆ.ఒ-పౌ.3 సూ.గం-గం ప్రమాణముగ నీయబడినవి. మణియు శిభా యజ్ఞప్రవీతాభావమున క్రతుపురుషార్థోభ యాపచార ప్రయుక్త ప్రాయశ్శిత్త ద్వయ ముందునని ప్రాయబడియున్నది.

ఇదిగాక, బోధాయనుల క్రతుపురుషాథ సూతములకు వలె, యజ్ఞసూతమునకు నవసూత మనియు, సంస్కార విశేషమనియు నామాంతరములతో దైవిధ్యము నోపీ, సంస్కార విశేషమన కర్మాంగమైనదని మన్నాదిస్మృతులను ప్రమాణముగ జేయుచు ఇది శూదునకుగూడ నర్తమైనదైనను శూదుడు దీనికి ఒదు లుత్తరీయమును గూడ ధరించ వచ్చి ననియు, నవసూతమును నిత్యముగ చ్ఛింజల మాత్రమే ధరింపవలయును గాని, శూదుడు ధరించ గూడదనియు, ప్రాపిన విషయములు మిక్కిలి సమంజసములై యున్నవి. కాని, ఈయన తా నుదాహారించిన నవసూత సంస్కార విశేష సూతములకు పై విధమున వేరు వేరు లక్షణముల జూపి పిమ్మటు

కో॥ యజ్ఞప్రవీతే ద్వే ధార్యే శ్రాతే స్నార్మేచ కర్మణి,
తృతీయ మత్తరీయాథే వప్రాభావే తదిప్యతే.

అను విగ్వామిత వచనమును ప్రమాణముగ శేషికొని రాను జాపిన యజ్ఞమూర్తములకు ఏలక్కణములగు ఈ కోకమందరి క్రాత స్వాద్ర నిమిత్త ములగు రెండు యజ్ఞ మూర్తములకు వైక్యము ఘటింపశేయుట యుక్తము గాదు. మఱియు మనపుము ప్రమాణముగ శేయుచు నీ కోకమున ప్రతిపాదింపబడిన ఉత్సరీయార్థ మూర్తమును ధార్యమమటలో మన్మావ ప్రమృ బోధాయనా ద్వాపదిష్టమగు మత్తరీయముయొక్కయుము, దర్శక మూర్తముయొక్కయు అపరిజ్ఞానమే కారణమని చెప్పయగియున్నది.

ఇదిగాక, ఈయన—

“శ్రీ॥ పదోప్పాతివా భావ్యం పదాబద్ధ ఇశేష చ,
విశ్వోఽప్యప్రవీతత్త్వ యత్కురోతి న తత్కుతమ్.

(ద్విజదు ఎల్లప్పుడు యక్షప్రవీతము గలిగి జాట్యును ముడినేషికొని యుండవలయును. జాట్యును జందెమును లేనివానినే జేయబడిన వైదిక ధర్మము వ్యాఖ్యము.) అను ఛందోగ పరిషిష్ట వచన ప్రామాణ్యముచే దధి ఖాదిరాది న్యాయము నమపరించి యక్షప్రవీతమునకు క్రతుపురుషోభయార్థత్వమును జెప్పుటయు, ఆ యక్షప్రవీతము గల వాని కుభయ ధర్మలాభ ముందుటయు, లేనివానికి లేకుండుటయు యుక్తమేగాని, ఆ న్యాయము ఒక్క దధికి క్రతు పురుషోభయార్థత్వ సంపాదక మైనట్లు మన్మాపస్తమ్ము గోభిల హిరణ్యకేశియాదులనే విధింపబడిన ఒక్క యజ్ఞమూర్తమునకే యుభయార్థత్వ సంపాదకమగును. కాని, తనవే నిరూపింపబడిన ప్రత్యేక ధర్మముగల యుపాత త్రయమున కుభయార్థత్వ సంపాదకము గాదు ప్రతిమూర్తమున కుభయార్థత్వ సంపాదనమలో ఔచిత్యమును గానరాదు. ఆధ్యర మిమాంసా కుతూహల వృత్తియును, బోధాయనోక్క యజ్ఞమూర్తయ ధారణవిధి నమపరించియే యొకదానికి క్రత్వరతను మఱియొక దానికి పురుషార్థతను అంగికరించుచున్నది.

చూదుదు. ఆధ్యరమిమాంసా కుతూహలవృత్తి, 3-7-3.

“ఉపవ్యాయతే ఇత్యమవాదో విధియైతి పంశయుః. తత్తు ‘నిత్యయక్షుా పితీ’ ఇతి పృణుతిమూల శ్రుత్యా విపిత మేకం యక్షప్రవీతం పురుషార్థతయా

నిత్యధార్యమ్. ‘యజ్ఞపుణితేవాథియాత యాజయే ద్వాజేత’ ఇతి త్రైలి
యశుర్మా “యజ్ఞపుణితీ దైవాని కర్మాణ కరోతి.” ఇతి స్వర్గితమూల
త్రుహ్యవ పర్వతయా విహిత మష్య ద్వాజ్ఞపుణితమ్. తదేత తృపురుషార్థేవ
యజ్ఞపుణితేన సముచ్చితయే. క్రతుపురుషార్థతయా సంయోగభేదార్త. బోధా
యమమాలే “నిత్యమిత్ర్యవార్య స్పృంపతిషాఖాః కథమేత దుష్టయే” ఇతి
కర్మము ‘నిత్యయజ్ఞపుణితీ’ ఇత్యేవ సిద్ధే పున ప్రద్విధానం వ్యాఖ్యాకిష్ట
'అజీవం వాస స్వాతంత్రం వా ద్వితీయం యష్ట యద్వినతి తేన ప ఉపష్టయే'
ఇతి సముచ్చయువవనాచ్చ. టుప్పటీకావార్తికే 'యజ్ఞపుణితేనోపాణ్యవిరోధా
త్వముచ్చయః. ఇతి వక్ష్యమాణత్వాచ్చ.' అని చెప్పుచున్నది.

కాశున నీ యుపణిత త్రయ విధానము, దధి భాదిరాది వ్యాయము
వనుపరించిన యొ యుపన్యాసమును వ్యాఖ్యములు. సంస్కారదీప ప్రతికృతి
యందు పు.55 ఉడాపూరించబడినది.

క్రత్వర పురుషార్థతల కేక సూతము

ఆపస్తంబాది మతమున యజ్ఞస్మాతము చూడాకర్మయందు శిఖవలె
నుపనయున స్వాతకములందు సంస్కృతములగు ఆజీవ వాప్స్ స్ఫోనములను
పొంది ప్రత్యేకముగ పురుషార్థతక్కాఱ కేర్పడనిదైనపుటికి నిత్యమై యుందు-
ఒచే పూర్వమిమాంసా శాస్త్రము ననుపరించి క్రత్వర పురుషార్థతల
సంపాదించుచున్నదనుటలో సందియుము లేదు.

అచారేస్త్ర పీరమితోదయాదులు సర్వకార్యములం దుత్తరీయ ముపణి
తమువలె నుండవలయునని యంగీకరించుచున్నవి. నిత్యకామ్య యజ్ఞపు
ణితముల బోధించుచున్నవి. “సదోపుతినా ... ... న తత్సృతమ్”
అను వచనము ననుపరించి యజ్ఞస్మాతమునకు పురుషార్థ క్రత్వరతల
గల్పించుచున్నవి. ఈ కల్పనము పైన వివరింపబడిన ఆపస్తంబాది మతము
ననుపరించినదైనచో, యజ్ఞస్మాతమున కుభయార్థతా సంపాదనములో విప్ర
తిపత్రి యుండదు.

ఇక, అజీవోత్తరీయములను గుణించి ప్రస్తావించెదను.

అజిన శబ్దము, ధారణావిధి, లక్షణములు

అజి=గతి క్షేపణయోః ఉ-ఇన్-అజినమ్ అమరకోశ సుధావ్యాఖ్య.

అజ్యతే-క్షిప్యతే-ఇత్యజినమ్. వేయబడునది (వర్ణము) అ-కో-లిభాధి-టీయ వ్యాఖ్యానము.

అజినం తే వోత్తరం ధారయేత్. అ.ధ. ८-३-३०.

పణేయ మాజిన ముత్తరీయం బ్రాహ్మణస్య ... ... అజం, గవ్యంవా వైశ్యస్య, సర్వేషాం వా గవ్యమ్. పా.సూ.

క్షీ॥ ఉత్తరీయం సమాఖ్యతం వాసః కృష్ణజినం శుభమ్.

-- గోథిలభాష్యము.

తా॥ బ్రాహ్మణారి యుత్తరీయముగ నజినమును ధరింపవలయును.

“పోరణ మైణేయం వా కృష్ణం బ్రాహ్మణస్య, రౌరవం రాజన్యస్య, బస్తాజినం వైశ్యస్య, ఆవికం సార్వవర్లికమ్. ఆప.ధ. ८-३-३, ఆ. ८,४ . సర్వేషాం కృష్ణజినమ్ బోగ్గ. ఆ-గ అనగా నల్లయిష్టి లేదా నల్ల అదురేడి, రురుమృగము (పచ్చని జంతువు), మేక వినియోక్తి చర్యములు క్రమముగా బ్రాహ్మణతీయ వైశ్య వటువులకు ఉత్తరీయములగు చున్నవనియు, గౌత్మ చర్యము గాని, నల్లయిష్టి చర్యముగాని, అన్నివర్లములవారికి ఉత్తరీయముగ నుండరగినదనియు, గోచర్యము వైశ్యనకును, మిగిలిన వర్లములవారికిగూడ నుత్తరీయముగ నుండరగినదనియు నా యా గృహ్యకారులు చెప్పుచున్నారు.

అజినము లుత్తరీయముగా ధరింపవలయునని చెప్పటపలన నవి కప్పు కొనదగిన వెడల్పు పొడవు గల్లి యుండపలయునని మనకు దెలియుచే యున్నది.

ఇందుకు-అశ్వలాయనమహర్షి “... ...వాసనా పంచీత మైణేయేన వాఉజినేన బ్రాహ్మణం, రౌరవేణ కృతియ, మాజేన వైశ్యమ్.” ఆశ్వగ్గ. (ఇ-ఒఫ-చ) అని ఉపనయవస్తుములలో బ్రాహ్మణాది వటువులు వప్తుమునుగాని ఆ యా యజీనములను గాని కప్పుకొందురని ప్స్టీ

కరించుచున్నాడు. బ్రాహ్మణ వటువునకు కృష్ణజీవ ముత్తుమైనదని పచ్చగృహ్యకార పమ్ముతము.

అజీవ వికల్పము

కప్పకొవదగిన అజీవము ప్రాప్తించప్పుదు శాకల మహార్థి —
శ్లో॥ “అఖాం వా త్రిఖాం వాలష్టా చత్వారింశ దంగులమ్,
చతురస్గుల విష్ణీర్థం ధారయే దజివం పదా.

ప్స్యుత్యవరమ్—

శ్లో॥ త్ర్యంగులం తు బహార్లోమ యద్వా ప్యా చ్చతురంగులమ్,
అజీవం ధారయే ద్విష్ట శృతుర్వీంశాష్టషోదసైః.

— అని చెప్పుచున్నారు. అనగా వటువి అంగుళముతో మూడు గాని నాల్గుగాని అంగుళములు వెడల్పుగల్లి నలుబదియెనిమిది అంగుళములు పొడవు గల్లియుండు అఖండమగు అజీవముగాని, లేదా ఇరువది నాలుగు, ఎనిమిది, పదునారు అంగుళముల, పొడవుగల మూడు ముక్కలతో గుండడ ముగ నుండునట్లు కుట్టబడిన అజీవమునుగాని వెలుపల రోమములగల దానినిగా సర్వవైదిక కృత్యములందు ధరింపవలయునని తాత్పర్యము.

కుట్టునపుడు ముక్కలయందు కొంచె మెక్కువగ దీసి కుట్టి దానిని నలుబది యెనిమిది అంగుళములు గలదానినిగ జేయవలయునని అభియుక్తులు చెప్పుచున్నారు.

ఉత్తరీయశబ్దము - విధి, లక్షణము - భేదములు

ఉత్తరస్మీఽ - దేహే భవమ్, (ఛ:) పైదగు శరీరమందుండునది, ఉత్తరీయము. (పై పంచ-కందువ). నిత్య ముత్తరం వాసః కార్యమ్. ఆప.ధ.సూ. ౨-౪-౨౧

భా॥ “ఉపాసనే గురూలూ మిత్రులినా కేముచి త్రాలేమ యత్నోప్పీతం విపీతం. ఇప్పా తు ప్రకరణా ధ్యాపాషణ్య నిత్య ముత్తరం వాసః ధార్య మిత్య-

చ్ఛాచే” అనగా “ఉపొపనే గురూణామ్” అను సూతమునే బ్రహ్మావారులకు అజీవోప్యీత ధారణము కొన్ని సమయములందు విధింపబడినది. ఈ ప్రకరణము ననుపరించి గృహప్యాష్టకు నిత్యముగా ఉప్యీతమగు నుత్రీయము ధరింపదగినదని చెప్పబడు చున్నది. ఈ యంకమునే హిరణ్యకేశియాదులును ప్రతిపాదించు చున్నవి.

ఇయ్యది ఆ యూ గృహప్యావారులవే స్నాతకమున సంస్కరింపబడి ధార్యముగ విధింపబడినదనియు, ఇదియే యుక్తోప్యీత ద్రష్టమనియు మనము తెలిసికొనియున్నాము.

ఉత్తరీయ వికల్పము

ఇట్టే వస్తోత్తరీయాభావమందు సంస్కృతగణపతియందు జూతుకర్మాదు—

శ్లో॥ అభావచే ద్రీతీయస్య వస్తు చీరం తదా భవేత్,
ద్వంగులం త్ర్యంగులంవాటపి చతురంగుల మేవ వా,
సూతం వస్తోకృతిం కుర్యా తేవ స్వాదుత్తరీయతా.

— అని వస్తోత్తరీయమునకు బదులు రెండు, మూడు లేదా నాలుగు అంగుళముల వెడల్పుగల గుడ్లముక్కగాని, అంత వెడల్పు గలిగి దారము లతో నిర్మింపబడిన వస్తోకారముగల దానిని (కాశిపట్ట సూతము) గాని ఉత్తరీయముగ ధరింపదగినదని అదేశించుచున్నాదు.

స్వాతి చంద్రికయు ఈ యుక్తమునే అనుపదించినది. ఈ జూతుకర్మా వచనము శ్రుతిచే విధింపబడిన వస్తోప్యీత స్థాపనకొఱ కేర్పిన వికల్పశాస్త్రము గాన యుక్తతమమనుటలో సందియములేదు.

ద్రీతీయాత్తరీయ వివాదము - తన్నిరాకరణము

విశేషమేమన! ఇచట సంస్కృత గణపతి జూతుకర్మా వచనము ననుపరించి ద్రీతీయవస్తుమన కట్టుకొన్నదిగాక, యుత్తరీయమనియే వ్యాఖ్యానము

చేయుచు దాని స్థానమున నీ వత్త, చీరముచుగాని, సూతకృత ద్వ్యంగులాది వైశాల్యముగల వత్తమునుగాని, యజ్ఞసూత్రమునుగాని అంగికరించుచున్నది. ఇది యంతయు విషపట్టిరేని విషయమని పాతకులకు దెలిసినదే. కాని,

**1.శ్లో॥ యజ్ఞపీతే హై ధార్య శ్రాతే ప్రార్థే చ కర్మణి,
ర్ఘృతియ ముత్తరీయార్థం వప్తుభావే చతుర్థకమ్.**

— ఇంది మనుసి.

అని మణియుక యుత్తరీయ మున్నదనియు నది జీవత్తిత్రగ్రహిని (తండ్రియు, అన్నయు నున్నవాని) చే ధరింపరాసిదనియు,

**2.శ్లో॥ “ఉత్తరీయం యోగపట్టం తళ్ళవ్యాం రొప్యధారణమ్,
న జీవత్తిత్రకై రథార్యం జ్యేష్ఠో వా విద్యతే యది.”**

— అని స్వాతి సంగ్రహవచనము నుదాహరించుచున్నది.

బోధాయన ధర్మ వ్యాఖ్యాత ద్వితీయ వత్తము (ఉత్తరీయము) గాక మణియుక యుత్తరీయము స్వాత్యంతరములచే స్నాతకమున ధరింప వలయు ననుచున్నాడని చదివియుంటిరి. కాని, దానిని జీవ త్రిత్రగ్రహిలకు నిషేధించుట లేదు.

ధర్మసింధ్వాది నిబంధనలు ద్వితీయవత్తు ముత్తరీయమనియు, ‘అది లేక భోజనము, దేవతార్పనము, బ్రాహ్మణపూజ, హోమము చేయగూడ’ దని—

**శ్లో॥ “ఏకవప్తో వ భుజ్ఞిత వకుర్య దేవతార్పనమ్,
వ చార్యమే ద్రీయజావ్ వ్యాగ్ని కుర్య దేవంవిధో వరః.”**

— ఆను వచనమును ప్రమాణముగ నిచ్చి, మూడవదిగి పైన జెప్పబడిన గుండముగ కుట్టబడిన రెండు మొదలగు అంగుళములు వైశాల్యము గల వత్తు చీరము (గుడ్డపేలిక) గాని లేక సూతకృతము (కాశిపట్టమాత్రము) గాని లేక యజ్ఞ సూతకృతముగాని మణియుక యుత్తరీయముగ మండపలయు ననుచు, దీనిని జీవత్తిత్రగ్రహిలకు - నిషేధించుచున్నవి. జాతుకర్మ మతమున ద్వితీయ (ఉత్తరీయ) వప్తుర్థ మేర్పడిన చీరవత్తము

లేక సూత్రకృతము, ఈ వక్తమున స్వతంత్రమై మూడవ దగుచున్నది. దీనికాక వ్యవస్థ కనుపించుటాదు. పైన ఉదాహరింపబడిన మొదటి వచనము మనుస్కుతియందు కనుపింపదు. కాని ఈ యత్కము నిచ్చు వచనాంతరములు స్కృత్యంతరములలో లేక పోలేదు. రెండవ వచనము నిబంధన గ్రంథములందు అనేకములగు మార్పులలో కనుపించుచున్నది. అపస్తుంభాదులు ద్వితీయ (తత్త్వరీయ) వప్రత్యాము యజ్ఞమూత్రమును విధించు చుండ ఈ గ్రంథములు మూడవ వప్రత్యమునుగూడ నుత్తరీయమని వ్యవహారించుచు తత్త్వస్థానమున యజ్ఞమూత్రమును విధించుచున్నవి మరియు దీనిని ధరింపగూడ దనుచున్నవి. జీవత్రీత్రగ్రజాదు ధరింపగూడదనిన నది పితృకర్మ యోగ్యమైన దనియేగదా! ఇట్టి దానిని ఆచీవ త్రిత్రగ్రజాదు మాత్రము ఎల్లప్పుడును శుభకార్యముల యందు సయితము ధరించియుందు చెట్లో గోచరించదు.

ఇంతియగాక తైత్తిరీయపంపిచ్ఛారణ్యకష్టతులును, (పు.10-11ఱ) పీత్యరుజ్ఞమున ఆపస్తమ్య మహార్యియు (పు.26) పిత్రరమై ప్రశ్నకౌత్తరి యమును విధింపనివా రగుచవలన పితృకర్మ నిమిత్తమై ప్రశ్నకముగ వాక యుత్తరీయమును ధరింప గూడదా? — అని ఆశంకించ గూడదు.

ఏది యెట్టిదేనను ఉపనయన స్నాతకములయందు ధరింపబడు ఉత్తరి యముల కంటెను, తత్త్వస్థానాపన్న సూత్రములకంటెను, పరాశర మాధవీయ మును, ఇందుదాహరింపబడిన ప్రసిద్ధ గృహ్య సూత్రకారులును, మణియుక యుత్తరీయమును విధించని వా రగుచవలనను, ఆపస్తంబ గృహ్యసూత్ర వ్యాఖ్యత యగు పారదత్తులు “అహా ముత్తరం వాసో రేవతిస్త్ర్యాతి సమానమ్” అను సూత్రమందరి యుత్తరవాసక్షుబ్ద వ్యాఖ్యన ప్రసంగమున “యేన కటిః ప్రవ్యాద్యతే తదన్మర మితి, యేన బహి రీవి ప్రవ్యాద ముపవీతం వా క్రియతే తదుత్తర మితి” దేనివే మొల కప్పుబడుచున్నదో అది ధోచియనియు, దేనివే కట్టుకొస్తు వప్తుపు ముడి నెలుపలిభాగము కప్పుబడుచున్నదో, మణియు మపవీత క్రియ నిర్వర్తింపబడుచున్నదో అది యుత్తరీయమనియు, ధోచి యుత్తరీయములకు లక్ష్మణము కెప్పుచుండులనను. అండపిల్ల వ్యాఖ్యవ మించా మార్గమునే యముపరించుటవంచను,

ఉత్తరీయము మూడవ వస్తుముగాక రెండవదనుటలో పందియము లేదు.
పై సూర్యమునకు మదర్శన వ్యాఖ్యాన మతిపాపాషాపేతముగ మన్మధి.

అజివమంత్ర తాత్పర్యములు

మం॥ మిత్రప్య చక్షు ధరుణం బలియు ప్రైకో యక్షి ప్ఫిరగొం పవిథ్థమ్,
అవాపావస్యం పపనం జరిష్ట పరిదం వాస్యశివం దధేంహామ్.

-- అప్సంబైకాగ్రికాండము.

ఈ॥ (అజివోత్తరీయము గలవాడు దీర్ఘయుస్సి గల వాడై సూర్యుని
యథార్థరూపమును దెలిసికొన గలడని కుతులు చెప్పిచున్నవి). నేను అజి
వమును ధరించి సూర్యుని యథార్థరూపమును దెలిసికొనెదను. మఱియు నీ
యజినము నాకు గొప్ప వేజస్సును, కీర్తిని, అభివృద్ధిని, కాంతిని గలిగించును.
ఇంతియగాక నీ యజినము మౌసగాంద్రు ధరించునదిగాక బ్రహ్మచర్యాది
ప్రతములం దుండడివారుమాత్రమే ఉత్తరీయముగా ధరించదగినది. ఆకాల
మరణాదుల రాసియక దీర్ఘయుస్సి నిచ్చునది, మఱియు అన్వసమ్మిణి
గలుగజేయును గావున నిట్టి యజినమును నేను ధరించుచున్నాను.

ఉత్తరీయమంత్ర తాత్పర్యములు (మొదటిమంత్రమునకు మాత్రము)

మం॥ రేవతి ప్త్రావ్యక్తిణాఽ కృత్రికా శ్వాకృప్తగొప్త్ర్య ధియోఽవయు
వువగ్ని అవు జ్ఞాణాఽ ధ్విహాప్త మవ్తాగొం అభితో అయచ్చే.

మం॥ దేవీ ద్రేవాయ పరిథి సవిత్రే మహా త్రుదా పా మథవ
వ్యాహృత్వమ్.
— ఆప. ఏకాగ్రి కాండము.

ఈ॥ ఓ యుత్తరీయమా! నిన్న రేవతి దేవతలు నీను మొదట
ప్రత్యుత్థివిగా నున్నపుడు విడదీసిరి. పిమ్మట కృత్రికా దేవతలు నిన్న దారముగ
జేసిరి. థి దేవతలు నేసిరి. ఈ చెప్పుబడిన దేవతలును, మఱికొంతమంది
దేవతలును రెండు వైపుల కమ్మి దారముల నిచ్చిరి. పూర్వమొకప్పుడు

దేవతలు నిర్వించి యిచ్చిన వత్తమును మార్చడు ధరించబడిన దేవతలకు మహిమ గలిగిను. సీపును ఆమహిమ గల దేవతలనేతినే నిర్వింపబడితిని. కావున నిష్ట వే నీ పమదుమున ధరించబడిన నాకు పకం శుభములు గలుగుచున్నవి.

ఉత్తరీయ ధర్మవిశేషములు

ఇట్లు మంత్రపూతమగు మత్తరీయమును ఆపస్యముగ ధరింపరాదు. రంగులలోను, చిరుగులలోను విపరీతరూపము గలదానిని గూడ ధరింపరాదని సృజ్యరూపారమందు శంఖలిథించులు:-

(1) “నాపసవ్యం పరిదధ్య స్వచ వికృతం వాసః” అని చెప్పుచున్నారు.

పారప్రస్తర గృహ్యకారుడు. (2) “వాపశ్శలోపానహ శ్శాపూర్వాణి చేన్నాస్త్రిః” (అ-3-3ఱ) అని — క్రొత్తదైన వత్తము, గౌరుగు, పాదు కలు (చెప్పులు మొ.) మంత్రములలో ధరించబడియునని చెప్పుచున్నారు. ఈ రెండు ధర్మములు ఆజీవోత్తరీయమునకును చెల్లుచున్నవి. మరికొన్ని ధర్మములు దీనిలో 2రవ పేటీలో జెప్పబడినవి. ప్రేతకృత్యములం దుత్తరీయ మును ధరింపరాదని ఆప.ధ.సూ. అ-గా-ఇ ను, నదుమునకు కట్టుకొన వలయునని, ఆశ్వ.గృ. 7-అ-ఏ మాత్రమును జెప్పుచున్నవి.

బోధాయములు ప్రాయశిక్షిత ప్రకరణమున “నీక వత్తతా కేశ శ్శక్తు నథ లోమ వాపనమ్ (అ-3-3ఱ) అని యుత్తరీయమును విశేధించు చున్నారు. బోధాయన పారప్రస్తరులు అంతరీయో (ధోవతి) త్రుటీయముల కేవపత్తము పనికి వచ్చు నవెదరు గాని ఆపస్యమ్యులు “అథో నిపిత శ్శ్వేకవప్తః” (ఆప.ధ. 11-ఎ-1ఱ) భాగ “యదా శ్శేకవప్తః భవతి తదా అథో నిపిత స్వాయం తష్ణ దీర్ఘపో శ్శేకదేశే వోత్తరీయం కుర్చ్ఛత్” అనగా నీక వత్తమున్నపుడు దానిని కట్టు కొనవలయునేగాని అది పొడవుగమన్నను దాని యొక భాగము మత్తరీయముగ ధరింపరాదు — అని విశేధించుచున్నారు. ఇట్లుండ ఆపస్యంబులకు యుజ్జీవికయిందు పొడవగు నేకవప్తురారణమునకు మూలము మృగ్యమై యుస్తుది.

“నైకవస్తో వార్తావాపా దైవాని కర్మ జ్యమసంచరేత్.

— బోధ. ౨-౫-౮

ఉత్తరీయము లేకము, తడిబట్టలు కట్టుకొనియు దైవ సంబంధములగు పనులను జేయగూడదు.

“వోత్తరీయ మథః కుర్యా న్నేపర్యాధణ మమ్యరమ్”

— పరాశరస్మృతి.

ఉత్తరీయమును కట్టుగొన గూడదు. ధోవతిని పైన వేసికొన గూడదు.

శ్లో॥ అలాభే ధోతవత్త్రస్య శాణ క్షౌమావికాని చ,

కుతపం యోగపట్టంచ వివాహాస్తు న వై భవేత్.

— పరాశరస్మృతి.

ఉతకబడిన ఉత్తరీయము దొఱకనపుదు జనుషనార, ఆవిషేనారలతో నేయబడినవస్త్రములనుగాని, గొళ్లెల మేకల రోమములతో నిర్మింపబడిన వానిలో నొకదానిని గాని, యోగపట్టము (పట్టుదారములతో నిర్మింపబడిన జందెమువంటి సూక్ష్మవస్త్రమును) గాని ధరించవలయును.

దర్శపూర్వమాపలం దుత్తరీయ ముపాతము

ఈ యజన వాసోరూపాపాపాతమీత విషయమై భాట్టాదీపిక. ౫.3.౭.
 యుందు తత్త్వాంశేతయగు ఖండదేవుడును, టీకాకారుడును, తైత్తిరీయార-
 ణ్యక శ్రుతిచే విధింపబడిన ఆజిన వాసస్నులును, తదభావమున స్వీతులచే
 విధింపబడిన తదర్థ సూత్రాదులును యజన యాజనాదులం దుపాతములై
 యుందుటచే “ఉపవ్యయమే” అను పునరుపాతమీత విధాయక శ్రుతి ననుసరించి
 దర్శపూర్వమాపలం దుత్తరీయమే యుపాతముగ నుండవలయునని “విధి
 ర్యా స్వా దపుర్యత్వాత్” అను మిమాంసా సూత్రమును ప్రమాణీకరించిరి.
 ఈ విషయమును విద్యారణ్యములును ‘అజినం వాసో వా’ అను శ్రుతి
 భాష్యము (పు.9)న ఉద్ఘాటించిరి. మఱియు ‘నివీతం మనష్యాణామ్’ అను

శ్రుతిభాష్యమున 'అత ప్రతియుమానం నిశీలాదికం వాపో విషయం న తు త్రివృత్తుగ్రత విషయమ్' అని సిద్ధాంతికరించిరి. ఇట్లే ఆప్స్వంబులును 'ఉపాసనే గురూణామ్' అను మాత్రమునే భోజనమం దుత్తరీయోప నీతమును విధించియు, ప్రాయశిక్షిత ప్రకరణమున 'సోత్రరాచ్యాదనశ్శైవ యక్కపీతి భుజ్ఞిత. ఆప.ధ.అ-గ్ర-ఱ భాగ ఉత్సరాచ్యాదన ముపరివాపా లేన యక్కపీతం కృత్యా భుజ్ఞిత ... ...' అని ఉత్తరీయోపనీతములోనే భుజించవలయునని అదేశించుచున్నారు.

పంపొగ్గరదీపక ప్రతికృతి పంపొగ్గరదీపకే - ప్రథమభాగి

మహామహాపాఠ్యాయ పండిత నిత్యాన్నస పర్వతియ విరవి
(7 పుట్టే) -

ఉపనీతిత్వం బద్ధశిలిత్వం చాధికారివిశేషణమ్
క్లో॥ పదోపవీతినా భావ్యం పదాబద్ధశిలేవన |
విశిథోఽప్యపీతత్తు య త్సరోతి వ తత్కృతమ్॥

ఈతి భవ్నోగ పరిశిష్టే కాత్యాయన వచనాల్ అనేన హి దఢి ఖాదిరాది వాత. ఉపనీతిత్వస్య బద్ధశిలిత్వస్య క్రతుపురుషోఽభయార్థత్ మవగమ్యాచే. లేన విశిథేన వ్యాపవీతినాచ కర్కృతి క్రియమాణి కర్కృతిఽిల్పి వైగుణ్యం భవతి. ఏమంపా క్రతుపురుషోఽభయార్థపచార ప్రయుక్తం ప్రాయశిక్షితద్వయ మత్త బోధ్యమ్. ఉపనీతం ద్విధా. నవమాత్రం సంస్కారవిశేషశ్చ, తలాద్యం శూద్రస్య నేత్తుక్తమ్. మిత్రాక్షరాయా మఘంతు శూద్రస్యాపి భవతి. ఉపనీతినా కర్కృ కర్తవ్య మిత్రస్య పర్వతక్రతుశేషశ్చేన శూద్రస్యా ప్యద్రస్యారే కర్కృతి ఉపనీతిత్వానశ్శంభావాత్ ఉపనీతాది ఉత్తరీయువ్త్రేణాపీతి పారిభాత కల్పతరూ ... ... సంస్కారవిశేషోపవీతాది స్వరూపంతు మన్మాదితో బోద్ధప్యమ్. నవమాత్రాస్య కోపవీతస్య కంఠా దుత్తారణ నిషేధం ... ... విశ్వామిత్రః.

శ్లో యత్నపీత ద్వారా క్రాతే పూర్తిచ కర్కణ,
తృతీయ ముత్తరియార్థ వప్తాభావే తదిష్యతే- ఇ.

యధః తృతీయపీతధారణం ఉత్తరియకార్య విధానా దుత్తరియ మవ్వేణ ప్రతిభారి. భథాపి. “మవ్వేణవ స్నేహం కర్క కర్తవ్య” మిత్యభిధానాల్. ప్రకృతే చ మవ్వేణపీతధారణాఫ్యవ ప్పరణీయత్వాల్. ఉపపీతమవ్వేణవ యుక్తమ్. తృతీయ ముత్తరియార్థ ఇత్యేతావైవ అనుక్లుత్వే సిద్ధే ‘వప్తాభావే’ ఇత్తుక్కి. ఉత్తరియాభావే ఏన అనుక్లుత్వార్థా. తేన తృతీయే ధృతే ఉత్తరియాభే తదపి ధార్యమితి కేవిద్. తన్నేత్యనే. ఎకఫ్యవ కదాచి దనుక్లుత్వే ప్రాధాన్యే చ విరోధాల్.

వ్యాధా స్త్ర్యపుణః. ఉత్తరియస్య సర్వకర్కార్థత్వ్య త్వ్యతికర్కధారణానుప పత్తే: తదుపాపితవత్ పర్వతం సక్కదేవ ధార్యమ్. ఏనం తృతీయపీతమపి తదంగికారేణ కర్కవిశేషారంభోత్తరం ముఖ్యేత్తరియ లాభేటపి న తద్గ్రీ పూణం షాష్టి (పూ.మి.ఒ-3-18) న్యాయాల్. కర్కానారంభే తు తృతీయపత్త్వేటపి ముఖ్య గ్రహణం షాష్టి పూ.మి.(ఒ-3-16) న్యాయాల్ న చ తృతీయత్వాగాపత్రి: పర్వతప్తేన ధృతత్వాల్ ఉత్తరియస్య చ పర్వదా పత్రాసంభవాల్ ఇతి శిష్టాచారోఽప్యవమ్ ... .!

ఇట్లు

శ్రీమద్భారత్యాజనగోత్ర పవిత్ర శ్రీకృష్ణవేలే వేంకటప్పార్చు
మనీణి ప్రథమ తమాజందును, శ్రీరామకృష్ణ భగీరథ పండిత
ప్రమాంతేవాసియు నగు శ్రీరామమూర్తిశాస్త్రిచే
సంగ్రథితమగు శ్రీయత్నపీతతత్త్వదర్శనమునఁ
ప్రథమ ప్రకరణము.

యజ్ఞపవీత తత్త్వదర్శనము

దృతియ ప్రకరణము

యజ్ఞ సూతము

ఈక యజ్ఞసూత విషయము వివారించబడుచున్నది. యజ్ఞసూత ముపవీతస్థానమును పాంది తల్గొర్చివ్యాపాకశవే నుపవీతమును రూడిని జెందినది. దీనిని బ్రహ్మవిషయు—

మం। కర్మాణధిక్యా యే రు వైరికే బ్రాహ్మణారయః,

వై ప్యంధార్య మిదం సూత్రం క్రియాగ్ం తద్ది వై స్పృహయ్.

— అని విధించుచున్నది. అనగా వేదోక్తుధికారము గల బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్యులు యజ్ఞపవీతమును ధరించవలయునియు, ధరింపబడిన యజ్ఞపవీతము వైదికకర్మకు సాధనమనియు శాత్రువులు.

మణియు దీనిని “నిత్య ముత్తరం వాసః కార్యమ్. ఆపి వా సూత్రమేవ పవీతార్థః (ధ. అ-భ మా. అం-అ) అని ఆపస్తంబులును, ఇట్లే హిరణ్యకేశియులును, శబ్ద కల్పుద్రమమున వాససా యజ్ఞపవీతం కురుతే తదభావే త్రివృతా సూత్రేణ ... ...” అని విగమ పరిశిష్టమును, “పీరమితోదర్యమున కార్యాసం చోపవీతం సర్వేషామ్” అని షైలినిసియు, “అపి వా వాససా యజ్ఞపవీతం కుర్యా త్రుదభావే త్రివృతా సూత్రేణ” అని బుష్య శ్వంగుదును ఈ మొదలగువారు విధించున్నారు. అనగా నుత్తరీయ ముపవీతమనియు, నది లేనపుడు అందఱకు ప్రత్యుధారమే యుపవీతమనియు శాత్రువులు.

యజ్ఞసూత ధారణాఫలము

పీరమితోదర్యమున అదిత్యపురాణము

శ్లో॥ క్రూమజం వాంధ కార్యాసం శాసూత మథాపి వా,

దధ్య ద్యస్త్యపవీతం యో న తం హం హంపస్తి వాయపాః.

(వాయసో = రాక్షసో) అవిసొర, ప్రత్తి, జమపనారలతో నిర్మించిన యజ్ఞసూతమును ధరించిన మాత్రముననే రాక్షసబాధ యుండదనియు బోధాయన ధర్మసూతము “నిత్యోదకీ నిత్య యజ్ఞప్రవీతి ... ... న బ్రాహ్మణ శ్వయవే బ్రహ్మలోకాత.” (ధ. అ-అ-గ).

శ్లో॥ విత్యం స్వాధ్యాయ శిలస్వాయ విత్యం యజ్ఞప్రవీతవాఽ,
పత్యవాది చిత్కోధో బ్రహ్మభూయాయ కల్పితే.

— దౌషస స్నృగతి.

అని, యొల్లపుడు యజ్ఞప్రవీతమును ధరించినవానికి శాశ్వతమైన బ్రహ్మలోక సుఖము, బ్రహ్మసాయుజ్యము నుండుననియు, పురుషార్థ మహాఫలమును బోధించుచున్నవి.

ఇట్టి ప్రయోజనముగూడ నున్నందుననే బోధాయనాది బుషులే గాక ఆగమ దీక్షలయందాగమములును, పురుషార్థ సూతమును విధించుచున్నవి.

ఆపస్తమ్య హిరణ్యకేశియాదులు పురుషార్థ మహాఫలమున్న గలుగుట కొఱకే ఉత్తరీయ స్థానమున సూతమును విధించుచున్నారు.

కాబట్టి గృహ్యసూత వ్యాఖ్యాత లనేకు లపనయన ప్రకరణము లలో తమ తమ యుక్తులతో పురుషార్థసూత ధారణము నవ్యవస్థితముగ ప్రాసినవారైనను, ఉత్తరీయ స్థానాపస్న సూతమును మాత్రము అజీనధారణానంతరముననే అనగా నుపనయనానస్తరమే ధరించవలయు ననునది నిస్సంశయము.

ఇందువలన కర్మనుష్ఠాన ప్రస్కరియం దుత్తరీయముకంటె యజ్ఞసూతము గౌణమైనను ద్విజానకు మహాత్ము లక్ష్మణమే గాక మహాత్ము ఫలదమగుచు నిత్యముగ ధరింపదగిన దనుట నిర్వివాదము.

ఇట్టి యజ్ఞప్రవీతమును ధరించుటయందు “యజ్ఞప్రవీతం పరమం పవిత్రం” అను మంత్రముతో ధరించవలయునని పూర్వోక్తమగు బోధాయనో-క్రియేగాక “యజ్ఞప్రవీత మంత్రేణ, వ్యాప్తాశ్చ వా చ ధారయేత్” అని

ష్టూపి ముక్కుపుము (యక్కాపీత మంత్రముచేసేను, వ్యాప్తారులలోనై ము ధరించచుటును) చెప్పుచుట్టది.

యుక్తాపీత మంత్రములు

గోధిల పారప్రాది భాష్యములయందు మట్కాప్ని మంత్రములు కమహించుచున్నవి. నాని వస్తుటి విచట నుదాపారించెదను.

1.మం॥ యక్కాపీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతే ర్యత్పూజం పుర్పూత్, అయుష్య మగ్గ్యం ప్రతిముళ్ళు తుభ్రం యక్కాపీతం బల మన్మ రేఖః. — (శ్వాప్తివిషయ).

2.మం॥ ఓంభూః ఓం భువః ఓగ్గం మువః ఓం మహాః ఓం జవః ఓం తపః ఓగ్గం పత్యమ్. — (వ్యాప్తారుము).

3.మం॥ యక్కాపీత మపి యజ్ఞప్య త్వేపవచ్యమి.
— (పాఠష్టూర మాత్రము).

4.మం॥ యక్కాపీత మపి యజ్ఞప్య త్వేపవీతే వోపవచ్యమి.
— (గోధిల సాంఖ్యాయుష మాత్రములు).

5.మం॥ యక్కాపీతే వోపవ్యయామి దిర్ఘాయుత్యాయ మప్రజాపూత్యాయ మపీర్యాయ సర్వేషాం వేదావా మాధిపత్యాయ యక్కాపీ బ్రహ్మవర్ధపాయ.

— (ష్టూప రత్నమాణయందు కాషాయి १०).

యుక్తాపీత మంత్రారము

శ్లేష్మదుమంత్రములకు యథార్థముగ పంష్టూత భాష్యముల జాపి పిమ్మటి ఆంధ్రార్థమును వివరించెదను.

1.మం॥ యక్కాపీతం ... ... బల మన్మ రేఖః.

భా॥ (పో ఆవాళ్ళ! ఇదం బ్రహ్మమాత్రం ఆహా) ప్రతిముళ్ళు= ప్రతిముళ్ళామి, ప్రతిపూర్వీ ముఖేతి బంధనార్థః, పురుష వ్యత్యాయ

శ్యాందసి, కింధూతం యజ్ఞప్రవీతం, యజ్ఞిను=ప్రజాపతినా, యజ్ఞాయు=వేదోక్త
కర్మాధికారాయ ఇతి వా, ఉపవీతం=ఉపరి ప్రంధదేశే పీతం, పరిపాతం=
పరమం, పరఅత్మా=మియుహే=జ్ఞాయుహే, తేన వాక్యపదేశాల్ పవితం,
శోధకం, ప్రజాపతే=బ్రహ్మణః, పహం=పహోత్తుస్వం స్వభావపిథం వా,
పుర ప్తాత్= ప్రాగ్వం. ఆతః ఇదం ఆయుషే హితం, ఆయుష్యం, ఆస్తి.
అగ్ర్యం=ముఖ్యం, ఆమపాతం. శుద్ధం=నిర్మలం, బలం=ధర్మామర్యాదం,
పేజః=ప్రభావదమ్.

— (పాతప్రస గృహ్యాశాస్త్రమ్).

2.మం। ఓంధూః ... ... ఏగొంపశ్యమ్.

భా॥ ధూరితి ధూలోకాధిమానిని దేవతా “ఓ ఏ త్యంగికృతో
ఓ ప్రశ్నేంగీకృతో” ఇతి కోశాల్. ధూలోకాధిమానిని దేవతా మత్కృత
మాప్నికం (యజ్ఞప్రవీతధారణం) అభీకరో త్వితి తత్తలోకాధిమానిదేవతాయై
స్వకృత మాప్నికం పమర్పుయుఽ ప్రాణయతీతి భావః.

— (సంధ్య లాప్యమ్).

3.మం। యజ్ఞప్రవీత మసి యజ్ఞప్యత్వోపనశ్యమి.

భా॥ యజ్ఞప్రవీతం=బ్రహ్మాసూత్రం, ఆసి=క్రత్వర్థం స్విష్టం. ఆస్తి.
అతః, హే! వటో! యజ్ఞప్య=క్రత్వర్థం, త్వా=త్వాం, (యజ్ఞప్రవీతేన)
ఉపనశ్యమి=బధ్మామి.

— (పాతప్రస గృహ్య లాప్యమ్).

4.మం। యజ్ఞప్రవీత మసి యజ్ఞప్య త్వోపవీతే నోపనశ్యమి.

భా॥ (హేఉపవీతి!). త్వం యజ్ఞప్రవీతం. తన్నామ అసి=భవసి.
అతః, త్వా=త్వాం, యజ్ఞప్య=యజ్ఞసంబంధినా త్వాతియాథే షష్ఠి, ఉపవీతేన =
బ్రహ్మాసూత్రేణ, ఉపనశ్యమి=పరిదధామి.

— (గోధిలసాంఖ్యాయన గృహ్యమాత్రయోః).

5.మం। యజ్ఞప్రవీతే నోపవ్యయామి, దీర్ఘాయుత్వాయ ముప్రజాస్తాయు

సువీర్యాయ సద్గైషాం వేదానా మాధిపత్యాయ యశసే
బ్రహ్మపర్మసాయ. (నిర్త్రతే భాష్యం తథా ప్రశ్న స్పృగమ ఏవ)

— (సంస్కర రత్నమాలాయాం కాషితకే శిలా).

యత్కోపిత మన్త్రిరము (తెలుగు)

1.మం || యత్కోపితం పరమం పవిత్రం ... ... రేణ.

(ఇదం)=తః చెప్పబోవు విధానము గం బ్రహ్మమాత్రమును, అహం=నేను, ప్రతిముఖ్యః=కట్టుకొనుచువ్వాను.

హో ఆచార్య! = ఓ ఆచార్యుడా!

యత్కోపితం, యత్కు=ప్రజాపతిచే, లేక, యత్కు=వేదోక్తుకర్మాధికారము కొఱకు, ఉపితం=భూజముమైన ధరించబడునదియు, పరమం=దీనిచే పర మాత్రు దెలియబడుచున్నది, అవగా నువ్వనయనమున ఏది ధరించబడు చున్నది గాన నువ్వనయనకర్మపలన వేదాశ్ర మహివాక్యాపదేశమునకు అర్థం గల్గించుచున్నదని శాశ్వతర్థము.

పవిత్రం=పవిత్రముచేయునది, ప్రజాపతేః=బ్రహ్మదేవునకు, సహజం=తనతో కూడా పుట్టినదియు, లేక, ష్ట్రభావసిద్ధమైనదియు, పురస్తుత్తే=అ స్నిచ్ఛికంటె ముందుపుట్టినది, (అతః) తః కారణమువలన, (ఇదం)=తః బ్రహ్మమాత్రము, అయుష్యం=అయుష్మకొఱకు హితమైనది (అయుష్మను ఇచ్చునది), అగ్న్యం=ముఖ్యమైనది, లేక, తెగపోనది, శుద్ధం=నిర్మలమైనది, బలం=ధర్మసామర్థ్యము నిచ్చునది, రేణః=మహిమను గూర్చునది, అస్తు = అగుగాక.

2.మం || ఓం భూః ... ... ఓగ్గం సత్కమ్.

ఓం భూః=ధూలోకాథిమానిదేవత నేను చేయు యత్కోపిత ధారణము నంగికరించు గాక! ఇట్లే మిగిలిన వ్యాహ్యాయులకును ఆర్థమును తఃహించు కొనవలయును.

3.మం || యత్కోపిత మసి యత్కష్టత్యోపితే నోపవస్యామి.

యత్కోపితం=బ్రహ్మమాత్రము, అపి=(యత్కుము కొఱకు స్ఫురింపబడినదై) ఉంటున్నది. (ఇందునం ఓ బ్రహ్మచారీ!) యత్కష్టు=యత్కుము కొఱకు, త్వ్యా=నిష్ప్తి, యత్కోపితేన=యత్కోపితముతో, ఉపనశ్చమి=కట్టు చువ్వాను.

4.మం। యజ్ఞప్రచీతమని ... ... ఉపనష్టమి.

(‘హాఉపీత!’)=ఓ యజ్ఞప్రచీతమా! త్వం=నీశు, యజ్ఞప్రచీతం=యజ్ఞప్రచీతమను పేరుగల దానపు, ఆపి=ఆగుచున్నాను. అతః=ఇందు వలవ, త్వా=నిన్ను, యజ్ఞస్య=యజ్ఞపంబంధమైన, ఉపాపితేన=బ్రహ్మమాత్ర ములో, ఉపనష్టమి=ధరించుచున్నాను.

5.మం। యజ్ఞప్రచీతే నోపష్యయామి... ... ...బ్రహ్మ వర్ణసాయ.

(ఆహం=నేను, ఆత్మానం=నన్నును), దీర్ఘయుత్యాయ=గొప్ప ఆయు ష్యము కౌఱకు, ముప్రజాస్తాయు=మంచి సంతానము కౌఱకు, పర్వేషాం=పమష్టమైన, వేదానాం=వేదములకు, ఆధిపత్యాయ=అధిపతిత్యము కౌఱకు — అనగా సంపూర్ణముగ నన్నివేదములు చదువుట కౌఱకు, యశసీ=కీర్తికౌఱకు, బ్రహ్మవర్ణసాయ=వేద విహిత కర్మమష్టానమువలన గలుగు లేజస్పుకౌఱకు, యజ్ఞప్రచీతేన=యజ్ఞప్రచీతములో, ఉపనష్టమి = ఎడమ భూజముమిందుగ కట్టుకొనుచున్నాను.

యజ్ఞప్రచీత మన్త్రావిశేషములు

ఇందలి 3,4,5 మన్త్రములు ఆ యూ భాష్యములలో వ్రాయబడి యున్నవే గాని, అవీ యొవ్వటివో తెలియదు. మొదటి మంత్రము పరబ్రహ్మ ప్రతిపాదకములగు అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులలోని బ్రహ్మపనిషత్తు నందు కనుపించుచున్నది. కాని, కర్కకాండ ప్రతిపాదక శ్లుశులయం దెచ్చటను గానరాదు. అయినను దీని కుభయార్థకత్వమును తత్త్వద్వాష్య కర్తృలు బోధించుచున్నారు. ఈ మంత్రమునందు శబ్దకల్పిద్యమమున “ప్రజాపతే ర్యత్సహాజం” అనుటకు బదులుగా “బృహస్పతే ర్యత్సహాజమ్”, అనుపాతాంతరము గన్నించుచున్నది. కాని, ఈ పాతము ననుసరించి యెషారును భాష్యములు చేసియుండలేదు. విశేషించి యూ మంత్రమే సర్వశాఖలందు వ్యాప్తిశెంది యున్నది. ఇట్టెదానిని ‘ఆవారభూషణకారుడు’ “నను యజ్ఞప్రచీతం పరమం పవిత్ర మితి” యజ్ఞప్రచీత ధారణమయిత స్తావ్యధ్వణీయ బ్రహ్మపనిషద్ధి ప్రసిద్ధః, తత్త్వరనం తు వినా తద్వేదాధ్వ

యవాళం విహా ముఖయనామవుర ముఖమ్ముం తథావాళ విహాలం వ్యాప్తాతిథి స్తద్వరణమేవ వ్యాయామ్” అవగ “యక్కపీతం పరమం పవిత్రమ్” అను మధ్యత మాధవ్యా వేదమువకు పంచంధించివ బ్రహ్మో పనిషత్స్తులోనిదగుటవలన ఆ వేదమువకు పంచంధించివ యుషయనము రైవిదే ఆ మధ్యతమును పతింపగూడదు. వ్యాప్తాతులో మమీతమును ధరించవందును—ఆని ఆనుచున్నాడు. ఈయన ఇట్లముచున్నము ఆనేక ప్రశులం దీ బ్రహ్మోపిషత్స్తు యూజాపీయని కవళదుచుండుటవేళను యూజాపుందును యజ్ఞమ్మాత ధారణప్రతిపారకుదు వగు బోధాయనమహ్మా (పు.17) “యక్కపీతం ప్రతిముఖ్యా వాచయతి ‘యక్కపీతం పరమం పవిత్రమితి’యని ‘యక్కపీతం పరమం పవిత్రం’ అను మధ్యతములో ధారణమును విధించుటవలన యూజాపు లీ మధ్యతములో యక్కపీతమును ధరించుటకు సందియ ముండదు.

2. ఈ ‘యక్కపీతం పరమం పవిత్ర’ మను మధ్యతమువకు చూపబడిన భాష్యములో ‘ప్రతిముఖ్య’ అను విధ్యాకీర్ణేధకమగు లోట్టు మధ్యమపురుషను ల దుత్తమపురుష బోధకముగ పరిగమింపజేసి ఆచార్య సంబోధనములో భాష్యము జేయబడుట పూర్వయంగమముగ గన్పుటదు.

ఈ కారణమువలన నీ భాష్యముకంటె నారాయణపండితకృత బ్రహ్మో పనిష ద్వాష్యములో మాక్కోపితము వివరింపబడి “మాలోపితస్య వాచకం పరిధానమస్తి మాపూ యజ్ఞేతి... ... ప్రతిముఖ్య=పరథేహి, హేశిష్య! బిలం=బిలప్రదం, హేజా=హేజాప్రదం, చాప్తు తవేతి శేషః” ఆని ఆచార్యుడు శిష్యుని సంబోధించి యక్కపీతమును ధరింపజేయుచున్నాడు. ఇట్లు విధ్యాకీర్ణేధకమగు లోట్టును యథాప్తముగ మంచి ఆచార్యుడు శిష్యుని సంబోధించి వచింపజేయుచు ధరింపజేయుట యుక్తముగా గన్పుట్టు చుప్పుది.

ఈ యత్థము వమపరించి శిష్యుడు తాను నాల్సోపితమును ధరించు వపుదు ఆంతరాత్మను సంబోధించుకొని ధరించును. ఈ యత్థమువకు “యక్కపీతం ప్రతిముఖ్యా వాచయతి యక్కపీతం పరమం పవిత్ర”

మను దోధాయన సూక్తి దోషాద చెఱపగుచున్నది. కాన వారాయిలా పండిత భాష్యము ననుసరించిన ఆర్థము నిట్లు తెలిపికొనవలయును.

మంచి యజ్ఞప్రవీతం... ... ... తేజః.

(హే. శిష్యు=ఓ శిష్యుడా! హే. అవ్వరాత్మకా=ఓ అంతరాత్మకా! ప్రజాపతి=బ్రహ్మకు, పురస్తాత్=పూర్వమందు, యత్=ఏ, పశాజం=స్వత పీధమగు, ప్రద్రవైతన్య జ్యోతిష్ము గలదో, తత్=అది, యజ్ఞప్రవీతం, పూర్వదయదేశ ఫీతిచే యజ్ఞప్రవీతమని చెప్పబడుచున్నది.

(సూతమున్న ఆ పూర్వదయదేశఫీతివలన) పరమం=ఉత్సాహప్రాప్తమును, పవిత్రం=పవిత్రమునై యున్నది. (అతః=ఈ కారణము వలన, శుభ్రం=అట్టి, స్వచ్ఛమగు, యజ్ఞప్రవీతం=సూత్రాత్మక యజ్ఞప్రవీతమును, ప్రతిముఖ్యా=ధరింపుము. (ఆ యజ్ఞప్రవీతము) అగ్యోం=శేష స్వత్స్యమును, ఆయుష్యం=అయుష్యమును, తేజః=తేజస్సు నిచ్చనదియు, అస్తు=అగుగాక.

(ఇట్లు విపరిణామము లేకుండ పూర్వ భాష్యమైనను సమస్య-యించును.)

మంచి కర్మ జ్యోతిక్రతా యే తు వైదికే బ్రాహ్మణాదయః।

తేభి రథార్య మిదం సూతం కర్మాగ్గం తథి వై స్వీతమ్॥

(తైస్సంధార్య మిదం సూతమితి పారాస్తరమ్).

భా॥ “యే బ్రాహ్మణాదయః కర్మ జ్యోతిక్రతా స్వరాగా స్తురేవ బహీస్మాతం సమ్యగ్ధార్యమ్. న నివృత్తై వీ యస్మా త్రైర్మాగ్గం స్వీతమ్....”

తా॥ నిష్ఠాములుగాక సకాములై వైదిక కర్మానుషాసమున కర్మలగు బ్రాహ్మణా, క్షత్రియ, వైశ్యలు వైదిక కర్మాంగమగు నీ బహీస్మాతమును ముఖ్యముగా ధరించవలయును.

3. నాల్గవ మంత్రార్థ మన్సీతముగ నుండుటవలన పాతకు లీ క్రింది విధమును సముచితమని గ్రహింపగలరు. మూడవమంత్రమున ‘యజ్ఞప్రవీ-

చేవ' అను వద మధ్యపూర్వమై వటుసంబోధనముచే న్యాయము శూర్పి గావింపబడినది. వార్గవమంత్ర 'ముషమీవేవ' అను వద మధికముగ గలదై మూడవ మంత్రమువరె మస్సది. కావున మూడవమంత్రముయొక్క తథమే వార్గవమంత్రమునకు చెప్పటిలో నొచిత్యము గలదు. ఇదిగాక ప్రథమమంత్ర మాచార్యకర్తృక మనియు, ఈ వార్గవ మంత్రము వటువు స్ఫుర్యముగా యజ్ఞ స్మాతమును ధరించుట కుషయోగించుచుస్వదనియు కారిక గృహ్య వ్యాఖ్యానమున గలదు. ఆపుదు వార్గవమంత్రమున అంతరాత్మపంచోధనము యుక్తమగుచుస్వది.

యజ్ఞపీతమన్తార్థము (ఆధ్యాత్మికము)

ఉపనిషత్పూర్ణయోగి భాష్యమనారము బ్రహ్మపిషట్; మంఠయజ్ఞపీతం ... బల మస్తు తేజః. యజ్ఞపీతం, యజ్ఞ=చిష్టవునకు, ఉపసమితమునందు, వీతం=విశేషముగా వచ్చినది. (వ్యావహారికచీవ స్వరూపము) అదియే స్వగత కల్పితచీవత్యము లౌలగగే, పరమం పవిత్రం=సర్వాధికమై, నిత్యశుద్ధమై యుందును. ఆటీ పరతత్త్వమే (త్వంపదండ్రాధమే) ప్రజాపతే ర్యత్పాజం పురస్త్రత్=చతుర్ముఖునకు గూడ పూర్వము సహజమైన రూపము, (తత్పదండ్రాధమని తాత్పర్యము).

అయుష్య మగ్ర్యం=ప్రాణాదులకు గూడ నథిష్టానమగుటచే సర్వే జ్ఞేవకమును, సర్వజేష్టము నై యుస్వది. కావున, ప్రతిముశ్చ=(ఇటీ యజ్ఞపీతరూపమగు తన నిజస్వరూపమును గుర్తించిన వెంటనే), కల్పితచీవ జగద్భావమును వదలము. శుభ్రం=స్వయంప్రకాశమగు ప్రత్యగిధిస్వ బ్రహ్మస్వరూపమునే అవలంబించము. ఇచట పరబ్రహ్మపిషత్త్రాకరణములో పన్న్యాపము ప్రస్తుతము గావున ఆటీపరమాధ యజ్ఞపీతప్రారూపమగు నఖండ చిదాత్మాతత్త్వము నవలంబించిన ఫీతిలో కల్పితచీవ జగద్భావమే గరితమగుచుండుటచే తద్భాషయమగు బాహ్యతంరు స్వరూప యజ్ఞపీత మోహనము ప్రకృతపన్న్యాపాంగముగ తైముతిక న్యాయసిద్ధమని భావము.

పాశుగ్రహపాషాధుం కష్టవో పై రీతిగ పై మయ్యాథ మెచుండుట
వలన బాహ్య యక్షపనీత ధారణము కల్పిత దేహద్వార్హభావ మాత్ర
ప్రయుక్త మగుటచే అట్టి భావ ముస్కంచమఱకు బాహ్యమాత్ర మనమ
రమే యమియు, ఇట్టి యథావిధి మాత్రమును ధరించియే అధ్యయన
యజన యాజవాదులు చేయవలయునని త్రుతమగుమండుటచే వేతశ్వాత్ర
ధారణము చెప్పబడిన అధ్యయనాద్వారముతయ విహితకర్మలను పరమే
శ్వరానుగొ ఫలకములుగ గావించి పూర్వీక పారమాత్మిక ప్రత్యగభిష్ఠ
బ్రహ్మత్తుభూత యక్షపనీత రూపముగ పర్యవచ్చమగు గాపున నట్టిపీతి
యబ్బివరకు నీ బాహ్య యక్షపనీత ధారణ మాత్రముతయమ్మల కళ్యవసర
మగుననియు నిచట తాత్త్వరూపము.

యక్షపనీతం; (ఏ కారణమువలన) యజ్ఞః=పూర్వత్త భూతమగు
పైతయున కథిష్టి స్థానమగు పూర్వదయదేశమునకు, ఉప=సమీపమందు,
నీతం=మూడు పేటలు గలిగిన దారపు రూపమున త్రైవార్ణిక ధార్యముగ
సుండెనో; ఆ కార్యాప మాత్రమే, బలం=పూర్వీకమగు అఖండ చైత
న్యత్తుక పరబ్రహ్మ జ్ఞానమునకు సాధనమైన నిథిల శ్రోత స్నార్తకర్మా-
నుష్టాన సామర్థ్యము నిచ్చునదై, అష్ట తేజః=బ్రహ్మవర్పసారి వృద్ధికర
మగుగాక.

శంకరావందియ భాష్య తాత్త్వరూపము

యజ్ఞశబ్దముచే చెప్పబడు పరమాత్మ తత్త్వ మొక్కటే జీవభావమున
ననేకరూపముల నొందినది. ఆది యుత్స్కాష్టమును, స్వతశ్వద్భమును
నైనట్టిది. గొప్పవాదైన ప్రజాపతికిగూడ ఏ పరమాత్మ పూర్వసిద్ధాత్మ
స్వరూపమై స్వతస్సిద్ధమై పర్యవ్యవహార కారణమగుమన్వదో, ఆది స్వవస్తు
పత్రాసంపాదకమగుటచే సర్వజ్ఞమై యున్నది. అట్టి పరమాత్మ స్వరూ
పమగు నో యక్షపనీతమా! ఆవిద్య కామకర్మాది రూపమగు కల్పిత
జీవభావమునుండి నన్న నిముక్కుని జేయుము. నిత్యశుద్ధ బుద్ధాత్మని
జేయుము.

ప్రతిదారములో విధించబడిన యే బ్రాహ్మణుష్టపీతము వరమార్గ యజ్ఞపీతరూప ప్రాదయ వైతవ్యాక్రితమై తర్వాత్స్వర్థమైన వాణిమరు ర్యామష్టావము కొడకు త్రైవర్ణకుంచే థరించబడుచుస్తారో; అయ్యది పీర్యవర్గర్భావాధవమును, బ్రాహ్మణర్పము కారణమును వగుగాక.

యజ్ఞపీత విర్మాణ ధారణములు

(పంప్రారరత్నమాలాయం బోధాయనః)

“అథాతో యజ్ఞపీతవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో, బ్రాహ్మణేన తత్ప్రస్యయా వా కృతం మాత్ర మాసియ భూ రితి ప్రథమాం షట్టపతిం ఏవోతి. భువ ఇతి ద్వితీయాం సువ రితి తృతీయాం మిత్ర్య పలశపత్రే సంస్కాప్యాపోహిష్ట్యేతి తిస్యభి ర్తిరణ్యవర్లు ఇతి తతస్యభిః పవమాన స్పృహర్షన ఇహ్యేనేనానువాకేన సావిత్ర్య వాధిషిష్ఠ వామహాష్ట్రే కృత్యై తి స్పంతాండ్రు, భూరగ్నించే యేత్తై త్తుభి ర్వాలితం కృత్యై, భూ ర్మువ స్పృవ శ్రూరమపం చే యేతేన గ్రంథిం కృత్యై, ఓంకార మగ్నిం నాగా స్వమం పిత్ర్యాం ప్రజాపతిం వాయుం సూర్యం విశ్వాందేవాం నవ తమ్తుషు క్రమేణ విష్ణుష్ట పంపూజయే. దేవ స్యాత్మే త్వపీత మాదాయ, ఉర్ధుమంతమపస్పరీ త్యాదిత్ర్యాయ దర్శయిత్ర్యా యజ్ఞపీతం ... ... తేజః. ఇతి ధారయే దిత్యాపూ భగవాక బోధాయనః.

తా॥ బ్రాహ్మణునివే గాని, బ్రాహ్మణకస్యవే గాని వడకబడిన మాత్ర మును దీసికొని, మొదటి తొంబదియారు బెత్తులను ‘భూ’ అను మంత్రములోను, రెండవ తొంబదియారు బెత్తులను ‘భువః’ అను మంత్ర ములోను, మూడవ తొంబదియారు బెత్తులను ‘సువః’ అను మస్త్రములోను కొలిచి దానిని మోదుగాకునం దుంచి ‘అపోహిష్ట్యాము’, ఈ మొదలగు మూడుమంత్రములలోను, ‘హిరణ్యవర్లు’ అను వాల్మీ మంత్రములలోను, ‘పవమాన స్పృహర్షను’ అను అనువాకములలోను, గాయత్రీమంత్రములలోను అభిష్కించి, ఎడమచేతియం దుంచుకొని మూడుసార్లు కుడిచేతితో కొట్టి “భూ రగ్నించ” ఈ మొదలగు మంత్రములలో పేని (తాల్పి)

‘ధూర్ధ్వమ స్మృతిమం’ అను మంత్రములో ముడివేసి, ఓంకారమును, అగ్నిని, పర్వతములను, యముని, పితృదేవతలను, ప్రజాపతిని, వాయువును, సూర్యుని, విశ్వదేవతలను తొచ్చిది దారములందు క్రమముగా ఆవాహన జేసి పూజించవలయును. పిమ్మట ‘దేవష్ట’ అను మంత్రముచే ఆ యువవీతమును కుడిచేతిలోనికి తీసికావి ‘ఉద్గయం’ అను మంత్రములో సూర్యునికి జాపించి “యజ్ఞాపీతం పరమం పవిత్రం” అను మంత్రములో ధరించవలయును.

ఈ విధానమున బోధాయన మతము, పుష్టక భేదముల ననుపరించి పారభేదములతో కనుపించుచున్నది. అందు సంస్కారభేదములే గాక, ఉపవీతము బ్రాహ్మణావిధవాప్రీగూడ నిర్వించవచ్చునని కనుపించుచున్నది. మఱియు ఈ నిర్మాణధారణములను గుణించి వైద్యనాథదీక్షితీయ (స్కృతి ముక్తాఫల)మందలి ప్రకారాంతరమును ఖ్రాపెదను.

స్వింతిముక్తాఫలమున—

శ్లో॥ యజ్ఞాపీతం కుర్మిత సూత్రంతు నవతన్తుకమ్,
త్రివృ దూర్ధ్వవృతం కార్యం తమ్తుతయ మథో వృతమ్.

అని (మాధవీయ వచనము). అనగ యజ్ఞాపీతమునకు తొచ్చిది దారము లుండవలయును. మొదట మూడుపోగులు గల దానినిగ జేసి పైకి పేనవలయును (త్రివృదితి త్రిగుణం కృత్యా ఉధ్వవృతం దక్షిణామా వర్తితమ్.” మను వ్యాపా). పిమ్మట దానిని మూడుమడతలుగలదానినిగ జేసి క్రిందికి పేనవలయును. ఇట్లు సిద్ధమైన యజ్ఞాపీతములోని యొక్క దారమునకు ఒక్కొక యథిపతిని దేవలుదు చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ ఓంకారః ప్రథమ ప్రతంతు ర్ద్యతీయోఽగ్ని ప్రతైవ చ,
తృతీయో భగదైవత్య తృతుర్థ సోమదైవతః:
పశ్చమః పితృదైవత్య ప్సప్త శ్రైవ ప్రజాపతిః,
పష్పమో వసుదైవత్యః ధర్మ శాప్తమ ఏవ చ,
వమ స్పర్శదైవత్యశ్యేతే వవ తప్తవః:

ఆనగా వోంకారము, అగ్ని, భగవంతు, సోముడు, పీతు దేవతలు, ప్రణాపతి, ఆష్టవమువులు, ధర్మదేవత, పర్వతదేవతలు — క్రమముగా తొమ్మిది దారములకు అధిపతులు.

ఇట్లు తత్త్వధిష్టతులను జెప్పి, విర్మాణప్రకారమునుగూడ నీ క్రింది విధమున చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ గ్రామాన్నిష్ట్రోమ్య పంభ్యాయ షట్టావర్త్యాస్థలీషుతల్,
తావత్త్రోగుణితం మాత్రం ప్రక్కార్యాలిగ్గకై త్రిథిః.
దేవాగారేట వా గోష్టి వద్యం వాటవ్యత వా కువో,
సావిత్ర్య త్రివ్యతం కుర్యా వ్యవమాత్రంతు తద్వాత్.
అథ త్రిర్యోష్టతవ్యంస్య త్రిత్వాణాం తృప్తిరం హి తత్.

శ్లో॥ పవ్యే మృదం గృహీత్వాటస్మీ స్థాపయే ద్వారితి బ్యావన్,
పత్రం పుష్పం ఫలం వాటపి వ్యాహ్వాతీథిః ప్రతిష్టిపేత్.
అభిమవ్యాటిట భూరగ్గించేతి త్రివ్యత్తోమం త్రిథిః,
హరిబ్రహ్మాశ్వరేభ్యశ్చ ప్రణమ్యవేదయేదితి.

ఆనగా నూరి వెలుపలకు వెర్చి తొంబదియారు బెత్తల దారమును దిసికొని దానికి మరిందు రెట్లు దారమును జేర్పి అబ్బిగ్గ మంత్రము లతో నద్దానిని కడిగి దేవాలయమందు గాని, గోశాలలోగాని నదియందు గాని పీటికంచె నన్నమగు ప్రదేశమందుగాని గాయత్రీమంత్రముతో దానిని మూడుమడతలు కలదానినిగ జేసిన నది తొమ్మిది సోగులు గలదగును.

పిమ్మట దానిని మూడుపేటలు గల దానినిగ జేసిన నది పీత్రు దేవతలకు తృప్తి నిచ్చు యజ్ఞమాత్ర మగుచున్నది. పిమ్మట దానిని మూడు పర్వతయములు కొట్టుటవలన నది పీత్రు దేవతలకు తృప్తి నిచ్చునది యగుచున్నది. పిమ్మట దానిని ఎడమచేతియం దుంచుకొని దానిమిద “భూ” అని యువృంఘమ మట్టిని ఉంచి, వ్యుప్యుతులతో పత్రో, పుష్పి, ఫలములలో నే యొక్కదానివైన మంచి ‘భూరగ్గిశ్చ’ ఇశ్వరీమంత్ర

తమములో వథిషంత్రించి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులకు మమహ్యరించి వెదింబిన వది యత్కోపిత మగుచుప్పుడిని శాత్మ్యము.

పిమ్మట విష్టి యత్కోపితమునకు ముడిని పరిమాళమును కాల్యా యుమదు చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ త్రివరుం చేపాపితంప్యా త్రస్యైకో గ్రంథి 'రిష్యతే,

పృష్టపంచే చ వాభ్యాం చ ధ్యరుం య ద్విష్టతే కటీమ్.

తద్భార్య ముపాపితం ప్యా వ్యాతిలమ్మం వ చోప్పిగ్రతమ్.

అనగా తొమ్మిది పోగులగల యత్కోపితమున కొక ముడి యుండ వలయు నవియు, వద్దునిని చెప్పుముకయందును, వాథియందును కట (మొల) వలకు ధరించవలయు నవియు, ఆ యుపాపితము మిక్కిలి పొడవుగ గాని, పాట్టిదిగ గాని యుండగూడదనియు శాత్మ్యము. ఇవట 'త్రివృత్'. అనగా తొమ్మిదింటి సముద్రాయము (నవ వై త్రివృత్ ఇతి ప్రతిః). మణియు నాయకోపితము బొద్దుకు పైగ నుస్స ఆయుష్మమ్ము, బొద్దుకు క్రిందుగనున్న శవమ్మమ్ము క్షీణించును గాన, బొద్దుకు సమముగ నుండవలయునని వచిష్ట శాత్మతపులు—

శ్లో॥ నాభే రూర్ధ్య మనాయుష్య మథో నాభే ప్రపః క్షుయః, క్షుయః,

తప్యై వ్యాధిపమం కుర్యా దుపాపితం విచ్ఛికాః.

అని చెప్పుచున్నారు. ఇట్టిది దొడుకపుడు దేవలుదు “స్తునా రూర్ధ్య మథో” నాభే ర్న కర్తృవ్యం కథంవన” అని. స్తునముకంటె పైనను. బొద్దుకు క్రిందుగను నుండని యత్కోపితము పనికిచుప్ప నమచున్నాడు.

ధర్మప్రవృత్తి మతము

నిర్వాణ విధానాదికమందు ధర్మప్రవృత్తియం దీక్షింది విధమున భేదములు కనుపించుచున్నవి.

శ్లో॥ ఉర్ధ్వవృత్త మథోవృత్తం పున రూర్ధ్వవృత్తం తథా,

ఏత ద్వయోపితం ప్యా త్రస్యైకో గ్రషి రిష్యతే.

ఆనగా మొదట యక్షపతీతుడు దారమును పై పురి గం దాని విగ నిర్వించవలయును. పిమ్మట మొదటి రాల్చు (పురి వేయుట), క్రిందికి వేయవలయును. తరువాత రెండవరాల్చు పై పురి గట్టనట్లు రాల్చవలయును.

“రఘ్యాది వాధిపర్యాప్తం బ్రహ్మమాత్రం పవిత్రకమ్”.

యక్షపతీతుడు నిలువున బ్రహ్మరంధ్రము మొదలు బొడ్డువరకు సరిపడు పొడవుగలదిగా నుండవలయును.

“విధవారచితం మాత్రం ... ... ఉత్సవకేత్”.

ఎడవచే నిర్వింపబడిన మాత్రమును ధరించగూడదు.

ధార్యపతీత పంభ్యావము

1.శ్లో॥ ఉపపీతం వటో రేకం ద్వే తథేతరయో స్పృష్టితే,
ఏకమేవ యతీవాం ప్యా దితి శాత్రుప్య విశ్వయుః.

తా॥ బ్రహ్మవారి కొక యుపవీతము, గృహాష్ట వానప్రమ్భలకు రెండేసి యుపవీతములు, యతి కొక్క యుపవీతము నుండవలయును. (యతిప్రిదణ్ణీ).

—స్పృష్టి ముక్కాశలమున భృగుమహాన్.

2.శ్లో॥ బ్రహ్మచారిణ ఏకంప్యా త్వాత్రప్య ద్వే బహువివ,
తృతీయ ముత్తరీయం ప్యా దృప్తాభావే తదిష్యతే.

తా॥ బ్రహ్మచారి కొకయుపవీతము, స్పృతకునకు రెండు గాని అనేక ములుగాని యుండవలయును. మూడవదానిని - అనేకములు ధరించినను, ధరింపకున్నను - ఉత్తరీయార్థమై ధరించవలయును. — దేవతలు.

3.శ్లో॥ యక్షపతీతే ద్వే ధార్య శ్రాతే ప్యార్థే చ కర్మజీ,
తృతీయ ముత్తరీయార్థే వప్తాభావే తదిష్యతే. — దేవతలు.

తా॥ శ్రాత స్పృత కర్మజానిమిత్తమై రెండు యక్షపతీతములను ధరించవలయును. ఉత్తరీయము నిమిత్తమై మూడవ యుపవీతమును ధరించవలయును.

వలయును. అట్లు ధరించిన వది యుత్తరీయము లేన్నదు తద్దమై యుపయోగించును.

**4.శ్లో॥ యక్షమీతే ద్వే ధార్యే దైవపిత్రేశ్ కర్మజే,
తృతీయ ముత్తరీయాథే ఆయుష్మామో బహువ్యపి.**

— వాసుద్భీంశుల మత వంగులు.

లొ దేవపిత్ర కర్మల నిమిత్తమై రెండు యక్షమీతములను ధరిం చవలయును. మూడవదానిని ఉత్తరీయాథము ధరించవలయును. ఆయు రథివృద్ధి గోరువాదు బహు యక్షమీతముల ధరించవలయును.

**5.శ్లో॥ యక్షమీతే ద్వే ధార్యే శ్రావే స్నాత్కేవ కర్మజే,
తృతీయ ముత్తరీయాథే వప్రాభావే చతుర్థకమ్.**

— వంస్యార గౌపయిందు మనుషు.

లొ శ్రావ స్నాత్కకర్మల నిమిత్తమై రెండుపాపితములను, మూడవదానిని ఉత్తరీయమునకు బదులుగాను, నాల్గవ యుపాపితమును మణి యొక యుత్తరీయమునకు ప్రతినిధిగను ధరించవరెను.

**6.శ్లో॥ మాంజ్యో మేకం ప్రథమం, వివాహో తు ద్వితీయకమ్,
ఉత్తరీయే తృతీయం ప్యా, ద్వ్యాపాథేథే తురీయకమ్.**

**శ్లో॥ సూత్రత్రయం తు కథితం వనివాం సతతం పరమ్,
కేవి తృంచేతి పష్టేతి తేషాం ప్రోచుత్త మాప్రాతః..**

— రోహన స్వర్గారి.

లొ ఉపనయన నిమిత్తమున కొక్కుదానిని, వివాహము నిమిత్తమై రెండవదానిని, ఉత్తరీయాథమై మూడవదానిని, మణియొక యుత్తరీయము నిమిత్తమై నాల్గవ యుపాపితమును ధరించవలయును.

వాస్తవప్పులు మూడుగాని, ఆయుదుగాని, యేదు యక్షమీతములను గాన్ని ధరించవలయును.

గృహితుచూ ద్వే యక్కాపీతిచే ... ... క-గ-గ.

... ... ప్రీస్యపనితామ్యత్తరీయం చ (మధ్య) గ-ఎ-ఎ.

లా గృహస్థ రెండుపనితములను, వాషపస్థ మూడుపనితములను
ధరించవలయును. — నైఱివ ధర్మమౌతము.

3.శ్లో॥ చతుర్యేదప్య చత్వారి, త్రివేదప్య త్రికం భవేత్,

ద్వే ప్యాతాం వై ద్వివేదప్య, ఏకమేవైక వేదివః.

— (శ్వరథా! గృహాపరిష్టము)

లా నాట్లవేదములు చదివివాదు నార్థింటిని, మూడు వేదములు
జదివివాదు మూడింటిని, రెండు వేదములు చదివివాదు రెండింటిని,
ఒక్కవేదము జదివివాదొక్క యుపనితమును ధరించవలయును.

“పథ్మాధి! పుత్రీకామస్త ధర్మకామ ప్రత్యుత చ.” — ధర్మప్రశ్న.

లా ధర్మకాముడు, పుత్రీకాముడు అయిదు యక్కాపీతములు
ధరించవలయును.

“దశాష్టో వా గృహస్థస్య చత్వారి వనవాసివః”

లా గృహస్థ పదింటినిగాని, యెనిమిదింటినిగాని, వాషపస్థ నాటుగు
పనితములను ధరించవలయును.

“బహుని వాయుష్మామశ్యత్వాది కామ్యం ప్రచక్కాలే” — ధర్మప్రశ్న.

లా అయుష్మాముడు బహు యక్కాపీతముల ధరించవలయును.

ఇట్టి వచనములవలన యక్కాపీతిపంణ్య బహుత్వము నథిష్ఠించినది.
పిటియందు రెండు మొదలు ఆరవదివఱకు గల వచనములు ప్రథమ
ద్వితీయాపనితములను వేరు వేరు నిమిత్తములలో విధించినను మూడవ
దానిని పాకక్రమముగ సుత్రరీయ స్థానమున విధించుటవలన క్రత్వరమగు
సుత్రరీయాపనితముయొక్క ప్రాధాన్యము వెల్లడియగుచున్నది. కావున
విదిరేని వైదిక కర్మమష్టాము శ్వర్మమువది పర్వస్మృతిపమ్మలము. మిగి-

లివబ్బియు వేరు వేరు నిమిత్తములలో విధింపబడి పర్చిస్తములగు ఆ యూ ఫలముల నిష్పానైనము నావినప్పిటిని పూర్వోక్తరిని మహాఫలముగు పురుషార్థమాత్రముయొక్క రూపాంతరములుగ నిశ్చయించుకొనవచ్చును.

రెండవ వచనము “ప్రౌతకస్య ద్వే బహుని వా” అని చెప్పటపలన ద్వారియాద్యపవీతములు స్నాతక ప్రతము మొదలు ప్రాప్తించుచున్నవి తెలియుచున్నది.

విశేషమేనవ! ఆపస్తుమ్మి హిరణ్యకేశియాది బ్రహ్మచారులు, గృహస్థులు, క్రహ్మరసుషాధతల నిమిత్తమై ఆజీవోత్తరియములకు ప్రతినిధిగ నాకే యజ్ఞమాత్రమును ధరించవలసినవారైనప్పటికిని గృహస్థులకు ఆవరణ లోనున్న అనేక యజ్ఞ మాత్రధారణ మనువది ఆక్రమాభివ్యంజకతను, కామ్య పలదర్శముము ప్రతిపాదించు స్నేహంతరోక్తముగు నాచారమై యున్నది. మటియు బోధాయుములు గృహస్థకే రెందుపవీతములు విధించుటపలన బ్రహ్మచారి పురుషార్థమాత్రము నొక్క దానినే ధరించవలయుననియు, ఉత్తరియప్రతినిధి మాత్రమును, కర్మానుష్టావకాలమం దుత్తరీయాభావమందే ధరించవలయుననియు మనము తెలిసికొనవచ్చును.

ఎవ్వరెన్ని యజ్ఞపవీతములు ధరింపదలచిరో వారు తాము ధరించు ప్రతి యజ్ఞపవీతమును ఆన్నిమారు లాచమించి అన్నిమారులును మంత్రముతోనే ధరించవలయునని భరబ్యాజ మహార్థి—

శ్లో॥ వవషప్య గృహపష్య మాత్రం ప్రతి పువఃపువః,

మవ్వోచ్చారణ మాచామో ద్వితయం క్రమశః స్నేహతమ్.

— అని చెప్పుచున్నాడు.

యజ్ఞపవీత ధారణ పంకల్పము

— (స్నేహ రత్నమాణ).

మమ శ్రాత స్నేహ విహిత నిత్య కర్మానుష్టావయోగ్యతాసీద్యుం బ్రహ్మతేజోఽభివృధ్యర్థం యజ్ఞపవీత ధారణం కరిష్యా॥

యక్కాపీత మత్యస్త మస్తిష్క వర్ణపై బుపి, త్రిష్టిష్టా, నేడా
త్రయి దేవతా, యక్కాపీత ధారణ వివియాగి, యక్కాపీతం... లేకా.

భరద్వాజమత ధారణము

యక్కాపీత మత్యస్త మస్తిష్క, ప్రజాపతి బుపి, త్రిష్టిష్టా,
నేడా త్రయి దేవతా, యక్కాపీత ధారణ వివియాగి, యక్కాపీతం ...
... లేకా.

హిరప్యగోపవయవ పద్ధతి

యక్కాపీతమిత్యస్త మస్తిష్క, పరమేష్టి బుపి, మస్తా లింగోక్త
దేవతా, త్రిష్టిష్టా, యక్కాపీతపరిధానే వివియాగి, యక్కాపీతం
పరమం పవిత్రం ... ... లేకా.

ఈ గ్రంథమున శేయబడిన విమర్శనలన బ్రహ్మావారి, గృహమ్మల యజ్ఞ
మూర్తి ధారణమునకు ఈ క్రింది సంకలనము విద్య దామోదరమగునని
భావించుచున్నాను.

అప్స్తమృహిరణ్య తేకియాదులకు

మమ శ్రౌత స్వార్త నిత్యవైమిత్రిక కాష్యకర్మానుష్టావమ్యాగ్రా సిద్ధ్యర్థం
(బ్ర) అజివోపీత, (గృ) వప్తోపీత ప్రతివిధి యజ్ఞమూర్తి ధారణం కరిష్య.

బొధాయవాదులకు

మమ బ్రహ్మలేకోఽధివ్యద్యర్థం యక్కాపీత ధారణం కరిష్య (ఇది
పురుషార్థమూర్తమునకు), మమ శ్రౌత.... సిద్ధ్యర్థం (బ్ర)
అజివోత్తరీయ, (గృ) - వప్తోత్తరీయ ప్రతివిధి యక్కాపీత ధారణం కరిష్య.

జీర్ణోపవీత విపర్వన మంత్రములు

అవారభూషణే - క్షమిభట్టయే.

శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుమహాద్య ప్రమూహం దేవతా స్ఫురతాః,
త్వక్యమి పుణ్యకా లేచపై భవతాం ర్పిహాతవే.

ఈ || ఒ బ్రహ్మవిష్ణు మహాకృతా! ఏ ఏ యజ్ఞప్రవీతము
దారములకు దేవతలు. తంపుణ్యకాలమున మిత్రప్రికాఱ కి జీర్ణ యజ్ఞ
ప్రవీతమును వదిలిపెట్టుచున్నాను. ధర్మసింధువునందు “సముద్రం గచ్ఛ
స్వాపో” యను మస్తిష్కముతోగాని, ప్రణవముతో గూడిన వ్యాప్తాతులతో
గాని జీర్ణప్రవీతమును వదిలిపెట్టవలయునని యున్నది.

మఱియు

శ్లో॥ ఉపవీతం చిన్నతమ్మం జీర్ణం కశ్యల దూషితమ్,
విష్ణుమి యజో బ్రహ్మతేజో దీర్ఘాయు రస్త మే.

అని యున్నది.

ఈ || దారములు తెగిపోయి మురికిపట్టి ప్రాతపుడిన ఉపవీతమును
వదిలిపెట్టుచున్నాను. నాకు కీర్తి, బ్రహ్మతేజస్సు, దీర్ఘాయుస్వము కలుగుగాక.

సంస్కర రత్నమాలయందు స్ఫురతిరత్నావథి

జీర్ణప్రవీతమును “సముద్రం గచ్ఛ స్వాపో” అను మస్తిష్కముతో
గాని, ప్రణవముతోగాని, వ్యాప్తాత్మితయముతో గాని, నది, సముద్రము,
తటాకములలో దేనియందైనను వదిలి పెట్టవలయును అని యున్నది.

శిఖాయజ్ఞప్రవీత మిమాంస

శ్లో॥ ఏతావ ద్రీపసర్వస్తం బ్రహ్మత్వం ధారితం మయా,
జీర్ణత్వా త్వం పరిత్వక్తం గచ్ఛ మాత్ర! యథామామ్.

అనేన మస్తిష్కా ప్రాచినయజ్ఞప్రవీతం శిరోమార్గేణ నిస్సార్య యథాశక్తి
గాయత్రీజపం కుర్చుత.

ఈ || ఒ బ్రహ్మమాత్రమా! ఇంతవడు నిన్న నేను ధరించితిని.
నీవు ప్రాతపుడుటవలన నిన్న వదిలిపెట్టుచున్నాను. నీవు సుఖముగా

వెళ్లము. ఈ మంత్రముతో శిరమ్మగుండా యక్షప్రవీతమును కిపివేసి గాయ్యా జపమును జేయవలయుని శార్పుర్ధము. ఈ ప్రాయందిన ధారణమంత్రములలోను విష్టున మంత్రములలోను తమ యాచరణములో నవ్వవానినే ఆ యా పమయములలో పరించవలయును.

యక్షప్రవీత లోప ప్రాయశ్శిత్తము

ధర్మపింధు, విర్యయపింధువులు:-

యక్షప్రవీతము పొరంగాటున పోయిన మంత్రములేకుండ వొక యక్షప్రవీతమును ధరించి, 'మనోక్ష్మాతి' అను మస్త్రిముతో 'ఆగ్నేయతపాలే' అను మొదలగు నాల్గు మస్త్రిములతోను హోమమునుజేసి నూత్సుయక్షప్రవీతముల ధరించవలెను. ఆటుగానిచో 'యక్షప్రవీత నాశ జన్మదోష నిరాసార్థం ప్రాయశ్శిత్తం కరిష్యు' అని సంకల్పించి ఆచార్యవరణము, ఆగ్నిప్రతిష్ఠ, ఆఙ్గ్యభాగాస్త్రకర్మయు నైవ పిమృట మార్పు నుద్దేశించి గాయ్యిమంత్రముతో నేతితో తడిపిన మస్త్రులతో వెయ్యమారులు గాని, మాటయెనిమిది మారులుగాని, హోమమును జేసి నూతన యక్షప్రవీతమును ధరించి, ఆత్మికమించిన (గడచిపోయిన) పంధ్యాదిక మాచరించవలయును. యక్షప్రవీతము లేక క్షణకాల ముండినను మారుమార్లు గాయ్యా జపమును జేయవలయును. యక్షప్రవీతములేకుండ భుజించినను, మలమూత్రములను విడిచినను ఎనిమిది వేల మారులు గాయ్యా మస్త్రిమును జపించవలయును. ముంజేతిమిదికి గాని, మణికట్టిమిదికి గాని జారిన, పరిగిదిద్దుకొని మూడుగాని, ఆరుగాని ప్రాణాయామముల జేసి నూతనమైనదానిని ధరించవలెను.

కోపాదికమునే స్వయముగ యక్షప్రవీతమును దీపిన, పూర్వేక్తమగు ప్రాయశ్శిత్తమును జేసికొని క్రొత్తదానిని ధరించవలయును.

ధర్మ ప్రవృత్తాయిదులు:-

శ్లో|| అభ్యగ్కే చేదధస్మానే మాతాపితో ర్షృపేఖపాని,
తైత్తిరీయాః కతాః కాణ్య చరా వాజపవేయినః,
కణ్ణాదుత్తార్య మాత్రమ్ కుర్య రై క్షైలంపం ద్విజాః.”

అనగా, ఆభ్యంగము, సముద్రస్మానము, తల్లిదండ్రుల ప్రత్యుభ్రిక
ములందు తైత్తిరీయులు, కతులు, కాణ్యులు, చరకులు వాజపవేయులు
మెడనుండి యజ్ఞమాత్రమును దీసి కడిగెదరు.

శ్లో|| బహ్యాచ ప్యామగా స్మైవ యేచాలవ్యే యాజాపొ ప్రతా,
కణ్ణా దుత్తార్య మాత్రమ్ పున రస్త్రమి పంస్క్రియామ్.

అనగా బహ్యాములు, సౌమగులు, తైత్తిరీయులకంటే’ నితరులగు
యాజపులు యజ్ఞపేపితమును మెడనుండి తీసిన ప్రాయశ్శిత్తార్థులు.

గమనించవలపిన విషయము

పైన జెప్పులదిన కర్మలందు యజ్ఞపేపితమును దీసెడి యాచారము
గలవారును, పారబాటున యజ్ఞపేపితము పోయిన వారును, ఆ సమయ
ముల నుత్తరీయమును ధరించియున్న యెడల ప్రాయశ్శిత్తార్థులు గారు.
ఆచారము రేవివారు తీయగూడదు. ఇందుకు మనుపు 7-ఱి-ఱ.

శ్లో|| యేవాష్య పితరో యాతాః యేవ యాతాః పితామహః,
తేవ యాయా త్వతాం మార్గం తేవ గచ్ఛ వ్యురిష్యతి.

తాః పితుపితామహులు నడచిన సన్మార్గమున వడమహానికి పోని
చేదు. — స్వర్థి ముక్తాఫలము.

శ్లో|| కాయఫమేవ తత్త్వార్య ముత్తాష్యం న కదాచన,
సక్క దుర్ధరణ త్రప్య ప్రాయశ్శిత్తియతే ద్విజాః.
మష్ట్రిష్మార్గం స్థితం కాయే యవ్య యజ్ఞపేపితకమ్,
వోద్రథేత్తు తతుః ప్రాణ్ణో యదీచే చ్చేయ ఆత్మనః.
వివా యచ్చించయా కర్మ వివా యజ్ఞపేపితతుః,

రాక్షసం రద్ది విజ్ఞేయం ననుస్తానిస్పులాః క్రియాః
వదోపవితివా భావ్యం నదా బద్దశిఖేవచ,
విశోభ్యపవిత్ర యత్కరోతి న తర్గ్రతమ్.

ఆనగా నుపవీత మెల్లపుదు ధార్యమైనదనియు, దానిని శరీరముమండి
పైకి తీయగూడదనియు, తీసిన ప్రాయశిక్రమున్నదనియు శిఖాయత్కోప
వీతములు లేచి కర్మ రాక్షసమనియు శాత్రుర్వము.

స్వర్ణార్థి రత్నమాంయందు—

శ్లో॥ ఉపవీత వివాహే తు గాయత్ర్య జాపుయా త్రిలాం,
అష్టోత్తరపాదం వా అష్టోత్తరశతం తు వా.

— అని, ఉపవీతము పోయినపుడు గాయత్రీమంత్రముతో 1008
వెయ్యి యొనిమిదిగాని; మాటయొనిమిదిగాని, తిలహోమములుచేసి, 1018
స్వికరించవలయునని విపుల ప్రయోగములు వ్రాయబడియున్నవి.

శ్లో॥ బ్రహ్మమాత్రం వివా భక్తే క్రిమాత్రం కురుతేంథవా,
గాయత్ర్యప్తపశాప్తేణ ప్రాణాయామేవ కుధ్వతి.

— స్వర్ణార్థి ముక్కుఫీంము.

ఆనగా నుపవీతము లేక భోజనముజేపినను, మలమూత్రముర విడి
చివను, ఎనిమిదినేల గాయత్రీ మంత్రముచేతను, ప్రాణాయామముజేతను
కుథ్రి వొందుచువ్వారు. ఉపనయన దీక్షామధ్యమం దుపవీతము పోయి
వచో పర్వప్రాయశిక్రమ హోమమునుచేసి అవాజ్ఞాత త్రయ మంత్రములను
పరించవలయును.

శూద్ర యత్కోపవీతము

శూదువకు ఆధ్యాత్మరామాయణము, గరుడ శురాణము యత్కోపవీత
మును విషిధించుచున్నవి. ధర్మసింధువు ఉత్త్రమ శూదువకు కోరాణ్ణకముగ
మవనయనమును, యత్కోపవీతమును విధించుచున్నది. శూద్రకమర్మారథము

“అపోష్యం క్రమా ద్వారిత్తం కృత్య కశ్చి త్యగోత్సా” అని మైత్రిలవాచస్పతి వచనమును “ఉపనీతం వప్తువిన్యాసాత్” అను స్మృతి కౌముదీఫీత బోధాయన వచనమును అనుపరించి పైతృక కర్మయందు వప్తుము శుపానీతముగా విధించుచున్నది. శూద్ర కమలాకర ప్రయోగమును గ్రంథమున ప్స్వాత్క ప్రకరణమున “... ... నవం వప్తుద్వయం సువర్లోప వీతద్వయం ... ... సాదయిత్వా ... ... నూతన వప్తుద్వయం సువర్లోప వీతద్వయం ధృత్యా ఆచమ్యా ... ...” అని శూద్రుడు స్వాతకమున నగ్ని సమీపమున నాసారిం చిన అంతరీయాత్రరీయములను, బంగారు జందెములమ ధరించవలయునని కనుపీంచుచున్నది.

విచారింప నిచట శూద్రునకును ఉపనీతమగు సుత్తరీయము విధింప బడినది. నిత్యమును విహితములగు దైవ పిత్యకర్మల నాచరించ శూద్రున కా యుపవీతస్థానమున సూత ముండుటలో ధర్మసింధూక్తి న్యాయము గాక పోదు.

దేవవిష్ణుమగు నుపవీతధారణామే మంగళకరము గాన సువర్లోప వీత ధారణమున శూద్రుడును అధికపురుషార్థ లాభమును పొందవలయుననియే సువర్లోప వీత ధారణము విధించబడినది. కావున శూద్రునకును శాత్రుము వలన నుపవీతము సిద్ధించుచున్నది. అధ్యాత్మరామాయణాది కృత నిషేధ వచనములు కర్మలయందు ప్రపృత్తిలేక యజ్ఞపూత్రమును ధరించ శూద్ర పరములును, యజ్ఞపూత్రాభాపము శూద్రునకు ప్రాయశ్శిత్త జనకముగా దనుటలోను ప్రమాణము లగుచున్నవి. ఇందువలన శూద్రుడును కర్మకాల మందే గాక ఎల్లపుడును ఉత్తరీయము నుపవీతముగా ధరించి దైవలక్షణ పంపాదకుడై తన భారతీయత్వ విశిష్టతను ప్రకాశింపజేయుచున్నాడు.

యజ్ఞపీత ద్రవ్యములు

యజ్ఞపీత ద్రవ్యములు (గ) ఆచినము, (అ) వప్తుము, (ఓ) జార్యాప (ప్రతి) సూతము, (ఇ) శణ(జమప) సూతము, (ఏ) అవిక (గొప్పురోమము) సూతము వని మవకు తెలిపియున్నవి. ఇక వెన్న ద్రవ్యములు గలవో విచారింతము.

శోధ. మాత్రము, "కొణ మాత్రం వా .. .." (e) దర్శనయు మని వ్యాఖ్యానము. "కొణ క్రిమికోఽశం" "ప్స్టమార్గాదిమయు మిశ్చర్ష" (శక్తిమయులు), (g) వట్ట దారము (పురుషాభిమాతము) గాన ఇట్లనుటలో నొచితి గలదు. దేవలుడు

**శ్లో॥ కార్యాప క్షోమ గోప శర చల్చ ర్యాఖోద్యమమ్,
పదా పంథవతా ధార్య ముపీతం ద్విజాతిథిః .**

— అని ప్రతి, (g) అవిపెనార, (f) గోపాల మను త్రావిశేషము (పొఱుకు గడ్డి), (g0) తెల్లు, (g1) పవిత్రమగు నార, (g2) ముంజగడ్డి యుపీతద్రవ్యములని చెప్పుచున్నాడు. ప్రతి దారము లేనపుడే ఏగిలిన వస్తువులను క్రమముగా ధరించవలయునని స్మృతి ముక్కాఫలము. పోరీతుడు "ముక్కామయోపనీతం చ చామికర మథాఉపినా, ధార్యం తత్పర్యవర్లానాం మహాదానాది కర్మము" అని (g3) ముత్యులతోను, (g4) బంగారు తోను గల్చింపబడినదానిని మహాదానాది కర్మలందు యోగ్యమగుదానినిగ విధించుచున్నాడు.

రాజమార్గాందుడు —

**శ్లో॥ పత్యే ప్స్టర్మయుం మాత్రం, ల్రేతాయాం రాజతం తథా,
ద్వాపరే తామ్రజం ప్రోక్తం, కలో కార్యాపపంభవమ్."**

— అని యుగ భేదము వమపరించి కృతయుగమున బంగారము, ల్రేతాయుగమున (g5) వెండి, ద్వాపరయుగమున (g6) రాగి, కలియందు ప్రత్రితోను నిర్మింపబడిన దానినిగ విధించెను.

శిఖా యక్కపీత మిమారపయందు—

**శ్లో॥ కృతే పద్మ మయం ప్రోక్తం, ల్రేతాయాం కవకోద్యవమ్,
ద్వాపరే రాజతం ప్రోక్తం, కలో కార్యాపపంభవమ్."**

— కృతయుగమున (g7) పద్మములతోను, ల్రేతా, ద్వాపర, కలి యుగములలో బంగారు, వెండి, ప్రత్రి దారములతో నిర్మింపబడువదిగా మస్సది.

శ్లూకల్చరుమున వృద్ధాదిత్యసంబోధయందు —

శ్లీ॥ స్వర్ణం రౌష్యం శామ ముగ్గార్ణం పట్టం కార్యాప బ్లార్మిషమ్,
మృగాశినం గుటం శంఠి యథా లభ్యం నిధాయ చ,
యజ్ఞమూర్తం పరిచరె దృష్టిపూ లిఙ్గక్రియార్థకమ్.”

— అని బంగారు, వెండి, రాగి, ఆవికము, పట్టు, ప్రత్రి, దర్శ, అంజ
నము (గూ) గుటము, (గఁ) శంఠి(కడిలనార) అను తృణ విశేషములలో
నిర్వింపబడిన యజ్ఞమూర్తము బ్రాహ్మణాత్మ చిప్పుముగ విధింపబడియున్నది.
ఇప్పటికి ఉపనీతి ద్రవ్యముల సంఖ్య (గఁ)గా తేలినది.

విశేషమేనవ! ముహ్రూతం ధారణావిధి వలన “ముహ్రూతం తంతూద్వాన
- యజ్ఞమూర్తం ముక్కాఫలమూర్త మనేకరత్నమ్” అని — శ్రీ కృష్ణాది
దేవతలకు భక్తితో సమర్పించుచుండు ముత్యములు, రత్నములు గూర్చిన
బంగారు దారముల యజ్ఞమూర్తమును, కుమార సంభవమున —

శ్లీ॥ ముక్కాముయోపనీతాని చిభ్రతో పైమువల్మిలాః,
రత్నాకమాల్రాః ప్రపణ్యాం కల్పవృక్షా ఇవాత్రితాః.

— అని శివకల్యామున రాయబారులుగా మండిన సప్తమహర్షుల
ముత్యాల జందెములును ప్రమాణీతములై శుభాకాంక్షలకు ధార్యములుగ
సూచితము లగుచున్నవి. ఇదిగాక, నివాపాది సమయముల శ్వశురాది బంధు
దత్త సువర్ణపేతి ధారణము శాత్రుపీధ్రమై అత్యస్త శుభావహ మగుచున్నదని
తెలియుచున్నది.

యజ్ఞమూర్త ధర్మవిశేషములు
పంచాగ్నిర రత్నమాలయందు పృణతిపారము

శ్లూతయగు తసకు శ్లైయమగు బ్రాహ్మమువకుమ ఏకత్యమును తెలిపి
కొనవిదే యిష్టపేతిమును వదఱగూడదు. శిష్టుడు ప్రపంచమును
పృష్టించరలచినవాడై పత్య రజ ప్రమో గుణాత్మకమైన మాయము ఈ
మూర్తురూపముగ శేషినవాడు. భూ ర్మావ మృష ర్మోకములు మూడు,

యుగ్మజాప్యామ వేదములు మూడు, బ్రహ్మ చిష్ట మహాశ్చరూలు ముగ్ధము, దస్తిణాగ్ని గ్రావత్కృ అపావియములు ఆగ్నయ మూడుము మొత్తము పండందు దేవతలు గల యక్కపీతము బ్రహ్మ క్షత్రియ ప్రశ్నలు మూడు వర్ణములవారికి ధరింపగిపది. దీని గురువు మెడలో వేషివది మొదలు తండ్రి యగుచువ్వాడు. ఉదేశింపబడిన గాయాలీ మంత్రము తల్లి యగుచువ్వది. ఈ బ్రహ్మమాత్రము లెఱుపును, బ్రహ్మవర్ణమును, పవిత్రతను కలుగజేయుచువ్వది.

శ్రాద్ధ కట్టంతయందు అదిత్య పురాణము —

శ్లో॥ పిత్ర్యా పత్ర్యుర్త్య వాపోభి ర్ద్రద్య ర్యక్కపీతకమ్,
యక్కపీత దావేవ వివా శ్రాద్ధం రు విష్ణులమ్.

ఆని యా మొదలగు వచనములలో —

పిత్ర్యదేవతలను పూజించి, వస్త్రములలో గూడ యక్కపీతము నీయ వలయును. యక్కపీత మాయబడి శ్రాద్ధము విష్ణులము. శ్రాద్ధమున వస్త్రముల నీయలేని వాడు యక్కపీతము విఖ్యాత యెడం వస్త్రాన ఘంచుమ పొందుచువ్వాడు — ఆని చెప్పుచువ్వది.

ధర్మసింధుపు

మస్త్రిపంప్యారము లేక ఎర్పించి యక్కమాత్రమును “పిందై మహ్యాం ప్రయోక్తవ్యా” అను వ్యాయము వమపరించి పూర్వోక్తములగు పంప్యారక మంత్రములలో పంప్యారించి ధరించవలయు వమచువ్వది.

ధర్మప్రయుత్తి

శ్లో॥ యక్కపీతే వ్యక్తివ జపహోమాదికం కృతమ్,
తత్త్వర్యం విలయం యాతి పిత్ర్యాణం వేపరిష్టిలే.

అంగా వాకే యక్కపీతములో కేయబడిన జపహోమాదిక మంతయు ప్శ్వమై పిత్ర్యదేవతలు పొందదు. అంగా పురుషాధ్య మాత్రమును ధరించివ

వాడు ఉత్తరీయమునే, తదర్థమాత్రమునే ధరించియే జప హోమాదిక మాచరింపవలయునని శాత్మర్యము.

శ్లో॥ మామషే ష్యంసయో స్వక్తం మైథునే పార్శ్వభాగికమ్,
తర్వాణైష్టష్టయో స్వక్తం నిమితం త్రివిధం స్వీతమ్.

ఈ యత్కోషపీతము మూత్రపురీషాది మనుష్య కార్యములందు రెండు భుజములం దుండునదిగను, మైథునసమయమున వీపుమిదుగ నుండున దిగను, బుషి తర్వాణమున చేతుల బొటన ప్రేళ్యయందు కలిసినదిగ నుండవలయును.

బ్రాహ్మణప్స్వర్గతి

అజీవము, ఉత్తరీయము, ప్రధానోపవీతములు. తత్త్వస్తోనాపన్నము, కార్యాసమాత్రము(జందెము). దీనిని నిర్వించునపుడు నిశ్చలచిత్తుడై శుభలగ్ని శుభవారములందు ప్రాత, స్వంగవ, మధ్యాహ్నకాలములలో నొక సమయమున స్నానమును జేసి పవిత్రమును ధరించి ఆచమించి పరిశుద్ధుడై దర్శలయందు గూర్చుండి వేదమును జదువుచు వసంతర్థువునందు పుట్టిన ప్రత్రిని నూరుమారులు వ్యాహ్యాతుల బరించుచు, నలకలుదీసి, త్వ్యంబక మంత్రముతో విత్తులనుదీసి, పురుషమాక్రముతో విడదీసి, యెండబెట్ట వలయును. పిమ్మట వెండితోగాని, రాగితోగాని చేయబడిన కదుళ్లలో నొక దానితో నైనను, పూచిక పుల్ల వెదురు పుల్ల కదుళ్లలో నొకదానితో నైనను తొంబదియారు బెత్తుల దారమును దీయవలయును. దానికి మళీ రెండు రెట్లు దారమును గూర్చి మొత్తము కదురుతోగాని, ముగ్గురు బ్రాహ్మణాణుల ద్వారముగ గాని మూడు పేటలు గలదానినిగ జేసి దర్శలయందుంచి “పవమాన గాయత్రీ, ఆహోహిష్మా, ఇదం విష్ణు” మొదలగు మంత్రములతో అభిషేకించి యత్కోషపీతమునుగా జేసి ప్రణావముతో ముడివేసి “అమనీతే” అను మంత్రముతో ప్రాణప్రతిష్ఠజేసి పూటించి ధరించవలయును. క్లూరకర్మ, మాతకము, చండాంపుర్ణ, ఉపాకర్మ, యజ్ఞము ప్రాప్తించినపుడు, యథార్థ ముగా నుపవీతములను వదలి క్రొత్తవాటిని ధరించవలెను. క్షోత్రియుడగు బ్రాహ్మణానిచే నిర్వింపబడినదియు, శామ నిర్వించుకొనినదియునైన యత్కో

పవీతము ఉత్తమోత్తమము. యజ్ఞయాగాది కర్మనుష్టానము గలిగి, యాచకుదు గాని బ్రాహ్మణుడిచ్చిన మాత్రమును ధరించిన మాత్రమును సమస్త వేదపరము, సమస్త తీర్థయాతలు, సమస్త పుణ్యములు వేసిన ఫలము ప్రాప్తించగలదు. కుమారుని యుపనయనమునను, అశ్వికమునను, ఉపాకర్ణైత్యర్గ సమయములందును, వేదవతములయందును, గోదాన సమయమునను గురువులు మొదలగువారికి యజ్ఞపీతముల నిచ్చిన యెదల దేవతలు, పితృదేవతలు తృప్తి నొందురురు. ఈ యాచారము పారస్కర మాత్ర గ్రంథములలో గనుపించుచున్నది. తనకు వదుకుటకు చేత గాన పుదు వడికించి దానము చేయవలయును. ఉత్తమ బ్రాహ్మణుని జూచిన మాత్రముననే యజ్ఞపీతము నిచ్చిన ద్విజానకు బ్రాహ్మణము వ్యాధి పొందును. శ్రేత్రియుడు కాని వాడు ముఖ్యముగ మొదటినుండి మంత్ర సంస్కరముతో యజ్ఞపీతమును నిర్మింపవలయునగాని, శ్రేత్రియుడు సంస్కరము చేయక వడికినను నది యుత్తమమే యగును. యజ్ఞపీతముల నమ్మిన వానికి, యజ్ఞపీతముల నిచ్చిన వానిని పూఢించని వానికి నరకము. జీవితమధ్యమున రెండువేల యజ్ఞపీతములను దానము జేసినవాడు బ్రహ్మస్థాపకు డగుచున్నాడు.

నియమము లేక యజ్ఞపీతమును నిర్మించువాడు సారెవానితో సమానుడు. నియమముతో వడికిన ఉపవీతమును, నియమములేని వానికిచ్చినవానికి బ్రహ్మపూత్య పాపము గలుగును. ఉపవీతముల నెప్పుడును వడికి బ్రాహ్మణుల కిమ్చువాడు బ్రాహ్మణము నిలబెట్టినవాడేగాక, ఉత్తమ లోకముల నిప్పించువాడును అగుచున్నాడు. యజ్ఞపీతము నిచ్చిన వాడు సర్వమును ఇచ్చిన వాడే. యజ్ఞపీత దానమే మహాతపమ్మ, మహాతీర్థపేష, సర్వపత్రర్మాచరణము. యజ్ఞపీతమును దానముచేయు బ్రాహ్మణుడు సర్వపంపదల ననుభవించి ఉత్తమ లోకమును పొందగలదు. బ్రాహ్మణవకు బ్రహ్మత్వము, క్షత్రియువకు ప్రామాణ్యము, వైశ్యవకు ధవలక్ష్మి, తపస్వి తపమ్మ, యోగికి యోగము, యజ్ఞపీత మూలము శైవమి. ఇదియు అరియు ననవేల? సర్వ వేదముంచే నిశ్చయింపబడిన పరమ ధర్మము యజ్ఞపీతమున నిమిడి యుష్మది.

భరద్వాజ పృణతి

తన యింటియందుగాని లేక తన పొలమువందుగాని ఎవ్వటనైనను పరిశుద్ధ ప్రదేశమందు మోకాలిలోతు గుంటలీసి దానిలో ఆపుపేడను వేసి తెల్లమట్టి పోసి రెండు రెండు ప్రత్తి విత్తులను నాటవలయును. ప్రణవ ముతో నథిమంత్రించి ఆ పాదును “ఆపోవా ఇదగో” అనుషూకముతో నీటితో తదుప వలయును. ఆవి మొలిచి పెరిగి పూసి కాసి పరించిన పిమ్మట పుళ్ళ నక్కత వారములు గల స్వాధ్యాయ దినమందు ప్రాతఃకా లమున పవిత్ర జలముల స్వానముజేసి, బంగారు వెండి రాగి కదుల్చలో నొకదానిచేగాని, మట్టియుండతో గూడిన దర్శక కర్తాగాని ప్రణవముతో గూడిన వ్యాహ్యాతులతో మూడు ఆపుత్తులు గల తొంబదియారు చెత్తల దారమును దీయవలయును. పిమ్మట ప్రణవవ్యాహ్యాతులతో తొమ్మిది పోగులు గల యక్షపతిముగ జేసి, దానిని మోదుగు, మారేదు, చండ, రావి మొదలగు యజ్ఞ సంబంధములగు చెట్లయొక్క ఆకులు గల సన్నని కొమ్మకు, కొమ్మ విరుగుండా వ్యాహ్యాతులతో కట్టవలయును. పిమ్మట దర్శల మిాద వద్దు పోసి, దాని మిాద కూర్చునుంచి, కంకణము గట్టిన శాపు కలశమందు ఆడకతలను సుగంధోదకముల నుంచి సూత ముతో గూడిన కొమ్మను దీసికొనివచ్చి కలశమందుంచుకొని ప్రణవముతో గంధపుష్టికశలతో పూజించి ధరించవలయును. వదుకు వప్పుదుగాని, మూడుపేటలుగ జేయట కిద్దలు వట్టకొనునపుడుగాని మనుష్యులు, పురు గులు, జంతువులు క్రిందుగ వెళ్ళగూడదు. భోజనముచేసి నిర్మించిన సూతమును, ఎలుకలు కొట్టివదియును కర్మార్థము గాదు. అపరి-శుద్ధులు శాకిసను, తెగిపోయినను, క్రిందకు జారిసను వదలిపెట్టి క్రొత్త దానిని ధరించవలెను.

యజ్ఞసూతము తెల్ల ఆవకాయతో సమావమైన లాపు గలదిగ నుండ వలయును. వెంటుకలు చిత్కుకొస్తునే తీసివేయవలయును. నిషీతముగ జేసికానక, తెవికి జట్టుకొనక మలమూత్రముల విడచినను, ఉపనీతమున నొక పోగు తెగినను దానిని విదువలయును. యక్షపతిపు దారమునకు తొమ్మిది ఆపుత్తులు (మడతలు) ప్రమాణమై యున్నవి.

ధర్మప్రవృత్తి

శ్లో॥ యజ్ఞప్రవీతం ధర్మవ్యం శ్రావణ్యం గురుతుకయోః,
బాల్య వా వార్థకేఉవాపి నిత్యవ త్సర్వవేదితమ్.

తా॥ గురు శుక్ర మౌధ్యాది వివారము లేకుండగనే శ్రావణ పూర్తిము
యందు యజ్ఞప్రవీత ధారణమును సంధ్యావన్నవాది నిత్యకర్మలను
(శాస్త్రము) విధించుచున్నది.

శ్లో॥ మేఘలా మజినం దట్ట ముప్పీతం కమట్టలుమ్,
అప్పు ప్రాప్య వివష్టాని, గృహీ తావ్యాని మస్త్రితః.

— (మ. స్వ. J. 9-47).

తా॥ చెడిపోయిన మేఘలను, అజినమును, దండమును, ఉప్పీత
మును, కమండలవును, సీటియందు పారవైచి, క్రొత్తవాటిని మస్త్రిములతో
ధరించవలయును.

శ్లో॥ ఉపాకర్మణి చోత్వరే గతే మాప చతుష్పయే,
వవ యజ్ఞప్రవీతాని ధృత్యా జీర్ణాని పంత్యజేత్.

— (శియజ్ఞప్రవీత మిమాంస).

తా॥ .... యజ్ఞప్రవీతముల ధరించిన పీమృట నాట్యమాసములు
గడచిన యెడల తిరిగి క్రొత్తవానిని ధరించవలయును.

“యజ్ఞప్రవీతం శిరసి, కణ్ణే వా కృత్యా” — (భోగ్. శే. 10-7).

తా॥ మూత్ర పురీషాది శాచ కర్మలందు యజ్ఞప్రవీతమును తలకుగాని,
కుడివెవికిగాని చుట్టుకొనవలయును.

“శిరః ప్రావృత్య వాసనా” ఆ సమయమున ఉత్తరీయమును తలకు
జట్టుకొనవలయును.

“త్రిగుణం తద్గాంధియుక్తం వేదప్రవర పమ్మితమ్”

— (శియ. మిమాంస).

లా॥ యజ్ఞప్రవీతము మూడుపేటలు గలిగి, తన వేదముతో, తన గోత్ర ప్రవరలతో సమానములగు ముడులు గలదిగా నుండవలయును.

శ్లో॥ హంసస్య పరమ హంసస్య న తత్స్వాత్తం ప్రచక్కటే,
ఏకం కుటీచకాదీవాం యజ్ఞమాత్ర ముదీరితమ్.

— (బౌహస స్మృతి).

లా॥ హంస, పరమహంస సన్మాయములకు యజ్ఞప్రవీత ముండరు. కుటీచక బహుదకుల కొక యజ్ఞప్రవీత ముండును.

జందెము మిక్కిలి లాపుగ నున్న కీర్తిని హరించుననియు, మిక్కిలి సన్సగ నున్న దారిద్ర్యము గలుగుననియు, బ్రహ్మమాత్ర ధారణము ఓజస్సును, బ్రహ్మవర్షస్సును కలుగజేయుననియు —

శ్లో॥ యజ్ఞహర మతిష్ఠాల, మతిష్ఠాక్ష్యం ధనాపహామ్,

భైజస్యం బ్రహ్మవర్షస్యం బ్రహ్మమాత్రం తథోదితమ్.

— (స్మృతి రత్నమాలయందు స్మృతిప్రకాశము).

మేధాతిథి యజ్ఞసంఖ్యనుబట్టి యజ్ఞప్రవీతముల ధరించవలయు ననును గాని అట్టనుటలో ప్రమాణము గనుపించదు.

శ్లో॥ యజ్ఞప్రవీత స్వేత్తత్తిం జానాతి బ్రాహ్మణో న చేత్,

స వై వహాతి భారాయ పుష్టకాని యథా వృషః.

— (సంస్కారరత్నమాల).

శ్లో॥ య ఏతన్నాభిజానాతి యజ్ఞమాత్ర పముదృవమ్,

వేదోక్తం నిష్పలం తత్త స్నావ దాన జపారికమ్.

— (స్మృతిముక్తాఫలము).

లా॥ యజ్ఞప్రవీతముయొక్క ఉత్స్త్రి దెలియని బ్రాహ్మణుడు ఎద్దు పుష్టకముల బరువును మోసినట్లు యజ్ఞప్రవీతమును ధరించున్నాడు. యజ్ఞప్రవీతముయొక్క ఉత్స్త్రిని దెలియవాని వేదోక్తమగు స్నావము దానము జపము మొదలగు సత్కర్మలు నిష్పలము లగుచున్నవి.

ఇక త్రీ యజ్ఞప్రవీతవిషయము వివారింపబడుచున్నది.

త్రీ యజ్ఞప్రవీతము

ఇంతవఱకు చేయబడిన విమర్శనమున త్రీలకు యజ్ఞప్రవీతము ఉత్తరీయరూపముగగాని, సూతరూపముగగాని గనుపెంపదు. మనలో త్రీ దేవతలకు పోడకోపవారములయందు యజ్ఞప్రవీత పమర్పణ మావారమున నున్నది. త్రీలచే తత్త్వరూప శ్రాద్ధములందుమాత్రము తాత్కాలికముగ నొకగుడై ధరించబలసినదిగ ధర్మశాస్త్రములలో గన్యట్టుచున్నది; కాని, ఇంచట గమనించదగిన విశేషమొకటి యున్నది.

గోభిలావార్యాదు “ప్రావృత్తాం యజ్ఞప్రవీతినీ మథ్యదానయై జాపేత్ మోద ద్గంర్యాయేతి (గో.గృ. ८-८-८८) బా॥ ప్రావృత్తాం=కృతోత్తరీయాం, కథం ప్రావృత్తాం?, యజ్ఞప్రవీతినీం తా మివేత్యర్థః” అని పురుషులకువరె త్రీకి వివాహమందు వివ్యాప విశేషముతో నుపవీతముగ నుండు ఉత్తరీయమును విధించుచున్నాడు. ఇది సర్వదేశియుల యాదర ణములో నుండి అంధులనే వర్తె యనియు, వర్తెవా టుత్తరీయమనియు వ్యవహారింపబడుచు ధరించబడుచున్నది. ఇది శ్రోతమునగూడ పత్రీ దీక్షయందు గలదు. దీనినిబట్టి పురుషులకువరె త్రీకిని ఉపాసనాది ధర్మములందు యజ్ఞప్రవీత మావశ్యకముగాన కవికులచేఖరుడగు రాశిదాసు ప్రతస్థమైన పార్వతీదేవిని—

క్షో॥ కృతాధిష్కాం పుతజాతవేదసం

త్వగుత్తరాసంగవతీ మథీతినిమ్,

రిద్గుకవ స్తా మృష యోఽభ్యప్యాగమన్

నథర్మ వృద్ధేషు వయ స్ఫురించ్యతే.

— (కుమారసంభవము పట ४-८८).

— అని నారతో నిర్మింపబడిన యుత్తరీయోపవీతము గలదానినిగ వర్ణించెను.

ఇందువలన త్రీలకును శాస్త్రపిద్ధమగు యజ్ఞపుషీత మున్మదనియు, అది పురుషులకువలెనే త్రీలకు నుత్తరీయమే యనియు నిర్మిత మగుటయేగాక, ప్రతమ్మిలకు నారచీరల ప్రాణప్రయుము గూడ వెల్లిడియగుచున్నది.

విశేషమేమన? ఈ విమర్శనలన అస్త్రపురథోమిఱుల యొడమ పయట దేవచిహ్నమై భాగ్య విశేషద మగుటచే వాస్తవిత్తధర్మము కొని యాడదగియున్నది. ఇప్పటికి యథాశక్తి యజ్ఞపుషీత ధర్మ విశేషములు తెలియజేయబడినవి.

ఉపవీత ప్రాచీనావీత వివీత కర్తృవ్యములు

१. “ప్రాగపవర్గా జ్యోదగపవర్గాణి వా యజ్ఞపుషీతి
దైవాని కర్మాణి కరోతి” — ఆప.శ్రీ.ప. २-८८.

“యజ్ఞపుషీతివా” — ఆప.గ్ర.ప. ८.८.३.

“ఉపాసనే గుర్మాణం వృద్ధావా మతిథివాం హోమే
జయకర్మాణి స్వాధ్యాయే చ యజ్ఞపుషీతి స్వాత్”. — ఆప.ధ. ८.१०-१.

“... ఉపవీతం దేవావా మిత్యమృతావామేవేద ముక్తం
భవతి” — బోగ్ర.ప. २-२-११.

క్షీ॥ అగ్న్యగారే గవాంమధ్య బ్రాహ్మణావాం చ పన్నిథో,
స్వాధ్యాయే భోజనే చైవ రక్షికాం బాహు ముద్రరేత్. — బో.ధ. २-३-३.

క్షీ॥ ఉత్తరం వాపః కర్తృవ్యం పశ్చాస్మేతేషు కర్మము,
స్వాధ్యాయోత్పర్గ దావేషు భోజనాచమవయో ప్రథా.
— బో.ధ. २-३-३८.

క్షీ॥ అగ్న్యగారే గవాం గోష్ఠే హోమే జప్యే తథైవ చ,
స్వాధ్యాయే భోజనే నిత్యం బ్రాహ్మణావాం చ పన్నిథో.

శ్లో॥ ఉపాసనే గురూణాంచ సభ్యయో ప్రాధుపంగమే,
ఉపవీతి భవేషిత్యం విధి రేష పవాతవః.

— కూర్మపురాణ మత్తరాద్రము - శ్లోగ్రా-గ్రా.

తా॥ దైవికములగు యజ్ఞాదులందునను వివాహాది గృహ్య కర్కృలందును
గురువులను, పెద్దలను, అతిథులను సేవించునపుడును, పితృహోముము
కంటె నితరములగు హోమ సమయములందును, జప, భోజన, ఆచమన,
వేదపతన కాలములందును, గోశాలయందును, బ్రాహ్మణ సమాపమందునను
దానము చేయునపుడును, సభ్యోపాసనా సమయమునను, సన్మానములు
మొదలగువారి సన్మిధానమునను ఉపవీతియై యుండవలయును.

ఉ. “ప్రాచీనావీతి ప్రపంచం దక్కిణాపవర్గాలఁ ఏత్రాణఁ”.

— అప్ప.క్రౌ.ప. ౨-౧౯.

“ప్రాచీనావీతినా”

— అప.గ్రు.ప. ౧.ప.

“... ... ప్రాచీనావీతం ఏత్రాణామితి మృతానా మిత్యేవేదముక్తం
భవతి”.

— బోగ్రు.ప. ౨-౨-౪.

“ఏతేన వైశంపాయవాదయో వ్యాఖ్యాతాః” — బోగ్రు.ప. ౨-౨-౫.

“తేషాం సోమః ... ... ఏతరః” — బోగ్రు.ప. ౨-౨-౬.

తా॥ పితృయజ్ఞ తర్వా, హోమ, పిండ, శ్రాద్ధరూపములగు
సర్వపితృకార్యములందును ప్రాచీనావీతియై యుండవలయును.

3. అథ నివీతకార్యాణి-బుషీణాం తర్వాం, వ్యవాయః, ప్రజాపం
స్వార్థోఽన్వృత హోమా, న్యాత పురీషోత్సవః, ప్రేతోద్వహనం
యూని చాన్యాని మనష్యకార్యాణి కంఠేఽవసక్తం నివీతమితి.
— బోగ్రు. ౨.౨.౬.

తా॥ బుషీతర్వాము, మైథునము, హోమముకంటె నితరమః
ప్రజాపంస్వారము, మ్యాతపురీషోత్సవము, ప్రేతోద్వహనమః ఇతరములగు

అభ్యంజనాది మనుష్య కార్యములు మొదలగు వాటియందు నిపీతిగా నుండవలయును.

ఇందు బోధాయనోక్త నివీత కర్తవ్యకర్మలలో బుషితర్వణము మాత్రము వైదికకర్మయై నివీతముతో జేయదగియున్నది. ఆశ్వలాయన మహార్షి బ్రహ్మ యజ్ఞసంతర దేవర్షి పితృతర్వణ సందర్భమున “దేవతాంప్రస్తర్పయతి, ప్రజాపతి ర్షోప్రో ... ... భూతాన్వేవ మన్తాని (గృ.భ-భ-८) అను సూతముచే నుపఫితముతో దేవతర్వణమును జెప్పి “అథ బుషయ శ్వతర్పినో మధ్యమా గృత్పమద ... ... మహాసూక్తా ఇతి — (గృ.భ-భ-అ) అను తరువాతి సూతముచే బుషితర్వణమును విధించెను. కాని నివీతమును విధించరేదు.

పిమ్మట “ప్రాచీనావీతి — (గృ. భ-భ-३) అను సూతము నుపక్రమించి “సుమంతు జైమిని వైశంపాయన ... ... ఆచార్య స్తో సద్గ్య తృప్తస్త్రీతి” (గృ.భ-భ-४), “ప్రతిపూరుషం పితృం ప్రస్తయిత్యా ... ... దృక్కణా” (గృ. భ-భ-అ) అను సూతములచే ప్రాచీనావీతముతో తర్వణము జేయదగినవారిని నిర్దేశించెను.

ఇందువలన నీ యాశ్వలాయన మతమున బుషితర్వణ ముపచీతముతోనే జేయదగియున్నదని చెప్పకనే తెలియుచున్నది. మఱియు నీ యాశ్వలాయన మతమున నుపాకర్మాదులయందును నివీతవిధి కనుపింపదు. పరాశరమాధవీయమున బుషితర్వణమును నివీతముతో జేయవలెననెడి వచనము లనేకములు గలవు. విద్యారణ్యభాష్యమున బుషితర్వణాదికమును నివీతముగ జేయవలయునని యున్నదని తెలిసియే యున్నది. ఇట్లబోధాయనాదులచే బుషితర్వణమున విధింపబడిన నివీత మాపస్తంబ సూతమునను మఱికొన్ని సూతములందునా కనిపించదు. మఱియు ఆపస్తంబ మతమున ఉపాకర్మ, మనుష్య యజ్ఞములందును నివీతవిధి కనుపింపదు. ఇందువలన ఆపస్తంబమతమున వైదికకర్మాయుందు నివీత కార్యము లేదనుకొనవలపి వచ్చుచున్నది.

భ్రాహ్మయుణ వృత్తికారుడు “అస్తిత్వాత్మే నిషిలినా కృత్యం నాస్తితి”.

ఈ ఈ గృహ్యశాస్త్రమున నిషిలితముతో పనిరేదు గావున -- అని ఉద్దూ టించినట్లు మనమును ఆపస్తంబ మతమున నిషిలితార్థము లేదు గావుననే నిషిలితమును విధింపరే దనుకొనవచ్చును. అటుగాకున్న దేవపితృకర్మలందు ఉపవీత ప్రాచీనావీతములు విధించిన ఆపస్తంబమహార్థి ఉపాకర్మాదులందు లేకున్న ప్రత్యవాయ జనకమగు నిషిలితమును విధించకపోవునా? వ్యాఖ్యాత లైతే బుషితర్యాణాదులందు ఇతర స్వితుల ననుసరించి నిషిలితమును వ్రాయుచున్నారు.

అశ్వలాయనమహార్థి పై కార్యముల నుపితముతో జేయవలయునను చుస్తును, వ్యాఖ్యాతలు పరిశిష్టమున్న, నిషిలితిధిని కర్మించుచున్నవి. ఇది యుక్తము గాదు. నిషిలితాస్త్రమునకు బోధాయన మతమందు చరితార్థత గలదు.

బోధాయనాపస్తంబు లిరువురు యూజమ్ములేయైనను అనేకవిషయ ములలో మతభేదము గలదు. బోధాయనమహార్థి దివ్యలగు సోమాది పితృదేవతల తర్వాది త్రైయలయందు ప్రాచీనావీతమును విధించు చున్నాడు. ఆపస్తంబ మహార్థి ఆ దేవతలకే “అధ్యర్థ రుపపీతి దశ్మిణం జాన్మాచ్య ... ... సోమాయ పితృపీతాయ ... ... జపోతి” (అపాధిసూ. ८-२) అని ఉపవీతముతో హోమమును విధించుచున్నాడు. ఆపస్తంబులు బుష్యర్ఘనాదికము ఉపవీతముతోనే జేయవలయునను విషయము “ఉపాసనే గురూణా” మను మాత్రముచేత గత్థా మగుచుస్తుది. కావున ప్రత్యేక నిషిలిత విధాయక శాస్త్రమునకు ఈన్న గస్టటుదు. ఆందువలన ఆపస్తంబాశ్వలాయన మాత్రములవారును, బుష్యర్ఘనమున నిషిలితిధి లేని మిగిలిన మాత్రములవారును బుషిపూజను మనుష్యయజ్ఞమును నుపితయుక్కులై చేయుట యుక్తమని తలచెదను.

పై విషయమున విమర్శక పండితులు ప్రమాణము.

మృగశీర్ష

శ్రీ లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్

ఉపవీతశబ్దము వే=(నేయుట) అను ధాతువు నుండి పుట్టినది కనుక దీనికి “వస్త్రము” అని యథామే యగునుకాని, “దారము” అని ఆరము కాబాలదు ... ... యజ్ఞోపవీత మనునది వస్త్రమే గాని దారము గాదు. త్రైసం॥ (గిగ-ఉ-గిగ). (నివీతం మనుష్యాణామ్)లో నివీత ప్రాచీనాపీతోప వీతములనెడి మూడు యజ్ఞోపవీత ధారణములు వర్ణింపబడినవి. ఈ మూడు విధములు యజ్ఞోపవీతమునకు వర్తించవనియు, యజ్ఞకర్మ చేయునపుడు ప్రతివారును ధరింపవలసిన లేడి చర్యమునకు గాని, వస్త్రమునకుగాని వర్తింపవలయు ననియు మిమాంసకులు తలంచుచున్నారు. కనుక పూర్వ కాలమున బ్రాహ్మణులు జీంక చర్యమునో లేక వస్త్రమునో ... ... కట్టుకొను మండించారే ... ... ఉపనయన కర్మలో నీ దారముమాట ఎచ్చటను జెప్పబడరేదు. ఆశ్వలాయన గృహ్య మాత్రములు (ఖం.గం మా.ర-గం-గం)లో అజినము, మేఖల, రండము — ఈ మూడే చెప్పబడినవి గాని, దారపు రూపమగు జన్మిదము ఎచ్చటను చెప్పబడలేదు. కాని, యికాలములో నీ దారమే యుపసయున కర్మకు ప్రధానాంగముగ గన్మట్టుచున్నది. అయినను వస్త్రము ధరించు ఆచారమును మాత్రము మనము పూర్తిగ వదలలేదు. పితరులకు అపరకర్మ చేయునపుడు ఈ మామూలు జన్మిదమునకు తోడుగ గుడ్డముక్కను జింపి జన్మిదముగ ధరింతము. ఇది పైన వివరించిన ప్రాచీనావారముయొక్క చిహ్నమః. బ్రాహ్మణుడు ధరింపవలసిన మూడు జన్మిదములలో నొకటి పై బట్ట లేనపు దుత్తరీయమునకు ప్రత్యామ్మాయమని దేవలుదు తలంచున్నాడు. “తృతీయ ముత్తరీయార్థే వస్త్రాభావే తదిష్యతే” — ఇది పూర్వాచారమును సూచించు చిహ్నముగ నున్నది. యజ్ఞోపవీత మనునది ... ... వస్త్రముగా నుండింది. ... ... నివీతి యనగ మెడలో తావళమువరె వ్రేలాడునట్టు — అని కౌందఱు వ్యాఖ్యానమును జేసిరి. కాని, కుమారిలభట్టుని తంత్రవార్తికమును చూచినవో “నివీతి” అనగా నదుముచట్టు కట్టుట అను

ఆథముగూడ గలదు. నదుమును బిగించి కట్టిన వే వనియైన జేయుచకు మిక్కిలి అనుకూలముగ నుండునని కుమారిలభట్టు వ్యాఖ్యానమును గూడ జేసెను. బ్రహ్మసూత్ర శాంకర భాష్యమునకు వ్యాఖ్యానమును వ్రాయుచు ఆనందగిరి, గోవిందానందు లిరువురుగూడ నీ విధముననే చెప్పిరి.

“విషితం కేవి ద్వాషణికాబంధం స్వరంతి, కేవి త్యనః పరికరబస్తం. తత్త్ర లవేణికాబంధా యుద్ధాదన్వయ్త న ప్రాప్యతి; పరికరబస్తస్త సర్వకర్మ స్వవ్యగ్రతాకరత్వ ల్యాప్తి:” ఇలి.

యజ్ఞప్రవీత తత్త్వము

అవారభూషణమున అచ్యుత విరచిత శోకద్వయము

శ్లో॥ దేహా మానుష ఏవ షట్టవతిసంభ్యకై ర్మతేఉష్యబ్దిరై:
వేద ష్యబ్దిలి పర్మ ద్విజవరై సంమాచ్య సంపర్యతే,
తద్రూపాఁ రవి వేష మేరు మనిశం సంభ్యాంకరో త్వయ్త త
తాగ్రాయ షట్టవతి త్రైధోర్ధవ్య దియం శ్రీ యజ్ఞసూత్రే ద్విజి:.

అథము॥ మానుషః=మనుష్య సంబంధముగు, దేహా ఏవ=దేహమే, షట్టవతిసంభ్యకై=తొంబదియారు సంభ్యలుగల (తొంబదియారైన), అబ్దిరై=అంగులములతో, మితః=కొలువబడినది. అనగా మనుష్య దేహా పరిమాణము తొంబదియారు అంగులములు. ద్విజవరై=బ్రాహ్మణుల చేత, వేదస్తు=వేదమైతే, అభ్యర్థిపర్మసు=ప్రేళ్య కణపులయందు, సంమాచ్య=పద వాక్య క్రమమువే సూచింపబడి (రెక్కగొని), సంపర్యతే=పరింపబదుచు స్వది. తద్రూపః=అ వేదస్వరూపురైన రవిః=సూర్యదు, అనిశం=ఎల్లపుదు, మేరుం=మేరుపర్యతమును, సంభ్యాంకరోతి=తొంబదియారు పరిపుందము లతో ప్రదక్షిణమును చేయుచున్నాదు. తత్త్వః=అ కారణమువలన, ద్విజ వరై=బ్రాహ్మణులచేత, అత్రః=ఈ యజ్ఞసూత్రమందు, ఈఽర్ధవ్యత్తః=పైకి పురివేయబడిన, త్రిధా=మూడు ఆవృత్తులు గల, ఇయం=ఈ షట్టవతిః=తొంబదియారు(బెత్తుల) సంభ్య, కాగ్రాయ=చేయగానది.

శా॥ మానవకీరము వారి వారి అంగుళములలో తొంబదియా రంగుల ములు పరిమాణము గలది. బ్రాహ్మణులు వేదమును వ్రేత్సు కణపులయందు పదవాక్యముల లెక్కించి పరించుచున్నారు.

వేదత్రయాత్మకుడగు సూర్యుడు రాత్రిం బవశ్చ చేయువును ప్రదక్షిణముచేయునపుడు నాల్గుదిక్కులనెడి సమకోణములకు నాల్గు యిరువది నాల్గులు తొంబదియారు పరిస్పందములు ఒక వర్షుల రేఖవంటి ప్రదక్షిణకాలములో తొంబదియారు సంఖ్యనే అవృత్తి చేయుచున్నాడు. ఇందు వలన బ్రాహ్మణులు యజ్ఞ సూత్రమందగూడ తొంబదియారు బెత్తల పరిమాణమునే చేయువలయును.

శ్లో॥ కార్యాస్తేః కిల సప్తవింశతిమిత్తై సూత్రై త్రివృద్గొంథితం
తల్లిజం ద్విజరాజతైక ఘుటకం యజ్ఞపీతం ద్విజైః;
సంధార్యం శిఖయా సహా న్యసన మశ్యవ్యాది బృందోపమమ్
వైర్మల్య ద్విరహేచైతితాపజననా ద్వ్యగే సుభాష్ట్రరపి.

అర్థము॥ సప్తవింశతిమిత్తై=ఇరువదేడగు, కార్యాస్తే సూత్రై = ప్రత్తి దారములచేత, త్రివృత్తు=(తొమ్మిదేసి పోగులు) మూడు పేటలు గలదిగి, గ్రంథితం=ముడివేయబడినదియు, వైర్మల్యత్తు=తెల్లనిదగుటవలనను, విరహే=లేకపోయిన, అతితాప జననాత్తు = తాపుతయము, సంతాపము పుట్టుటవలనను, యోగే = సంప్రాప్తియందు, సుభాష్ట్రరపి=అద్భుతసుఖము శారీరక సుఖములయొక్క ప్రాప్తివలనను, అశ్విన్యాది బృందోపమమ్ = అశ్విని మొదలగు నక్షత్రసమూహములో పోల్చుదగినదియు, (తెలుపుదనము, యిరువదేడు దారములు గలదనుట) ద్విజరాజతైక ఘుటకం=బ్రాహ్మణ జాత్యమును క్షత్రియత్యమును వైశ్యత్యమును ముఖ్యముగ సంపాదించున దియైన (వందునివలె ప్రకాశింపజేయునది), లిఙ్గం=ద్విజ చిహ్నమైనదైన, తత్తు=ఆ ప్రసిద్ధమైన, యజ్ఞపీతం=జందెము, ద్విజైః=బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులచే, శిఖయాసహా=శిఖతో గూడ, న్యసనం=విధిపూర్వక స్థాపనము గలదై, సంధార్యం=ధరించదగినది.

లో యజ్ఞప్రవీతము ఇరువదేదు పోగులును, మూడు పేటలు (భాగములు) గఁ గలదైయుండి ఆశ్చిని మొదలగు నిరువదేదు నక్కతసమూహా మువలె నుండుచు మూడు వర్షముంచారికి ద్రీజత్వమును కూర్చుచున్నటిది. తెలుపుదనములోను, ఉన్నపుదు సంతోషమును, రేవపుదు సంతాపమును గలిగించుటలోను చందునితో పోల్చుదగినది. (అనగా నది యున్నపుదు సత్కర్మానుష్ణానమువలని సంతోషమును, అది రేవపుదు ఆ సంతోషము రేక పోపుటయు సంభవించుననుట). అందువలన యజ్ఞప్రవీతమును శిఖతో గూడ ధరించవలయును.

యజ్ఞప్రవీత తత్త్వదర్శన సంగ్రహము

యజ్ఞప్రవీతము పరమపవిత్రమైన వైదిక కర్మనుష్ణానమునకు ముఖ్య సాధనమైనదనియు, ధరించినమాత్రమున మహాఫలము నిచ్చేడనియు యజ్ఞప్రవీతతత్త్వము వివారించబడుచున్నది.

యజ్ఞప్రవీతమన దేవతాప్రీతికౌఱకు జేసెడి కర్మలందు ఎడమధు జమును, కుడిచేతిక్రింది భాగమును కప్పుచుండు వస్తుమునకు గాని, లేడిచర్యమునకుగాని, రేదా సూతము (దారము)నకు గాని పేరు.

ఇట్లు ధరించుట దేవచిహ్నమగును గాన యజ్ఞప్రవీతమునకు దేవండ్రు (దేవచిహ్నము) అను పేరు గలిగినది. అనగా నది దేవతల గురుతు. అట్టి గురుతును ధరించుటవలన మేలు గలుగుటయే గాక, భగవద్గీత యుండు జెప్పబడిన అస్తఃకరణాపారిశుద్ధయును మొదలగు దైవగుణములు సైతము గలుగును. దానిని శివుడుగూడ మంగళముకౌఱకు ధరించుచున్నాడనియు, ధరించినందువలన మంగళావారము గలవాడనియు శ్రుతి చేప్పుచున్నది. కావున దానిని ధరించి చేయునట్టి సత్కర్మలన్నియు శుభము నిచ్చే వగుచున్నవి. అట్టిదానిని సత్కర్మ ధరించుటవలన శుభములకు ఏలాట కౌఱతయు నుండదు. అందువలన ప్రతి భారతీయ వ్యక్తియు ఈ దైవ చిహ్నమును ధరించి తన భారతీయ విశిష్టతను ప్రకాశింప జేయవలయును.

‘న వైదికర్మనుష్టావమైనము యజ్ఞప్రవీతము లేక జరుగదు. ఈ యజ్ఞప్రవీతముయొక్క ఆవశ్యకతను గుణించి వేదమిట్లు చెప్పుచున్నది. “స్వరూపమున దేవతలు స్వరూపమును సంపాదింపదలచినవారై యజ్ఞప్రవీత మును ధరించి యజ్ఞమును జేసి స్వరూపమును పొందిరి. ఆ కోరికతోనే రాక్షసులును, ఆతిసాహాపముతో యజ్ఞప్రవీతము లేకుండ యజ్ఞమును జేసినందున స్వరూపమును పొందలేకపోయిరి. అందువలన వేదాధ్యయనము (సంధ్యావందనము, హోమము, దేవదర్శనము, గురువందనము) మొదలగునవి యజ్ఞప్రవీతము గలిగి చేయవలయును. యజ్ఞప్రవీతము లేక చేసిన కర్మలు వ్యాఖ్యలు లగును. యజ్ఞప్రవీతమునకు ముఖ్యములగు వస్తువులు జింక చర్చలు, వస్తుమును”. ఈ రెండు వస్తువులు వేరగునవి గాక, ఉపనయన స్వతంత్రముల ఆగ్ని సమాపమున నాసాదించి ధరించదగిన వస్తువులలో సుత్రరీయములను పేరులతో ప్రాప్తించి యజ్ఞప్రవీతక్రియను నిర్వహించుచున్నవిగాన యజ్ఞప్రవీతములను పేరునుగూడ పొందుచున్నవి.

ఈ యజీనమునకు వస్తుమునకు బదులు ఆపస్తంబాది బుములు యజ్ఞసూత్రమును విధించిరిగాన, ఆది యెల్లపుడు మెడలోనుండి ఆవి లేని లోపమునుండి కాపాదుచుండును. ఆవి లేనపు డిదియే కేవలము కర్మాను ప్యానమునకుగూడ తోడ్చదుచుండును. ఈ విషయమును సూత్రకారులలో నాపస్తంబమహర్షి భాగుగ తెలియపణచియున్నాడు. ఇట్లి విషయము తెలియని వారు ఆపస్తంబమహర్షి యజ్ఞప్రవీతమును గూర్చి చెప్పలేదనుచున్నారు. పారస్పరసూత్రకారాదుల వ్యాఖ్యత లిట్లె యనుచున్నారు. బోధాయన మతమున ని ట్లుత్తరీయము నిమిత్తమై ప్రాప్తించిన యజ్ఞసూత్రముగాక, ఉపనయనాదిలో స్వతంత్రముగ ప్రాప్తించెడి సూత మొకటి యున్నది. దీనిని పురుషార్థ సూత మందురు. పురుషార్థ సూతమనగా ధరించిన సూతముననే స్వయముగ మహాశలము నిచ్చెడిదని యుర్ధము. దీనిని ఆపస్తంబమహర్షి చెప్పనప్పటికిని ప్రస్తుతమున ఆపస్తంబియులు ధరించుచున్నారు. ఆ మతమున నిది యుండ, ఆజీనము, వస్తుము లేకపోయివపుడు వాటి నిమిత్తమై సంధ్యావందనాగ్నిహోత్రాది కర్మలయందు మఱియొక సూత మావశ్యకమై యుండును. కేవల పురుషార్థ సూతము కర్మ

కుపయోగించదు. ఆపస్తంబ మతమున ఉత్తరీయార్థ సూత్రము నిత్యముగ నుండునుగాన నది యొకచే పురుషార్థము కర్మార్థము నగును.

యక్కపీత ధారణమువలన రాక్షసభాధ యుండదనియు, ద్రిజత్వము పీరమై యుండుననియు స్నేహులు చెప్పుచున్నవి. ఉత్తరీయార్థముగాక కేవల పురుషార్థము నిమిత్తము ధరించబడిన యక్కపీతమునే ప్రధాన ముగ జేసికొని ఆపస్తంబాదు లుపీతమును చెప్పరేదనెడి వాదములు, యజ్ఞసూత్రమే ప్రధానమైనదను వాదములు పూర్తిగా నిరసింపబడినవి. ఇట్లే చర్యము, వప్తము ప్రధానోపవీతములను విషయమున శాపదగ్ధుడగు భూరిద్యుమ్యుడను రాజు రాక్షసత్వావేశమున నిష్పరిధాన్యముల దెచ్చకొను బ్రాహ్మణుల జంపి వారి మెడలలో నుండు అజేనములతో గూడిన యుప వీతముల జూచి వశ్వాత్మాపడెనని పద్మపురాణములోను, అరణ్యవాసమున శ్రీరామచంద్రుడు వారదగు నుత్తరీయమును యక్కపీతముగ ధరించి సాయంకాల సంధ్య నుపాసించెనని శ్రీమద్రామాయణములోను గలదు. మఱియు కుమారసంభవమున మహాకవి కాళిదాసు తపస్సులో నున్న పార్వతీ దేవిని నార యుత్తరీయము నుపీతముగా ధరించియున్నదని వర్ణించెను. పితృ మానుష కర్మలయందు దప్ప, ఉత్తరీయము నుపీతముగనే ఎల్లపుడు ధరించవలయును.

అజేనోత్తరీయ మహిమలను వాటి ధారణమంత్రము లిట్లు బోధించున్నవి. 'అజేనోపవీతమును ధరించినవాడు సూర్యుని ప్రత్యక్షము జేసికొనును. అన్నపమ్పటి గలవాడగును. సూర్యునకు వప్త్రోపవీతముము నిర్మించి యిచుటవలన దేవతలు గొప్పమహిమను పాందిరను వృత్తాంతము వప్త్రోపవీత ప్రదానముయొక్క మహిమను వెల్లడిచేయుచున్నది.

బోధన స్నేహి యిట్లు చెప్పుచున్నది.

పూర్వమున బ్రాహ్మణేపుడు యక్కపీతముతో బ్రాహ్మణార్థమును ప్యాచించినందున బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణత్వస్థితికొడ్కు యక్కపీతమును ధరించవలయును. బృహస్పతి వప్తమునే జన్మిదముగ వేసికావెను.

మఱియు ఆయన సోమునకు అజీనమును జస్మిదముగ చేపెను. అందువలన ద్విజాలు ఎల్లపుడు వస్తుయత్నపీతములలోనుండి సర్వవైదిక కర్మలను జేయవలయును. ఉపపీతముగా జేయదగిన వస్తువులు అజీన వస్తుములు. ఈ రెంటీని ద్విజాదు ఎడచెరపిలేక ధరించుట ఆశక్యమని తలవి ఆ బ్రహ్మదేవుడు ఆలోచించి వీటికి బదులు యజ్ఞసూతము ధరించదగినదని నిశ్చయించుకొని సమస్త వైదిక కర్మలకు పరమ సాధనమైన యజ్ఞసూతమును నిర్మించెను.

కూర్కుపురాణముగూడ నిట్లే బ్రహ్మచారి ప్రకరణమున పురుషార్థ సూతమును జెప్పి, పిమ్మట శిఖను, కట్టుబట్ట(పంచ)ను జెప్పి తరువాత—
 శ్లో॥ ఉత్తరంతు సమాఖ్యాతం వాపః కృష్ణాజినం శుభమ్,
 అభావే దివ్య మజినం రౌరవం వా విధియతే. ॥౮॥
 ఉధృత్య ద్రష్టిణం బాహుం సవ్యే బాహ్రో సమవ్యతమ్,
 ... ॥१०॥

అని బ్రహ్మచారికి ఉత్తరీయముగు అజీనములో సవ్యాపసవ్యములు చెప్పుచున్నది.

శంకరభగవత్శామలును బృహదారణ్యక భాష్యమున ప్రధానములగు అజీన వస్తుములనే యుపచీత ద్రవ్యములుగ విధించ శ్రుతులనే ప్రమాణముగ గైకోనియున్నారు.

ఈ యజీనమునకు, నుత్తరీయమునకు బదులు సూతమే గాక, రాజులకు జనుపనార జందెమును, వైశ్వలకు గొణ్ణియొక్క రోమములలో నిర్మింపబడిన జందెమును మనువు విధించియున్నాడు. శుభములు కోరు వారికి బంగారు జందెములను మట్టికొందరు బుబులు విధించిరి. మొత్తము మిండ జందెమును నిర్మించుటకు ८ వస్తువు లున్నవి. ప్రత్తిదారపు జందెము అన్ని వర్షములవారు ధరించదగినది. జందెము ఉత్తరీయమునకు బదులు వచ్చినను, ఉత్తరీయలోపమునుండి కాపాదుటకు ధరించితిమి గాన నుత్తరీయ మున్నపుడును జందెమును తీయగూడదు. కొందరు ఉత్త-

రీయములు రెండు, వాటికి బదులు మాత్రములు రెండు నుండపలయు వనిరిగాని, ఉత్తరీయ మొక్కటియే యనియు, దానికిబదులు మాత్ర మొక్కటియే యనియు నిశ్చయింపబడినది. ఉత్తరీయము, జందెము — ఈ రెంటిలో నేది సవ్యముగ నున్నను మూత్రపురోత్సర్వాదుల నాచరింపరాదు. ఏది ఆపసవ్యముగ నున్నను వేదాధ్యయనము, సంధ్యావందనము మొదలగు సత్గ్రర్మల నాచరించరాదు.

ఉత్తరీయము లేకుండ జందెముతో వైదికకర్మ నారంభించినపుడు ఉత్తరీయము మధ్యలో ప్రాప్తించినము దానిని ధరించరాదు. రౌకిక కార్యములలో తప్ప దేవ - పితృకార్యములలో సుత్తరీయమును నదుమునకు కట్టుకొనరాదు.

ఎల్లపుడు యజ్ఞపోతమును ధరించినవానికి బ్రహ్మ లోకము నిశ్చమైయుండునని స్నేహయు అదేశించుచున్నవి.

గ్రంథోపసంహారము

ఇల్లో ఇతి బహువిధ తన్నాణ్యకలయ్య ప్రభూత
త్రమ మపరిగణయ్యాప్యాపయా తత్త్వసిద్ధ,
అథ కథమపి యత్నా వ్యుర్మిరం దైవచస్త్రం
భవతు విషుధతుష్ట్ర్య తత్త్వసందర్భం మే.

ఇల్లో పవ్వప్పున్న పహాప్రశః ప్రతిదినం తా న్నామి వాగ్మ్యరాత్
నేంపాంకారధియా మయా విరవితో యజ్ఞపోతప్య హి,
తత్త్వాణ్యపన తత్త్వరే ఇ చ మయా గ్రహ్మింయ ముఖీయచే
తప్పు త్రప్పితమణ్ణలీ ప్పుహూరయం వ్యాపారయ్యుత హి.

ఇల్లో ధర్మ పూక్క ఇతి ప్రశ్నాధవస్తై ప్పుర్వేరపి జ్ఞాయతే
శార్దుకూప్క మముం ప్రకాశ పదవిం భూయావృషీషా మమ,
యత్పు పీఠి విభూషితశ్శ మవహో మే ప్రీతి రుత్పర్యచే
సేవా వైదికపూరుషప్య రథిశేయం పదా మావహే.

స్తోమి యద్వాచేషమము కుతూహల ముదేర్యప్రీక తథా భూయాపా
భూయా శ్రౌదుణవస్యవాపి విఠిలప్యారంథ వేగోదయః,
యేవాయంవ వయంవ పాంపత మహా ధర్మస్య పంపేవవాత్
శ్రీయత్క్షేపర రక్షణ మధిగఱ ధవ్య భవేష క్షణాత్.

భాష్యము

శ్రీమత్తారద్యాషన గోత పవిత్ర శ్రీకృష్ణమేఖ వెంకటవ్యాఘ్ర
మచీణి ప్రథమతమాణందును, శ్రీరామకృష్ణ భీరుత వ్యాఘ్ర
ప్రమాణైవాసియు నగు శ్రీరామమూర్తి శాస్త్రిచే
వంగధితమగు శ్రీయత్క్షేపిత తత్వదర్శనమున
ద్వారీయ ప్రకరణము
సమాప్తము.

శ్రీమ - రత్న - సత్.

* * *

యజ్ఞోపవీత తత్త్వదర్శన
గ్రంథ, గ్రంథకర్త) ప్రశంసా

శ్లో|| యజ్ఞోపవీత తత్త్వస్య
రద్ధనం పరమాదరాత్,
అమూలచూడ మాలోక్య
పరం హర్ష ముపాగమమ్.

1

శ్లో|| గ్రఘకర్త శ్వర్మం దృష్టౌన్
బహు గ్రఘావలోకనే,
తత్త్వస్యత సమాధానే
గుణదోష నిరూపణే.

2

శ్లో|| నార్యియః కాళ్య మేచేన
కృతం చేతి నివేదనే,
న మే సంకోచలేశోఽస్తి
గ్రఘోఽయ ముపకారకః.

3

శ్లో|| గ్రఘకర్తశ్చ చరితం
మయా జ్ఞాతం చిరాదపీ,
భారద్వాజకులామోధి
రాకాపూర్ణముధాకరః.

4

శ్లో|| అవ్యారి గృహనామాధ్యః
శ్రీమాన్ పార్థివ లిఙ్గకః,
వైదికాచార నిరతః
దేవబ్రాహ్మణ పూజకః.

5

శ్లో॥ పితామహో గ్రహకర్ష
 ర్మితాన్తామలవర్తనః,
 తచ్చుతోఽి వేష్టుటప్యోర్యః
 విద్యాన్ స్నార్థక్రియారతః.

6

శ్లో॥ పితా చాస్య పదాచార
 నిరత శ్మృతర్షునః,
 ఏతప్య పుత్రో శ్మృత్యోర్కో
 బభూవుః పరమోత్తమ్యః.

7

శ్లో॥ తేషా మగ్రథవో విద్యాన్
 శివపూజాధురంధరః,
 శ్రీరామమూర్తిశాస్త్రితి
 విభ్యుతః పణైత శ్మృచిః.

8

శ్లో॥ గురుభక్తః పవిత్రశ్మృ
 ధర్మజీజ్ఞసు రాదరాత్,
 పుత్రో శ్మృస్య విరాజనే
 తయ స్నాయుగుణాస్మితాః.

9

శ్లో॥ ప్రథమశ్మృ శివాన్నద్ద
 ప్తుతః పార్థివశజ్ఞరః,
 దత్తాత్రేయ ప్రృతీయశ్మృ
 విద్యద్వక్తా శ్మృరాయుషః.

10

శ్లో॥ శ్వశురో గ్రహకర్షుశ్మృ
 శానకాన్యదు భూషణమ్,
 రామావధానీతి శ్రుతః
 శ్వాతే స్నాతే చ కోవిదః.

11

శ్లో॥ ధర్మశ్లో ధర్మవిరతః
 యన్యాశిః ఘల మేవ హి,
 గ్రహ స్వాస్య పముత్థాన
 మథవ లోకరష్టకమ్.

12

ఇట్లు
 అయుర్వేదాచార్య
 విష్ణుభట్ల రామకృష్ణశాస్త్రి, ఏ.ఎ.ఎ.ఎ.
 ఉపాధ్యాయులు
 శ్రీవేంగ్రేచేశ్వరాయుర్వేదకళాశాల
 విజయవాడ

2-10-1952.

- ★ ‘యజ్ఞపవిత’ మంటే?
- ★ భారతీయ సంస్కృతికి యజ్ఞపవితానికి
గల సంబంధం.
- ★ యజ్ఞపవిత స్వరూపానికి సూర్యుని ప్రతి
దినగతికి ఉన్న సంబంధం.
- ★ యజ్ఞపవితం యొక్క అధ్యాత్మికమైన
అంతరాధ్యం.
- ★ ప్రాందములందరు ఎందుకు యజ్ఞప
వితాన్ని (పవిత్ర - ఉత్సర్హియాన్ని)
ధరించాలి?

ఇత్యాది విశేషాలకు వేద, ఈస్త, పురాణ,
జతిపసాది - ఆధారాలో, సరణమైన భాషలో
సమాధానాలను అందిస్తూ ఉన్న అపూర్వ గ్రంథమిది!

అర్థాధర్మ పరిశీలనంలో అస్త్రిగల
ప్రతివ్యక్తి పరింపదగిన విశ్లేష రచన!

